

PRICE \$3.00 (including GSTax in Canada)

Ціна 3.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

VOL. XLII

ТРАВЕНЬ — 1991 — MAY

№ 495

diasporiana.org.ua

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Адреса «Нових Днів»:

NOWI DNI

P.O.Box 400, Stn „D“
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Second Class Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney

Business & Advertising manager:

A. Horhota

Fax (416) 535-6667

1 YEAR SUBSCRIPTION —

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$27.00

U.S.A.: \$25.00 US

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ

\$25.00 American or equivalent

Avio — \$65.00 American or equivalent

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko, 61 Lawson Ave.,
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko,
34 Gibbon Rd.
London W3 7AF England

U.S.A. — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Чикаго і околиці:

Mr. D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connel Dr.
Stoughton, Mass., 02072, USA

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видас Спілка „НОВІ ДНІ“ з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний — головний редактор

Редколегія: Іл. Бондарчук, Тоня Горохович, Василь Гришко,

Мар'ян Дальний — редактор, Олексій Коновал.

Адміністратор і Оголошення — Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Т. Матвієнко — НАД РІКОЮ	1
Євген Слонівський — СОВІТСЬКЕ ПРАВО (розділ з роману)	2
Таня Гук — ТРАПИЛОСЯ ЦЕ ТАКОЖ У ТРАВНІ (спогад)	6
М. Вавіровський, Є. Дудар — «ВСЕ БУЛО Б ДУЖЕ ВЕСЕЛО...»	7
Б. Козловський — ВЯЧЕСЛАВ ЧОРНОВІЛ: «ТЕПЕР Я ТВЕРДО СТОЮ НА НОГАХ»	10
Марія Гарасевич — ВРАЖЕННЯ З СЬОМОГО З'ЇЗДУ ОУП «СЛОВО» ТА ВАЛЬПУРГІЄВА НІЧ	11
Мар'ян Дальний — ІВАН БОДНАРЧУК, 1910-1990	16
Галина Клід — БОРИС ПЛАКСІЙ — МОГУТНІЙ ТАЛАНТ	18
Анатолій Мокренко — ФЕСТИВАЛЬ «ЧЕРВОНА РУТА»	20
Яків Сорокер — УКРАЇНСЬКІ ТЕМИ В ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ПЕТРА ЧАЙКОВСЬКОГО	22
Софія Наумович — ПРО РУМУНІВ — НАШИХ СУСІДІВ	25
Остап Тарнавський — ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ ГРИГОРА ЛУЖНИЦЬКОГО	28
Іван Лепша — ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА /2/	31
«Смолоскип» — ВИЙШЛИ СПОГАДИ ДОКІЇ ГУМЕННОЇ	32
Віра Ворскло — СКОРОЧЕННЯ	34
Лев Яцкевич — КОЛЬОРИТНА ІСТОРІЯ ЯБЛУКА	35
Зоряна Болтарович — ЧАСНИК У НАРОДНІЙ МЕДИЦИНІ	36
Федір Габелко — НА ПРОЩАННЯ ЄВГЕНОВІ ДУДАРЕВІ	37
Ніна Кузьменко — БЛ.П. МАРІЯ ПОСИПАЙЛО	39

На першій сторінці обкладинки: **Тетяна Боровик — «Попелюшка».**
Київський Академічний Театр Опери і Балету ім. Т. Шевченка.
(див. виступи в Канаді стор. 23).

• Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлених матеріалів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Т. МАТВИЄНКО

НАД РІКОЮ*З переробленого вінка сонетів***ВЕСНА**

1. В мигтінні лепехів, перехлюпах води
Гудуть ряди сприймань луною гомінкою;
Струмиться час ясний над бистою рікою,
Де тягне майбуття блакитні неводи.

Крізь білий хміль цвітуть замріяні сади,
Внутрі таять глибінь весняного спокою;
І строга далечінь незримою рукою
Проводить творчі дні за сині поводи.

Легкі прибої хвиль і відблиски імлісті
Кладуть виразний тон на віти золотисті —
Сріблясту сіть краплин, вологи і тепла.

Тож озирнись довкруг, задумайся хвилину, —
Почуєш звідусюд і музику бджолину,
І скрип гілок, і шум надземного крила!

4.9.1989, Скарборо

МОДЕРНИЙ ЛЮД

6. Внутрі таять глибінь весняного спокою
Розквітлі дерева, бо милий час іде,
Прищеплює гілкам стремління молоде
Із надр землі рости натугою стрункою.

І цей невидний рух системою виткою
Споживних речовин воскреслий тон пряде:
Вистрілюють бруньки, біліє тло руде
І багатіє світ заміною швидкою.

Ми свідчим з року в рік оновлення пору,
Помноження надій і сподівань великих,
Щоб хаші обминуть поневірянь безликих
І знищить телескоп — диявольську мару.

Отак модерний люд думками прикидає, —
Переступив Христа і щастя виглядає.

9.9.1989, Скарборо

МЕДОВИЙ ЗАПАХ ВІТ

4. Де тягне майбуття блакитні неводи,
Нема що прикидять, на картах ворожити —
Потрібно лиш одно: красі земній служити,
Ретельно шліфувать народжені труди.

Нагода творчих днів лише вряди-годи
Дається мандрівцям. Тож вигідно дружити
З природою, знанням; запас думок зужити
І поетичних мрій zostавити сліди.

Не на траві, авжеж, — на білому папері,
Коли весни прихід п'янінням обдає;
І стукає до нас, як єсть, у кожні двері,
І золоте гілля помножує своє.

Медовий запах віт хмільні чуття колише,
А спритний олівець усі рядки запише.

7.9.1989, Скарборо

СПІВ СОНЦЯ

9. Легкі прибої хвиль і відблиски імлісті
Плюскочуть без кінця в сріблясту осоку.
Над берегом ріки сиджу я на горбку,
Де трави пахнуть сном — хмільні і променисті.

І небеса вгорі такі ясні і чисті
Освітлюють внизу дорогу невузьку
Людських поневірянь; і змору переважку,
І пелюстки надій весняні і вродисті.

Прогулянка моя зостанеться навів
Сторінкою трудів незмінно золотою.
Вона — одна цвітінь, найздоровіший лік
Для воскресення мрій журливого застою.

Спів сонця довкруги оце виразно чуть.
А білі дерева тінь прохолодну тчуть.

12.9.1989, Скарборо

СВЯТКОВИЙ ДЕНЬ ВІТАЮ

11. Сріблясту сіль краплин, вологі і тепла
Несе ріка швидка, бурхлива і розлога;
І випаром річним — молитвою до Бога —
Спускається на дно розкішного зела.

А вранці світ блищить і променів рала
Скородять весь масив, як клешні восьминога;
Щезає сон легкий і ближиться дорога,
Що густо споришем домашнім поросла.

Од вражень запашних і досвід багатіє,
Вникає в мозок мій, щоб довше зберегтись;
Наповнених клітин запас постійно зріє
І підганяє ум по закутках пройтись.

Святковий день оцей усміхнено вітаю,
Сувій думок тугих навсонні розгортаю.

КАНАДСЬКИМ ВИДАВНИЦТВАМ І «НОВИМ ДНЯМ» — ТЯЖКО

У результаті затяжного економічного спаду в країні та введення нового податку на товари й обслуговування багато підприємств і зокрема видавництва в Канаді знайшлися у тяжкому фінансовому стані. Збанкрутувало видавництво Лестер енд Орпен Деніс лтд., а ряд інших стоять на грані банкрутства.

Нова економічна ситуація поважно загрожує і нашому видавництву «НОВІ ДНІ». Щоб утриматись на поверхні ми змушені відкласти друкування Індексу (покажчика) «Нових Днів» поки знайдемо відповідного спонсора. Також, щоб зменшити кошти, від наступного числа «Нові Дні» матимуть (як і колись) лиш 32, а не 40 сторінок друку.

Допомогти «Новим Дням» вийти із цієї кризи можуть тільки читачі, якщо постараються приєднати якихсь п'ятсот нових передплатників, зокрема в Канаді. Зробити це не так то й тяжко, якщо Ви поцікавитесь хто з Ваших братів, сестер, кумів, дітей і внуків досі не передплачує журналу та приєднаєте з-поміж них бодай одного.

Бажаємо Вам доброї волі, а щастя не забариться!

Ваші «НОВІ ДНІ»

ВШАНУЙМО ПАМ'ЯТЬ ГОЛОВНОГО ОТАМАНА!

ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
КЛИЧЕ ВСІХ УКРАЇНЦІВ ГІДНО ВШАНУВАТИ
ГОЛОВУ ДИРЕКТОРІЇ
І ГОЛОВНОГО ОТАМАНА АРМІЇ УНР
СИМОНА ПЕТЛЮРУ
В 65-ЛІТТЯ ЙОГО ТРАГІЧНОЇ СМЕРТИ.
Торонто відзначить День Симона Петлюри
в неділю, 2-го червня 1991.

Євген СЛОНІВСЬКИЙ

«СОВІТСЬКЕ ПРАВО»

(Сконденсований розділ роману «На руїнах минулого», т.2, ч.2)

Минає вже п'ять років як Олександр Веніяминович Кольберг повернувся з заслання до свого рідного села. Він тишився, що вдома всі члени його родини були живі, господарство було в належному порядку й радів, що повернувся на землю культурнішого й ввічливішого українського народу. Неприємно йому було, що сім років його молодого життя на чужині змарновані даремно. Прикро, що ще передреволюційні його прагнення й терпіння за них у в'язницях і на засланні не увінчалися завершенням тих ідеалів за які боровся, через які, під впливом ностальгії, змарнів, постарів і ослаб... «Не за цю революцію, — говорив він, — боровся я», коли йому мати починала дорікати, вже після заслання.

Повернувшись додому, найбільш неприємною вісткою для нього була смерть відданого йому економа — Альфреда, який помер від грипозного запалення легень; так само вражало його постаріння матері. «Що ця старість робить з людиною», — думав він. За час його відсутності вона зовсім побіліла, обличчя покрилося глибокими зморшками, сутулість ще виразніше попсувала поставу її тіла; вона стала ще більше нервова, дріб'язкова й придирилива...

Намагався заховувати в собі спокій, доброзичливо ставитись до неї і завжди дбав про те, щоб дружина належно забезпечила щоденний догляд старенької, наказував дітям не турбувати бабуню. Олександр Веніяминович не виявив жодних змін у своїй дружині й часом злегка докоряв її тим, що вона, мовляв, безтурботно ставилася до його заслання й цим себе зберегла. Дітей, Володю і Клаву, навпаки, батько не пізнав, бо побачив їх зовсім іншими, ніж вони були перед засланням: змінилися в них обличчя, зріст, поведінка... Новиною для нього було те, що в наслідок нового переділу від нього відібрали 50 десятин землі і що о. Онуфрій від'їхав з білою армією за кордон. Неприємно йому було, що на місці о. Онуфрія його сусідом стала сільрада...

Провівши декілька днів у родині, він вирішив оглянути свій маєток, щоб ознайомитися з тими порядками, які тримали його наймити по смерті Альфреда; він узяв на облік усю худобу, обійшов усю свою землю, позаписував де, що і коли посіяне; він оглянув усе село й відвідав багатьох знайомих. Не виявив значних змін у зовнішньому вигляді села, але помітив, що воно втратило деякі ознаки старовини: церква була замкнена і рідко коли відбувалася в ній Служба Божа; не викладали Закону Божого в школі; зникли царські портрети, а найголовніше, що впало йому в вічі — це зміна психологічного стану сільських жителів, що виробився буревійними роками революції. Він виразно помічав розчленування людності на дві протилежні групи: завзятих оборонців радянської влади і запеклих противників її. Він зауважив, небувало раніше, активність молоді, виплекану ідеями революції; Олександр Веніяминович виразно помітив наміри молоді вчитися, приймати активну участь у виконанні політичних завдань радянської влади.

Живучи в своєму селі, вивчаючи ставлення влади до населення, слідкуючи за тими непослідовними змінами, що та влада впроваджувала в життя, Олександр Веніяминович поступово переконувався, що і йому особисто потрібно змінювати спосіб свого власного життя. Під впливом такого переконання у нього народжувалися різ-

ні думки, пляни й наміри. Він помічав, що початкове привітне ставлення місцевої влади та її симпатиків до нього, як до старого революціонера, поступово замінювалося на апатичне, а потім і на вороже. Кольберг дуже скоро збагнув, що головною причиною цього є його можливість, яка цілковито не імпонувала радянській владі. Хоча за перші пару років він збудував великий паровий млин, який приносив йому добрий прибуток і за рахунок якого поширив своє господарство, але, все ж таки, приходив до висновку, що його потрібно поступово ліквідувати і переходити на інтелектуальну працю. Інколи він висловлював ці наміри своїй дружині й матері, але вони обидві з ним не погоджувалися. Зважаючи на бурхливі реагування матері, Олександр Веніяминович ввічливо вибачався, обіцяв цього не робити, але в думці своїх намірів не покидав.

Одного разу він сів за стіл, пригадав собі найбідніших селян у цій слободі й уклав список із семи осіб у який заніс також і своїх двох наймитів. Уклавши такий список, він проти кожного прізвища зазначив: «п'ять десятин землі»; а потім, пішовши до кожного з них, повідомив їх, що, з причини їхньої бідності, він дарує їм по п'ять десятин землі. Причому, з своїми наймитами він домовився, що доки вони працюють у нього, доти їхньою землею будуть користуватися їхні батьки. Дуже дякували йому селяни за його щедрість, а влада, довідавшись про це, схвалювала його добрі заходи й радила йому й далі так поступати, промовляючи: «Та воно, знаєте, як так по ділу розібратись, то вам, як інтелігентові, та земля й не потрібна. З вашим фахом і освітою можна добре влаштуватися, десь, у великому місті». Такі поради керівників влади ще більше спонукали його на здійснення своїх намірів.

Подарувавши більше ніж половину своєї землі бідним селянам, Олександр Веніяминович розкрив книгу обліку й списав із свого рахунку 35 десятин. «Отже, із 100 десятин тепер залишилося 15, покищо, моїх. Що ж я далі буду робити?» — подумав він, сидючи за письмовим столом, що стояв у його кабінеті біля вікна, яке виходило на колишнє подвір'я о. Онуфрія.

Пригладивши рукою своє шатенисте волосся, він пильно оглянув низку білих акацій, що рівеньким рядком росли понад огорожею. Він звернув увагу на спустошеність подвір'я, на обдертість будинку, глянув на півзруйновану зернову комору, згадав о. Онуфрія, завзяті дискусії, що колись між ними відбувалися й пошепки про себе промовив: «Цікаво, як йому там, сердезі, ведеться? Де він тепер, куди його доля занесла: в Німеччину, в Турцію, чи може в Болгарію? Шкода, що так по-дурному склалося моє життя; якби не заслання, напевно, я жив би оце в Німеччині; з цими дурисвітами я не залишився б... Подумати тільки, забралися в приміщення священика і витворюють що хочуть».

Розмірковуючи це, Олександр Веніяминович підвівся з крісла й заповідливо подивився на двері сільради. Йому спала на думку безглуздість його дискусій з о. Онуфрієм: «Обидва виграли kota в мішку... Не справдилися ні мої міркування, ні його. Отак буває в житті... Цілковито не було ніякої потреби дискутувати».

Він пройшовся вздовж кабінету, поправив олівець, що виглядав з передньої кишені сірого, з хлястиком назаді, френчу й знову підійшов до столу. Сів у крісло. Відкривши праву шухляду столу, він добів із неї грубий зошит у твердій оправі; розкривши його, взяв олівець і подумав: «Треба написати якусь повість, роман чи оповідання. Якщо не адвокатом, то, принаймні, письменником буду». А що він може бути ним, у цьому Олександр Веніяминович не сумнівався, бо був певний, що його освіти, нахи-

лу, здібностей, життєвого досвіду, обізнаності з літературою на це цілком вистачає...

В його голові мелькало декілька тем: дитинство, студентські роки в Петербурзі, праця на посаді адвоката й заслання. Він вважав, що для читача найцікавішою темою може бути — висвітлення заслання, а для нього найважливішим завданням є — написати повість на цю тему...

Визначивши плян, Олександр Веніяминович устав із крісла й зачав повільно ходити по кабінету з наміром по-вправляти м'язи й одночасно зосередитися з думками на матеріалі початкової частини повісті.

Тепер у нього залишалося ще одне питання нерозв'язаним, а саме: яким письменником йому треба стати? Якщо б це було в дореволюційний час, він над цим довго не задумувався б, він був би російським письменником; але від часу, коли він зустрівся віч-на-віч із росіянами, безпосередньо в життєвій практиці, і добре ознайомився з їхнім характером, жорстокістю й з імперіалістичним ставленням до інших націй, у нього не було бажання писати для цього егоїстичного народу. Навпаки, він перейнявся цілком прислужитися культурі українського народу й стати його письменником.

Деякою перешкодою в його намірі була відсутність досконалого знання української літературної мови, але він вважав, що з цим багатом клопоту не буде. Написавши твір російською мовою, він із допомогою своєї дружини та словників зможе легко перекласти його на українську мову і таким способом досягне своєї мети...

Зупинився, бо почув обережний стук у двері:

— Ввійдіть!

— Олександр Веніяминовичу, вибачте за турбування, — промовив Іван Гицель, переступивши поріг.

— Прошу, сидай Іване. Якраз тепер я маю надхнення щось написати, але нічого... Якщо в тебе якісь важливі діла ми можемо порозмовляти...

— Мене, оце, Олександр Веніяминовичу, викликали в сільраду й пропонували покинути вас і піти господарювати на тій землі що я дістав від вас. Крім того, веліли мені дорадити вам зріктися решти своєї землі в користь громади. Вони говорять, що польова земля вам не потрібна, мовляв, вашого саду, городу й подвір'я для вас вистачає.

— Он як! Вони, Іване, забагато хочуть і діють контрреволюційно; Ленін, віддаючи землю хліборобам, закликав до озаможнювання, а наші місцеві правителі діють навпаки, відбирають у людей землю і примушують їх обідиюватися. А чому це вони переказують через других, а не говорять зі мною самі?

— Я не знаю. Вони покликали мене. Я думаю, що з Денисом буде те саме.

— Так що ти, Іване, дійсно плянуєш нас покинути?

— Я не планую, я б вам увесь свій вік служив; мені у вас краще бути не може... Але ж влада наказує, мушу слухати, нічого не зробите.

— То, коли ти хочеш розраховатися? — запитав Олександр Веніяминович, спокійно ходячи по кімнаті.

— Мабуть, завтра.

— Гарзд, Іване... Дякую тобі за твою віддану й щирю працю, не згадуй нас лихом. Гроші завтра дістанеш!

— Мені гроші не в голові. За землю я вам дуже дякую. Такої доброї землі, мабуть, у цілому районі немає. До побачення! — вклонившись, промовив Іван, виходячи з кімнати.

Олександр Веніяминович сів у крісло й на декілька хвилин піддався пригніченому настроєві; йому не хотілося думати, писати, чи щобуть робити. З апатично-застиглому стану його вивела Олена Петрівна, яка несподівано зайшла до кабінету:

— Я думала, що ти тут, мій дорогий чоловічку, вже помер чи до стільця приріс, бо зовсім не показуєшся на очі. Треба хоч трішки виходити на повітря, бо покриєшся плісінню, — дзвінким голосом говорила вона.

— Про що ти, Шурок, так сильно задумався?

— Не хочу нічого думати. Я бачу, що нам потрібно са-моліквідуватись і їхати до Харкова на працю. Чи ти чу-ла, що влада вже заборонила Іванові у нас працювати? Напевно, скоро й з Денисом буде те саме і, що ми з то-бою самі можемо в господарстві зробити? Моє рішення таке: все що можливо, крім будинку, садка й городу, по-продати, а землю передати сільській громаді.

— Знаєш, Шурок, цей плян для твоєї мами буде рівно-значний самогубству.

— Що ж я можу, Оленко, зробити? Іншого виходу з нашого тяжкого положення я не бачу. Так от, може зав-тра, треба буде підібрати найбідніших людей у селі й роз-дати їм решту нашої землі... Нехай собі на здоров'я доб-рі люди нею скористаються, бо так у злиднях і помруть; я бачу, що й сучасні правителі за бідноту не дбають, а так більше за свою та кумову кишеню!...

— Чекай, Шурок! Тобі немає чого так дуже квапитись зі своїми філентропичними плянами. Тебе ж не виклика-ли й нічого тобі не говорили, то чому такий поспіх до са-моліквідації?...

До кабінету ввійшла Альма Карлівна. Вона була в ши-рокій, синій спідниці, в білій кофті, густо усіяній малю-ночками різнобарвних комах, і з закрученою дулею на голові, з якої виглядав роговий, брунатного кольору гре-бінець. Підійшовши ближче до столу, вона уважно поди-вилася на сина й тривожним голосом промовила:

— Синочку, тебе викликають до сільради...

— Добре, сідайте тут, мамо, відпочивайте, розмовляй-те з Оленкою, а я піду на виклик управителів.

Вийшовши у передню, Олександр Веніяминович надів плаща, капелюха й вийшов через чорний хід на подвір'я. Він пішов до сільради тою самою стежкою якою він хо-див колись до о. Онуфрія.

Не встигши невістка й свекруха поговорити про одну із господарських справ, як повернувся Олександр Вені-яминович із сільради й повідомив їх про те, що влада на-казує йому передати решту своєї землі, олійниці й паро-вий млин у власність громади.

Почувши це повідомлення, Альма Карлівна дуже стур-бувалася; опираючись на свою палицю, вона знервовано човгала по кімнаті й декілька разів запитала: «Що, вони так просто забирають усе, навіть грошей не платять?»

— Ну, так, мамусю, вони просто в нас це конфіску-ють... Якби я не був у засланні за царської влади, вони б у нас усе забрали ще в час громадянської війни.

— Оце тобі, Олександр, революція... Оце тобі твій на-род! Ти за революцію, за демократію, за народ, а тобі, Олександр, цей народ дулю під ніс, — стривожено, крізь сльози, промовила Альма Карлівна.

— Мамо, не хвилюйтесь, не згадуйте про те, що вже сталося. Дивіться о. Онуфрія вже давно ограбували, саме тоді й нам би це було, коли б я був удома; решту госпо-дарства ми продамо та й поїдемо до міста; хіба тільки й світа, що тут? У місті, мамо, буде спокійніше, ми ж і там маємо гарний будинок.

Провівши матір до її кімнати, Олександр Веніямино-вич намовив її до заспокоєння, поцілував їй руку й вий-шов із кімнати.

Решту дня він провів у розмовах із своїми наймитами та в нарадах із дружиною, в оточенні дітей.

Протягом кількох наступних днів, ві займався переда-чею, визначеної під конфіскацію, частини свого маєтку

спеціальній комісії, що була призначена сільрадою. Пе-редача землі та іншого майна була оформлена, як і нале-жало, офіційно: актами, розписами й підписами обох сторін.

Хоча Олександр Веніяминович і займався неприємною для себе роботою, але ці дні минули йому швидко. Пере-почивши після неприємної діяльності, він зайнявся про-дажею худоби, сільськогосподарських машин та різного інвентаря, потрібного в сільському господарстві.

За час його вимушеної діяльності Альму Карлівну не-сподівано розбив параліч. Спочатку їй паралізувало пра-ву руку, потім ногу, відібрало мову. Лікар, якого запро-сив син до матері, оглянувши хору, ствердив, що вона я-вно вже прямує до могили. Наступного дня їй паралізува-ло все тіло. Олена Петрівна не відходила від її ліжка ці-лий день і не спала майже всю ніч. Ранком біля ліжка стояли всі члени родини зі сльозами на очах і з жалем спостерігали останні хвилини життя Альми Карлівни... Вона вмерла.

Склавши руки до купи, Олександр Веніяминович сто-яв біля ліжка і декілька хвилин пильно вдивлявся в блідо-воскове, усіяне зморшками, обличчя матері... «Боже, Боже! Скільки в цьому обличчі затаїлося доброти, мате-ринської любови, жіночої ласки, горя й печалі... — 77 років життя минуло, немовби канули в якусь безодню... — Немає більше старенької», — стиха промовив, вити-раючи біленькою хусточкою сльози, що маленькими краплинами виступали з очей.

Згадавши про те, що мати все своє життя дотримува-лася лютеранського ритуалу, Олександр Веніяминович промовив до своєї дружини:

— Ти, Оленко, приготуй маму до похорону, а я поїду до Ізюму, привезу звідти труну й замовлю лютерансько-го священика. Може, завтра й відправимо чин похорону.

Олександр Веніяминович від'їхав, а пізнього вечора повернувся й доповів дружині, що всі діла, пов'язані з по-хороном, він залагодив...

Ще довго після похорону будинок Кольбергів був на-повнений сумом. Особливо онуки після смерті бабуні відчували страшну порожнечу в будинку. Зокрема, Кла-ва дуже часто плакала за бабунею. Помітивши це, Олек-сандр Веніяминович усіляко її заспокоював: у більшості випадків, він садив її собі на коліна, погладжував її по голівці, пояснював, що «бабуна вже була старенька, а старі люди всі помирають. — Колись і ми будемо старі то й ми помremo». Час-від-часу він деклямував їй вірша «Старість» Жемчужникова і, таким чином, Клава, приго-дублена ніжностями батька, почувалася заспокоюною. Особливо тоді вона переставала журитися за бабунею, коли чула від батька твердження про те, що старість для людини є гірше смерті й тому, мовляв, Бог, охороняючи людей від старечих мук, через смерть, забирає їх до себе для вічного життя, при якому існує тільки мир, щастя і спокій. Бог, — як вона розуміла ще з оповідань бабуні, — завжди робить те, що ліпше для людей. Саме це її найбільше й заспокоювало.

Незадовго після смерті матері, Олександр Веніями-нович почав серйозно думати над тим, щоб улаштуватися на працю за юридичним фахом у Харкові. Хоча він і мав відповідну до цього освіту й працював юристом, але доб-ре знав, що в юридичній ділянці після революції зайшло багато змін. Тому він вирішив, за всяку ціну, простудію-вати «Совітське кримінальне право». Він звернув увагу, що вже в самому визначенні кримінального права помі-чалася різниця. Бо, якщо дореволюційна формула твер-дила, що «Кримінальне право є системою норм правил поведінки», то совєтська наука до цього додавала: «ви-

словлюючих волю робітничої кляси і совіського народу».

Одного дня, сидючи за письмовим столом у себе в кабінеті, Олександр Веніамінович перелистував грубу книгу совіського права, яка нещодавно була видана. На одній із сторінок цієї книги, він прочитав: «Маркс і Енгельс розглядають проблему злочинства, як вияв непримирних протиріч, властивих капіталістичному суспільству, побудованому на експлуатації». Далі, нижче через пару сторінок, він прочитав:

«Ленін дав глибоку аналіз кримінального права експлуататорської держави в добу імперіалізму». Відсунувши книжку від себе, він на хвилинку замислився й пошепки промовив: «Але цікаво, що ці високопарні марксистські трактовки мають спільного з моїм фахом?» Узнявши знову книжку в руки, він перекинув декілька аркушів: «30-го серпня 1918 року було вчинено злочинський замах на життя В.І. Леніна. В зв'язку зі злочинським замахом на його життя ВЦИК¹ видав відозву до всіх рад робітничих, селянських депутатів, до всіх армій, виявляючи контрреволюційний характер і цілі цього злочину. Звернення покликане всіх чесних громадян відповісти на злочинський замах безпощадним, масовим терором проти ворогів...»

— Що ти тут робиш, Шурику? — запитала Олена Петрівна, несподівано ввійшовши до кабінету.

— Студіюю совіське право; вже багато прочитав, але бачу, що це зовсім не право, а набір усякої політичної несінитиці... Я розумію, що вся ця глупота мені абсолютно непотрібна, але ж, як юрист, я мушу бути ознайомлений із совіським навітленням права, вже тепер, — переконливо говорив Олександр Веніамінович, перергортаючи аркуші книжки.

А за хвилину, зосереджено подивившись на одну із сторінок, промовив:

— Ага! Чекай, чекай, ось, здається, попадається матеріал, що найбільше мені потрібний: «Совіське право в Українській республіці», Слухай! — «Опираючись на куркульство, українські буржуазні націоналісти організували контрреволюційні змови. З весни 1919 р. значна частина України була охоплена контрреволюційними повстаннями, що керувалися українськими буржуазно-націоналістичними партіями... Петлюрівські банди зривали міроприємства уряду по налагодженню нормального життя в країні, руйнували залізницю, грабували харчові склепи, убивали представників влади, партійних робітників і звичайних совіських громадян...» — І тут, як бачиш, нічого конкретного, юридичного нема. Простісінька собі більшовицько-наклепницька пропаганда, яка дає політично-ідеологічну підставу радянським юристам, які думають по-більшовицьки, формувати обвинувачення українським громадянам, вороже наставленим до російсько-комуністичної влади.

Переглядаючи далі цей розділ, він знайшов декілька пояснень про декрети, що стосувалися українського суду. Це, власне, те, що йому потрібно було з цієї книжки найліпше знати. Він зачав їх читати, але відразу припинив, бо до кабінету ввійшов Володя й, поклавши на стіл невеликого розміру папірець, промовив:

— Тато, нас вигонять із нашого маєтку.

Швидко відклавши книжку набік, Олександр Веніамінович узяв у руки жовтуватого кольору папір, уважно подивився на великий штампель сільради, що містився у лівому куті цього паперу, й почав читати:

«Згідно постанови засідання членів сільради від дня 30 березня 1927 р. і затвердження загальними зборами громадян усього села, президія сільради пропонує вам на протязі одного місяця — квітня, цього року, звільнити площу свого будинку та залишити на місці все рухоме й нерухо-

ме майно, крім необхідних предметів особистого вжитку, а саме: одяг, харчі, посуд; ключі від будинку та інших приміщень мусять бути передані нам на 9 годину ранку дня 30 квітня 1927 року. За невиконання цього розпорядження, справа буде передана до суду».

Голова сільради Ю. Панкович
Секретар сільради П. Дім.

— Це дійсно совіське право, Оленко, — поденервовано промовив Олександр Веніамінович, підводячись із крісла. — Тепер, не втрачаючи часу, я мушу їхати до Харкова й негайно влаштуватися на працю.

Схрестивши на грудях руки, Олена Петрівна, замислившись, сиділа на стільці. Вона хлипала й витирала сльози.

Володя стояв поруч своєї мами, обнявши її за плечі, уважно вислуховував батькові пляни й радів із того, що він скоро потрапить до великого міста, в якому ще ніколи не мешкав.

Як плянував Олександр Веніамінович, так і зробив: через пару днів він поїхав до Харкова влаштуватися на працю. Але посади юриста він не дістав через свою політичну «неблагонадійність», а влаштувався бухгалтером на харківську міську електривню.

На жаль, і ці його пляни не здійснилися, бо, при їхньому переїзді до Харкова, недалеко міста Мерефи сталася велика аварія потяга в якій уся родина Кольбергів загинула.

¹Російське скорочення для Всесоюзного Центрального Виконавчого Комітету.

ОГОЛОШЕННЯ

На книжковому ринку появилсся роман Євгена Слонівського «На руїнах минулого» в трьох томах (разом 820 стор.), виданий, під маркою Об'єднання Українських Письменників «Слово», видавництвом «Елефант» в 1990 р. Всі томи добре оправлені в м'яку обкладинку міцного паперу. Перший том висвітлює громадянську війну в Україні. В цьому ж томі надруковані дві прихильні рецензії: 1/ Митрон. Іларіона, 2/ Проф. А. Степового; 2-ий том пов'язаний з перебігом подій доби НЕП-у; 3-ій том присвячений повстансько-визвольній боротьбі укр. народу та її розгромі більшовиками. Ціна трьох томів: \$42.00 (канадійських), включно з пересилкою для канадців, а для інших країн \$42.00 в американській валюті. Звертатись на адресу:

Elephant Publications,
1111 Davis Drive, Suite G5-117
Newmarket, Ontario,
Canada L3Y 4P5.

ТРАПИЛОСЯ ЦЕ ТАКОЖ У ТРАВНІ...

(Спомин)

Головний Отаман Симон Петлюра, навіть переможений і на чужині, видавався ворогам України таким страшним, що вони в травні 1926 року вбили його руками Шварцбарта на вулиці в Парижі. Мій спомин сягає в часи коли розбиті війська Головного Отамана вже відтягалися з України, але ще залишилися чималі загони, які продовжували одчайдушно боротися з червоним окупантом, з білими найзниками Врангеля та з анархістами «батька» Махна.

Була прекрасна запашна весна на українській землі. Все цвіло, розвивалося, раділо сонечком і теплом, наче й не помічаючи навколишніх воєнних руїн та голоду. Могутній Дніпро, наповнений весняними дощами й виблискуючи проти сонця, гнав воду в Чорне море. Городи поблизу ріки були саме в розквіті й люди працювали там як бджоли при зборі меду. В одному з тих городів стояла невеличка хатка, в якій жив одноногий Денис. Він втратив свою ногу в армії УНР, в битві з більшовиками ще на початку визвольної війни. Але повернувшись додому Денис не відбудовував свого особистого життя, не працював у городі на чистому повітрі. Маючи ще трьох молодших братів, він збудував тут справжню підпільну базу — центр усього українського. До Дениса, як до неофіційного голови, зверталися всі хто був у біді, хто потребував якоїсь допомоги. Кожний його брат належав до іншої політичної партії: червоної, білої, анархістів. Вранці котрийсь з братів завжди розвідувався хто був при владі, бо влада звичайно мінялася вночі. Довідавшись, брав відповідну виказку брата й уже безпечно ходив по місті, залагоджуючи різні справи та даючи звіт Денисові, якого всі брати обожали за його розум і велику ідейність.

Хоч уже встановлювався жорстокий воєнний комунізм, але ще не встиг убити людські почуття у населення, ще жили саможертвенність для загального добра, співчуття у біді, почуття солідарності зі своїми та готовість допомогти ближньому в потребі. Денис мав свої «щупальці» скрізь: у «Споживспільці» мав солідного співпрацівника — самого голову Сторубля, в церкві був отець Ілля та й по всіх інших інституціях були свої люди, які, часто ризикуючи собою, звітували Денисові прямо чи через довірених осіб про події, наміри ворога, засідки, які той робив на небезпечних чи не вигідних йому громадян. Денис урятував життя й моїй мамі, повідомивши її вчасно, що вона дістане дуже приманливе запрошення на працю до сусіднього містечка. Тут, у Нікополі мама була надто відома як людина і визначний педагог, директорка найліпше провадженого приюту, та й на загальній просвітнянській ниві рідко щоб щось траплялося без її участі або допомоги. Через це вона стала сіллю в очах комуністів, але знищити її в Нікополі наробило б забагато шуму. Тож вони вирішили заманути її ліпшими умовами в новому місці, oferуючи ще й головування у Просвіті, а там — заарештувати й зліквідувати її, без розголосу. Мама дійсно отримала таке запрошення і якби не попереджена Денисом, напевно прийняла б його й пішла б на загибель.

Одного прекрасного травневого ранку мама сказала вчителькам повести дітей пройтися до Дніпра, бо шкода було тримати їх у такий день в будинку. З галасом і радістю дівтора пішла, а мама — хоч і директорка — взялась помагати своїй вірній помічниці Моті пекти хліб. Мотя сама розпалила в печі, що стояла в дворі, а мама поралась біля тіста.

Коли раптом почулись швидкі кроки людини. В двір ускочив молоденький петлюрівець в уніформі й розпачливо гукнув:

— Рятуйте, за мною женуться большевики!

Мама миттю зорієнтувалась і сказала:

— Ставайте за піч і скиньте вашу одягу, а я принесу вам іншу.

Вона побігла в хату й негайно винесла костюм свого молодшого брата, який недавно в неї гостював. Подала юнакові одягу й звернулася до Моті:

— Мотя, зроби вузлик з харчами. Швиденько!

Мотря стрілою побігла до кухні, а мама взяла юнакову одягу й кинула її в піч. Одяга запалахкотіла у вогні, тільки козушок з відзнаками щось не спішився горіти. Хлопець уже передягнувся і став несподіваним до себе попереднього.

— Дайте і шапку, — наказала мама.

Козак скинув шапку, зітхнув, зірвав з неї шлик і поклав його в черевик.

— Дайте і шлик! — гукнула Мотя, повернувшись з харчами у вузлику.

— Ліпше я загину, ніж дам комусь шлик! — сказав козак.

— Ось вам картуз на голову й харчі. Біжіть городами до сьомої хатки звідсіля. Денис вам допоможе. Благословляю вас як мати на все добре. Біжіть! — напучувала мама.

Розгублений, з сльозами на очах, хлопець хотів ще дякувати, але мама повторила — «Спішіть!» і він побіг.

Як тільки він устиг зникнути з виду, почулося гупотіння багатьох кроків на вулиці й кілька червоноармійців рывкнули нараз:

— Чи бачили петлюрівця?!

— Так, бачили, — сказала мама, — він побіг ось туди, в ту сторону — й показала очевидно не в той бік.

Як тільки вони почали віддалятися в даному напрямку, мама сказала:

— Їх Бог попутав. В повітрі так чути паленою одягою, а вони й не завважили...

Нерви Моті не витримали і вона заплакала вголос:

— Він же такий молоденький! Його ж десь мати чекає.

А мама кусала губи, щоб і собі не розплакатись і, відвернувшись, сказала більше до неба як до когось: «Його доля, як і доля України є в Божих руках».

І ось тепер, по 70 роках, встає Україна й пролита кров за свою батьківщину озивається в мільйонів молодих людей, які крім комунізму нічого не бачили. Сотні тисяч їх вийшли на вулиці Києва і Львова з жовто-блакитними прапорами в руках у честь свята української державності і злуки, на вулиці Запоріжжя у Дні козацької слави. Серед патріотичних пісень, що їх співали з вірою в краще майбутнє — частенько було чути й цю: «Засяло сонце золоте, Народ збудивсь зі сну, І все зірвалось, що живе, Україну боронить свою!»

Відгомін цих пісень уже чути в моєму степовому Ни-

«ВСЕ БУЛО Б ДУЖЕ ВЕСЕЛО, ЯКБИ НЕ БУЛО ТАК СУМНО...»

Недавно Євген Михайлович повернувся з тривалої поїздки до Австралії. Але перш ніж розповісти про справи закордонні, захотів поговорити про проблеми домашні.

— Рік тому Ви балотувалися в народні депутати України. На жаль, депутатом не стали. За цей рік відбулося багато подій у самому парламенті. Як оцінюєте його роботу і як сатирик, і як політик, і як людина?

— Невеличке уточнення. Депутатом я не став не «на жаль», а на щастя. Бо скільки б змарнував дорогий час...

Тепер що до моїх поглядів на Верховну Раду. З точки зору сатирика — це безодня матеріалу. Цілий паноптикум прототипів. Можна писати хороші нариси, комедії, памфлети, фейлетони, гуморески...

З погляду політика. Враховуючи той час, ті умови, в яких проходили вибори, ту політичну ситуацію, «конструкцію» виборчої машини і те, в чиїх руках вона, — могло б бути набагато гірше.

Як людина. Ставлю себе на місце кожного депутата. Якби я був на місці декого з депутатів від більшості, час від часу згадував би прислів'я: «На милування нема силування». А якщо й будеш, то лише доти, поки «насилено». І не дуже розкидався б словами «мої виборці». Зважаючи на те, що ті виборці, може, вже давно не мої, а може, й ніколи моїми не були.

Якби я був на місці декого з депутатів від опозиції, час від часу згадував би істину, що голова людині дана не для того, щоб нею пробивати мури, а щоб думати, як ті мури легше розібрати.

Якби я був на місці голови, приборкував би частіше свої позитивні емоції щодо більшості, і негативні — щодо меншості.

— Верховна Рада України ухвалила чимало документів. Які з них вважаєте найважливішими?

— Все було б дуже весело, якби не було так сумно. Всі документи важливі, коли вони не на рівні папірця. На жаль, навіть такий відомий документ, як Деклярація про державний суверенітет України, поки що лише деклярація. Взяти хоч би недоторканість території і останні події з «автономією» Криму. Якщо йти таким шляхом, то завтра, припустимо, хтось захоче проводити «референдум» про надання Кобелякам статусу Сінгапуру. З підпорядкуванням безпосередньо центральному уряду. І центральний уряд піде йому назустріч. Навіть не буде звинувачувати в сепаратизмі.

— Чим пояснюєте таку непослідовність більшості депутатів?

кополі і далі на південь та схід, на землях нашої козацької вольниці.

І як же ж тебе не любити, нездоланна батьківщино моя!

Таня Гук

Наш співрозмовник — відомий письменник-сатирик Євген ДУДАР

— Парламентськими іграми. Вони проголосували за Деклярацію про суверенітет України, щоб стати національними героями. У Москві проголосували проти суверенності республік, щоб залишитися «інтернаціональними героями».

Москва знехтувала нашою Деклярацією і нав'язала нам референдум. Це визнала Верховна Рада України. Героїчно. Але «героїчно» не відмовилася од цього нав'язування. А ще героїчніше вирішила впровадити другий бюлетень. Республіканський. Це, щоб ми проголосували за перший. Бо навіть, якщо проголосуємо за другий, «центр» безпардонно махне рукою. Як махнув рукою на нашу Деклярацію. Але, як кажуть, дай боже нашому теляті...

— Де, по-вашому, коріння економічної кризи?

— Ну, коріння ви знаєте де. Там, у 1917 році. А «крона» формувалася «під сонцем жовтня» у наших «трудових буднях». І що сформували — те маємо. Зараз часто чуємо, що дестабілізацію в економіку внесли «деструктивні сили» (маються на увазі демократичні сили суспільства). То хочеться спитати «конструкторів»: у які розумні економічні формули вкладається така «економіка», коли сировину везуть з Кушки, гудзика з неї роблять на Сахаліні, дірки в ньому свердлять в Калінінграді, шліфують його в Ташкенті, а штамп на ньому ставлять у Магадані? Ще можна зрозуміти, коли цей гудзик робиться для військових штанів. Тут треба плутати, щоб шпигуни міжнародного імперіялізму не «засікли» «оборонний об'єкт». А якщо він для куфайки, яку носить баба Секлета? У яку ціну той гудзик обійдеться бабі?

Знаєте, це хитромудра політика. Залежністю економічною створювати залежність політичну. Необхідність триматися «купи». Необхідність існування «центру», який би «координував» просування цього гудзика, «спрямовував». І час від часу нам погрожував пальчиком, що без нього ми не зможемо зробити кроку. І за ту невпорядковану «купу», за ту «неухильну турботу центру» ми платимо своєю працею, своїм здоров'ям, своїм життям. І вже дожилися, що не маємо ні куфайки, ні гудзика.

— Гадаєте, на Україні може загостритися ситуація? Що до цього може призвести?

Члени Кредитової Спільки «Союз» вірять в майбутність нашої Української Громади

Наша майбутність — це наші діти... це одна з причин, що ми збудували майданчик для гри на оселі «Київ» в Культурному Центрі Св. Володимира в Оквіллі.

Але Кредитова Спілька «Союз» не думає, що наш або ваш фінансовий стан є дитяча гра, і тому, крім Торонта, наша Кредитова Спілька тепер знаходиться також в Ошаві, й в Міссіссазі. Ми поширюємо наші обслуговування, щоб ви могли здійснити ваші майбутні мрії. Прийдіть і станьте членом родини Кредитової Спільки «Союз»!

So-Use Credit Union Members Believe in the Future of the Ukrainian Community

That future starts right here with our children... and it's one reason we built a playground at the St. Wolodymyr Cultural Centre in Oakville.

But So-use doesn't think that their or your financial future is child's play, that's why we're now in Oshawa and in Mississauga, Growing to give you the range of services that will help make your future dreams come true. Come and join the So-Use family!

2299 Bloor Street West, Toronto	763-5575
2267 Bloor Street West, Toronto	763-5575
406 Bathurst Street, Toronto	363-3994
31 Bloor Street East, Oshawa	432-2161
26 Eglinton Avenue West, Mississauga	568-9890

Купуйте продукти в наших вигідних крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

● 2295 Bloor St. W. ● Roncesvalles Ave.
1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
TORONTO, ONT.

— Мені б хотілося, щоб до цього ніщо не призвело. Віритися, що вистачить розуму і «правим», і «лівим» не розкачувати воза згори. Щоб у ньому всім розбитися. А тим параноїкам, які тужать за «залізним кулаком», які б хотіли спровокувати 1937 рік, скажу: якщо ви здатні ще щось бачити, подивіться в очі своїм дітям і своїм онукам. Невже в них ще мало печалі, до якої ви причетні? Загляньте в їхні обдурені душі. Невже в них ще мало каламуті, яку ви позаливали, і майже зовсім немає віри до вас...

Політична ситуація залежить від усіх нас. Але найбільше від тих, хто при владі і при зброї. Хто має в руках засоби масової інформації і основні економічні засоби. А хто їх має? Той, хто мав. Те, що секретар райкому партії перебрався в кабінет голови районної Ради, ще не означає, що влада перейшла до Рад. А звідси, як сказав один секретар обкому журналістові, «хто платить гроші, той замовляє музику». І треба зауважити, що замовляє ту «музику», якої йому хочеться. А від музики й залежать «танці». А від «танців» — ситуація... Отже, ситуація може загостритися тоді, як-що народ примушуватимуть «танцювати» знову під оту стару музику періоду застою.

— Бачу у вас на стелажі ікону. Ви — віруючий? До якої релігійної конфесії належите?

— Те ж саме запитання мені недавно поставили в Канберрі, в Австралії. Бо не знали, чи мене поселити до православного українця, чи до католика. «Хлопці, — кажу, — я український протестант. Протестую проти будь-яких поділів української церкви і її парафій. Для громадянина України має бути один Бог на небі — Всевишній. І один бог на землі — Україна. Молися собі в будь-якій церкві. Тільки коли вже молилися Богові, не ставай чортом. Не твори чортячих чвар між братами і сестрами, між дітьми й батьками. Бо всякій нечистий дуже хоче, щоб ми сварилися між собою. Чубилися. Бо де нема злагоди — нема єдності. А єдності нашої дуже бояться ті, хто хотів би нас бвчити вічними рабами...»

— Отже, згадали про Австарлію. Знаю, що працювали там кілька місяців у фонд дітей Чорнобиля. Звісно як письменник придивлялися й до життя тамтешнього. Давайте не про магазини, а, скажімо, про... порядок і тих, хто його охороняє.

— Слава Богу, як «клієнт» я з поліцейськими не зустрічався. Бачив тільки, як поліція «вгамовувала» демонстрантів. Коли почалася війна на Близькому Сході, молодь пішла з протестами до якогось військового відомства. Це було в Мельбурні. Одна дівчина вилізла на мур, що ним огорожено відомство. Поліцейський з кийком у руці кинувся за нею. Ну, думаю, зараз як уперіщить! А він раптом обхопив її за талію і з висоти кількох метрів плігнув з нею. Але трохи невдало. Упав. Але так, щоб дівчина впала на нього. І ось, коли вони встали, дівчина сказала поліцейському: «Сенк ю вері мач!» — і поцілувала його в щок.

Я згадав тоді наших «змовівців». І так мені хотілося, щоб вони бачили цю картину. Хотілося, аби вони діяли так, щоб дівчата їх цілували, а батьки цих дівчат їм дякували, а не обсипали прокльонами.

— Даруйте, але той же «змовівець» діє за статутом, за наказом, за обов'язком, на нього покладено.

— Австарлійський поліцейський, про якого я розповів, також виконував свій обов'язок. Не дав дівчині проникнути на територію військового відомства. Але зробив це по-лицарськи. І натовп на нього дивився не як на «приборкувача свободи», а як на героя.

Усе залежить від людини. Від її культури. Від її серця. Людина завжди бачить перед собою людину. А телепень — завжди ворога. Чого гріха таїти, є у наших органах такі «правозахисники», що носять форму міліціонера, натуру мають бандита, а інтелект — бика. Майнув перед його очима колір той, що йому не до вподоби, і він — рогами.

Коли я повертався з Австралії, в поїзді з Москви до Києва зустрівся з таким. Їхало їх троє в сусідньому купе. Були в цивільному. Один, що був найбільше «під газом», почувши, що я розмовляю українською, почав до мене чіплятися. «Жартувати», чи не везу я автомат або пістолети? Почав вихвалитися, що вони взагалі зараз можуть мене «перетрясти», бо їм надане право будь-кого «перевіряти і сажати».

Мені стало гидко. Я вийшов з купе. Підійшов до провідника. Спитав, чи він не знає, хто ці троє? Він сказав, що «якісь з Міністерства внутрішніх справ їдуть до Хмельницька».

Ще гидкіше мені було чути, коли цей п'яний тип півночі горлав за стіною: «Им самостийной Украины захотелось! Мы вам дадим самостийную. В Магадане!»

Я сидів і думав: а чого мені, українцю, не може хотітися мати самостійну свою державу? Чому поляк має самостійну Польщу, ефіоп — самостійну Ефіопію, а я мушу терпіти наругу отакого унтер-пришибеєва? Ніби він хазяїн, а я в нього в наймах. Чи мій п'ятдесяти-мільйонний народ гірший за інші народи? Чи менш працьовитий? Чи безталанний і неосвічений? То завіщо ж мене «стрелять і резать»? За те, що я хочу бути господарем у своїй хаті? Ні, мабуть, тому, що в моїй хаті хочуть «хазяйнувати» отакі «відцентрові горлохвати, отакі паскудники...»

Звісно, як гласить народна мудрість, у кожному стаді є паршива вівця. Але такі «парші» дуже заразливі. Особливо, коли така «паршива вівця» на посаді «санітара»...

— Євгене Михайловичу, що ви собі побажали б на найближчий час?

— І собі, і всім. І на найближчий час, і назавжди: щоб Деклярація про суверенітет України стала повночинною, а Україна — суверенною. Тоді й закони, які ухвалює Верховна Рада України, — не будуть «папірцями», і ми з вами будемо людьми.

Бесіду вів

Микола Вавіровський,
майор міліції.

Київ, «Молодь України», ч.46, 1991.

**НЕ ЗАБУДЬТЕ
ВІДНОВИТИ
ПЕРЕДПЛАТУ
СВОЄЧАСНО!**

UKRAINIAN Credit Union

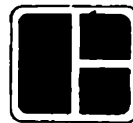
Українська Кредитова Спілка

**«Ваші вклади та позички
в чужих фінансових установах
збагачують їх власників
і не дають ніякої користі
українській справі»**

**Ваші вклади та позички
в українській кредитовій кооперації
збагачують українську громаду
і допомагають
українській культурі»**

Користайтеся з наших фінансових послуг

295 College St., Toronto	922-1402
2397 Bloor St. W., Toronto	762-6961
225 The East Mall, Etobicoke	233-1254
3635 Cawthra Rd., Mississauga	272-0468
247 Adelaide St. S., London	649-1671
38 Jackson Avenue, Oshawa	571-4777
1093 Ottawa St., Windsor	256-2955

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2126 Telex: 06-984797

Інж. ЮРІЙ А. ОХРИМ

Президент

• Консультативна інженерська фірма міжнародного
засягу. • Виконує всі фази планування, будови і
перевірки більших індустріальних проєктів у Канаді,
США та в інших частинах світу.

КРЕДИТОВА СПІЛКА

при Церкві Св. Покрови (Торонто)

**дає позики і платить високі відсотки
від ощадностевих вкладів.**

ST. MARY'S (Toronto)

CREDIT UNION LTD

832 Bloor St. West (near Shaw St.)

Tel.: 537-2163

4 Bellwods Ave.

Tel.: 360-8355

«ТЕПЕРЬ Я ТВЕРДО СТОЮ НА НОГАХ...»

Ніч з 17 на 18 березня для голови Львівської обласної Ради народних депутатів В'ячеслава Чорновола була безсонною. У його квартирі безперервно лунали телефонні дзвінки, із багатьох міст і районів повідомляли попередні підсумки референдуму. Але на роботу В'ячеслав Чорновіл прийшов з піднесенням настроєм. Він охоче давав інтерв'ю представникам багатьох видань, в тому числі й кореспондентові «За Вільну Україну» Борисові КОЗЛОВСЬКОМУ, яке друкуємо.

— Я знав, що буде перемога, — сказав Вячеслав Чорновіл, — але підсумки референдуму перевершили усі мої сподівання. Це блискаucha переконлива перемога усіх, хто сповідує ідеали демократії, національного відродження, незалежності Української держави.

Останнім часом у мене пригнічений настрій. Постійно відчуваю біль своїх земляків, яким так дошкуляють оті нестатки, дефіцити, соціальна несправедливість. Повірте, це дуже болісно, коли не шкодуєш сил, здоров'я, аби змінити щось на краще, а не виходить. Навіть приходили в голову думки, чи взагалі потрібні людям я і мої ідеї... Підсумки референдуму, висока політична свідомість галичан додали мені сил і насаги. Тепер я твердо стою на ногах на цій землі!

Перш за все, відзначу, що провалилися спроби бойкоту референдуму. Тепер ми особливо добре розуміємо, які це були недалекоглядні заклики. Наш бойкот був би тільки на руку комуністично-імперським силам. Приємно відзначити, що кількість громадян, які вийшли на референдум, не менша, ніж була торік у день виборів народних депутатів України. Особливо потішили нас львівські райони, в першу чергу Радохівський, Жидачівський, Перемишлянський. Там такі високі проценти участі виборців, що ми навіть згадували жартома оті партократичні застійні часи... Тільки тоді людей заганяли на дільниці силою. Тепер же люди сказали від щирого серця те, що тримали в душі десятки років, сказали на повний голос... Перш за все, галичани сказали рішуче «ні» оновленому союзному ярму. Ватажок львівських комуністів Адам Мартинюк виявився нікудишнім прогностистом. Він запевняв, що 40 процентів львів'ян підтримають оновлену федерацію. Набралося по місту близько 25 відсотків, а по області бажаних одягти на шию новий хомут виявилось трохи більше 15 процентів. В окремих районах від 4 до 7. А яку шалену пропаганду вели за горбачовський бюлетень компартійні ідеологи, скільки грошей пустили на вітер! Не допомогли закуплений ефірний час на львівському телебаченні, тисячі агіток, демагогічні статті у компартійній пресі...

Той факт, що майже 90 відсотків жителів області висловилися за Українську незалежну державу, засвідчує повний крах комуністичної ідеології, остаточний провал великодержавної імперської політики у нашому регіоні. Думаю, що комуністам треба або опускати очі від сорому, або з подвоєною енергією здавати парт-

квитки. Референдум засвідчив, що комуністи в Західній Україні ніколи вже не прийдуть до влади, хіба що за допомогою збройної сили...

Хотів відзначити і такий факт. У Львові проти створення незалежної Української держави проголосувало лише 14,2 процента громадян. А між тим, в обласному центрі неукраїнське населення становить 20,9 процента. Це означає, що ідею незалежної соборної Української держави підтримують тисячі росіян, євреїв, поляків, вірмен, білорусів, представників інших національностей. Останніми днями ми одержували десятки телеграм з різних куточків республіки і Радянського Союзу з словами солідарності, з проханням взяти участь у нашому референдумі.

З гордістю скажу, що регіональний бюлетень переміг і в Івано-Франківській, і в Тернопільській областях. Це засвідчує нашу відданість ідеям Галицької асамблеї. Галичани виявили ще більшу єдностайність у боротьбі за державну незалежність, аніж жителі Прибалтійських республік.

Я особисто переконаний — якби уся Україна мала такий же бюлетень як ми, він би знайшов підтримку у більшості населення республіки.

Нас не повинно особливо засмучувати те, що горбачовський бюлетень набрав в Україні більше половини голосів. Підсумки референдуму мають чисто пропагандистське значення. Головна боротьба попереду. Референдум дав нам точку опору, він засвідчив нездоланне прагнення мільйонів українців мати свою соборну незалежну державу.

ПОСИЛКИ НА УКРАЇНУ!

Фірма „Українська Книга“ в Т. „Внешпосилторг“ із Радянської писали договір про висилан^{ня} писемних посилок — подарунків канадців та організацій^{ям} проживаючим в СР^{ам і друзям}.

Українська — митні, поштові та інші оплати^{увага!} аплатити канадськими долярами^{БЕЗМИТНІ!} кових оплат тих, хто їх отримав^{виробів, взуття і деякі продукти харчування}.

Українська книга“ має філіали у Вінніпегі, Торонто, Ванкувері, Монтреалі.

**Українська книга,
962 Блур стріт, захід,
Торонто, Онтаріо. М6Н 1Л6.
Телефон — (416) 534-7551.**

**Ukrainska Knyha,
962 Bloor Street West,
Toronto, Ontario. M6H 1L6.**

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

Марія ГАРАСЕВИЧ

ДЕЯКІ ВРАЖЕННЯ ІЗ VII-го З'ІЗДУ ОУП «СЛОВО» ТА ВАЛЬПУРГІЄВА НІЧ

Цей репортаж довго блукав по світу, поки прийшов до редакції. Друкуємо його в переконанні, що «ліпше пізно, ніж ніколи».
— Ред.

З'їзд українських письменників закордоном завжди виокремлює свідомість того значення, яке вони відіграють вже довгі десятиліття для розвитку нашої літератури без ярма соцреалізму та московського чобота на духовості й душі. Коли в Україні наша сплюндрована мова гинула, у вільному світі саме наші письменники тримали її живою. Виокремлюються й роздумування над їхньою сильною творчою живучістю, над тим процесом, складним і тяжким під оглядом як умов, так і матеріяльних засобів, що немов наперекір усім, часом майже непосильним труднощам, дала тисячі томів українській літературі в різних жанрах і формах — від мініатюр до великих епічних полотен, дала цілий ряд визначних письменників та літераторів, які вже стали складовою частиною відомих імен у нашої культури.

Тож кожен наступний з'їзд письменників хвилює, а 7-й у моїй душі мав поруч сумні й світлі мотиви, трохи розчарувань і багато роздумів.

ЗУСТРІЧ З ПИСЬМЕННИКАМИ. П'ЯТНИЦЯ 25 ТРАВНЯ.

Приїхала до Торонта з моїм мужем Богданом день наперед з метою відвідати дружину Уласа Самчука. Сумна вістка прийшла від С. Кузьменко: «Таню кілька днів тому поховали». Для мене це була болюча втрата останнього зв'язку з великим письменником і війняткові цікавою кольоритною особистістю, з яким мене єднали три десятки років літературної праці, бурхливих дискусій, дружнього знайомства. Таня забрала з собою те, що ще хотілось би знати і від неї.

Здавивши жаль, спішімо до Інституту св. Володимира десь коло 10 ранку. Маємо надію зустрітися у меншому колі з гістьми з самого Києва — членами Спільки Письменників України: поетом М. Вінграновським, про якого я у свій час писала, — люблю його поезії й знаю їх чимало напам'ять, поетом Ю. Сердюком — відповідальним секретарем СПУ, В. Тарнавським — прозаїком (творчість обидвох, на жаль, була мені невідома) та редактором «Всесвіту», єдиного журналу українською мовою повністю присвяченого світовій літературі, О. Микитенком.

Можливо тому, що молодією була відірвана від всього рідного, від батьківщини, що тяжка туга не залишала мене ніколи, я страшенно хвилююся, коли йду назустріч з представниками України. Тут, друге розчарування: в Інституті майже порожньо, гості десь у своїх кімнатах. Але час не був змарнований, бо мали гарну розмову з О. Черненко та О. Соловей, оглянула добру інститутську бібліотеку, познайомилася з чудовою бібліотекаркою, яка сподобалася мені знанням своєї справи й бажанням допомогти мені пов'язатися з музеєм У. Самчука.

До вечора, наростає жага нарешті зустрітися з гістьми київськими. В уяві вони такі повні українського відро-

дження, як їхні, мені вже відомі, колеги: В. Яворівський, П. Мовчан, М. Горбаль... Сподіваюся, що вони теж хочуть пізнати нас і щоб ми їх пізнали, сподіваюся національної напруги, цікавих розповідей, дискусій про похід України в її майбутнє, а разом з цим і нові можливості для творчості письменників.

Коли зайшла на залу, перше враження було пригноблюючо сумне. Сильно відчувся брак багатьох письменників — одні не приїхали, а другі ніколи вже не прийдуть. Якийсь холод пройняв наскрізь, адже ще на минулому з'їзді центром дискусій був У. Самчук, а красива імпульсивна постать Ю. Клинового височіла, як вічність, немов уособлення сили й здоров'я. Відсутність одного з найвизначніших літераторів нашої доби Григорія Костюка, славного Е. Козака, невтомного працівника на літературному полі Д. Чуба, поета О. Веретенченка, Б. Рубчака та інших визначних письменників, які були присутні на 6-му з'їзді творила якусь порожнечу, а зала дійсно була напівпорожня.

З биттям серця, спішу зустрітися з киянами: «Хто з Києва, хочу вас привітати. Піднімаються всі четверо такі рідні й такі далекі: стримані, холодні, ввічливі, в собі заховані. Відчуваю, що вони не мають ніякого бажання (а може далі бояться), пізнати нашу душу й свою ховають. Підкреслено чемно відповідають на питання короткими ніякими відповідями, нічого не питають, не нав'язують розмови на жодну тему, не розповідають, не заохочують до розповіді. Хоч треба зазначити: О. Микитенко та В. Тарнавський дуже милі, немов орли з підрізаними крилами — не можуть злетіти (маю на увазі в розмові). Контраст до письменників з «РУХУ» вражаючий. Розпитую О. Микитенку про своїх співкурсників з Київського університету, він декого з них знає вже як письменників, перекладачів, професорів. Розповіді його скупі, але спасибі й за це. Я щаслива, що вони вижили, адже нас тісно в'язали 5 років студентських нелегких і непевних, ми не лише їх гідно з успіхом пройшли, але між нами не було ні одного зрадника відвертих розмов, критичних зауважень, обурень на тему тогочасного лихоліття.

Голова торонтського «Слова» — Марія Голод відкриває зустріч, Ю. Сердюк передає офіційне привітання від СПУ — коротко, не підносячи дух до рівня подій в Україні. Просять до слова М. Вінграновського, але він соромливо відмовляється, а на дальші прохання присутніх письменників підходить до мікрофона й каже: «Я буду говорити завтра. Якщо я скажу вам це сьогодні, то що я буду говорити завтра». На залі непереколивий сміх, бо таке почути від мистця слова, якому не бракує ні тем, ні ідей, до того ж в сьогоднішній час, було якось ніяково. Адже ми спрагли почути якраз від них про події й прагнення самого серця творчих сил — письменників сучасної, зрушеної із застою й тотального національного поневолення України. Його відмову я в думці читала: «можу вам сказати лише те, що привіз написане і цензуроване, а більше нічого». Дай Боже, щоб я помилялася. Після цього, я зрозуміла, що марні сподівання на ближчі контакти чи то дружні, чи то духово-національні.

Зустріч письменників тих, що приїхали з різних сторін Канади та Америки відбулася гарна, тепла й цікава цього вечора та протягом двох наступних днів у перервах між програмою, при сніданках, при вечері, чудову організацію яких завдячуємо Марії Голод. Для мене особливо дорогі були зустрічі з Яр Славутичем, О. Зуєвським, В. Морозом, Г. Чернін, С. Кузьменко, У. Любович, В. Ворскло, М. Ковшуню, М. Тарнавською (з великою приємністю познайомилася вперше, хоч її поезії давніше включала в літературні вечори), редактором і видавцем

КРЕДИТОВА СПІЛКА «БУДУЧНІСТЬ»

ДЛЯ ВАШОЇ ВИГОДИ ТА ПОСЛУГ

- дарові обслуги за електрику, газ і телефон
- едукативні та пенсійні конта
- термінові депозити
- реєстраційні пенсійні пляни
- моргеджові позики і особисті позики
- позики на авта
- лінія кредиту
- вогнетривалі скриньки
- грошові перекази
- подорожні чеки, чеки з Вашим прізвищем та адресою

і багато більше!

140 BATHURST STREET, TORONTO, 363-1326

2253 BLOOR STREET WEST, TORONTO, 763-6883

4196 DIXIE ROAD, MISSISSAUGA, 238-1273

221 MILNER AVE., SCARBOROUGH, 299-7291

Звертайтеся до нас завжди з повним довір'ям.

ARKA LTD

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панамы, образи, вишивані блузки, кераміка, платівки та касетки, друкарські машинки, обручки й заручинні перстені, різдвяні та великодні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West. Toronto, Ont.
Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

YAR HALABAR

YAR'S KIDS' THINGS

CHILDREN'S CLOTHING AND FURNITURE

Дитячі убрання і меблі

2314 BLOOR ST. WEST
TORONTO, ONT., M6S 1P2

(416) 767-7860

Зінкевичем, генеральним секретарем СКВУ В. Верігою, багатьма іншими. Кожен з письменників цікавий і зустріч з ним незабутня.

26 ТРАВНЯ. ПЕРШИЙ ДЕНЬ З'ЇЗДУ.

День був виповнений програмою по самі вінця. З'їзд відкрив голова Президії Об'єднання Українських Письменників «СЛОВО» Остап Тарнавський. Гарне відкриття та присутність письменників з України створили певну хвилюючу напругу і навіть святковість, особливо коли Ю. Сердюк передавав привітання від Спілки письменників України та подарунок — дерев'яний виріб у формі великої бочкоподібної вази, зробленої й розмальованої полтавськими мистцями. Нарешті дочекалися й слова М. Вінграновського. Тихо, тихо, немов для самого себе говорив він, але про що чути не було, хіба може чути ті, що сиділи дуже близько. Добре було б це слово надрукувати, бо вірю, що воно цікаве змістом і формою небуденне.

У перерві на сніданок, випадково зустрілася віч-навіч з Вінграновським, що розмовляв з мені незнайомою людиною. На мою найбільшу приємність, незнайомий виказався дуже близьким знайомим з листувань — редактором «Нових Днів» М. Дальним. Радість особисто познайомитися з ним була велика, бо це найшляхетніший редактор, з яким мені довелося мати справу, протягом більше тридцяти років, а було їх чимало. Трохи пізніше познайомилися з його милою й гарною дружиною Адою — адміністратором цього журналу, що для мене було дуже потрібне. М. Вінграновський, усміхаючись дивився на мою бурхливу радість. Коли я напам'ять прочитала його «Сікстинську Мадонну», початок «Весни» та висловила думку про його творчість, він прийняв це із соромливою скромністю. Я підтвердила свою оцінку словами М. Рильського та В. Стуса — все це його приємно вразило.

Велика доповідь О. Тарнавського охопила чимало історії Об'єднання Українських Письменників «Слово», значна увага приділена участі багатьох членів цього об'єднання в ПЕН-клубі, включення СПУ в нього і т.д. Цікавими було висунення для нагороди Нобеля Олеса Гончара та дискусія довкола цього. Але не було порушено таких дуже важливих питань: 1/ яку невидану спадщину залишили ті 35 письменників, що відійшли за останніх вісім років (не названо за всі дні навіть їхніх імен і не вшановано однохвилинно мовчанкою, хоч між ними було двоє попередніх голів «Слова»), чи весь дорібок тих письменників, що відійшли раніше, виданий, чи багато творів роками чекає на своє видання тих письменників, що ще живуть, але не мають на це жодних засобів. 2/ Яка доля чекає їхні архіви, чи «Слово» має якісь пляни ними зайнятися і де їх помістити, адже вони велика цінність для нашої історії. 3/ Чи вже відкритий шлях передавати те, що створено на чужині в Україну. 4/ Збудування видавничого фонду. Тобто, не було приділено уваги болючим справам письменників цього об'єднання.

Я у своєму питанні намагалася звернути на це увагу, порушуючи безпросвітну справу творів М. Ковшуна (до речі, дуже актуальних для наświetлення Великого голоду в Україні), проте відповіді не отримала. Дискусія розгорнулася над питанням: для видання яких книжок залишив Ю. Клиновий 10.000 дол. — для альманаха «Слово», чи для ширшого призначення. До висновку не дійшли.

По полудні, проф. Л. Рудницький, прочитав, вже давно написану, свою доповідь про Івана Франка, бо не мав часу на опрацювання теми ближчої до сучасного кипучого літературного процесу в добу перебудови, або про лі-

тературний дорібок письменників за останню декаду, як це зробив Б. Рубчак з оглядом поезії на минулому з'їзді...

Літературний вечір, на якому 15 письменників читали свої твори, чи уривки з них, був справжньою оздобою цього дня і був кращий як минулий. Різноманітність жанрів, стилів, тематики, різноманітність появи самих письменників та їхнього читання тримали увагу присутніх. Атмосфера була якась особливо лірична, тепла, затишна, дружня, що подекуди, залежно від твору, пронизувалася зворушенням, чи напругою викликаного твором почуття. Було в ньому дещо гумору, дещо сумовитого акорду... було історичне, сатиричне, були й переклади, але домінувала Україна. Після закінчення, присутні вітали авторів добрим словом — кожному хтось особливо подобався, але гості з України, навіть для годиться, словом не обізвалися, що мене дуже заінтригувало, а відповідь на це я знайшла на другий день.

ВАЛЬПУРГІЄВА НІЧ.

Є стародавнє німецьке повір'я, що в ніч на 1-ше травня щороку відбувається «відьомський шабаш» на горі Брокен у Греції. Назва ночі походить від св. Вальпургії. Гете використував переказ у «Фавсті», Жорж Бізе написав одноіменну оперу, присвятивши Вальпургіївній ночі цілий акт балету, а ми її пережили зі страхом у Канаді, поміж днями з'їзду письменників, в кінці травня, у невірогідному виданні.

Її передвісник стався у ніч з п'ятниці на суботу в готелі де ми зупинились на 4 дні. Гарний великий готель, поруч такого ж самого, з видом на озеро, з просторими вигідними кімнатами. Здавалось би все склалося гаразд. У цю ніч, по довгому намаганні заснути, нарешті мені либонь вдалося, бо приснилося, що десь тут є басейн і в ньому галас тих, що купаються. Раптово пробуджуюся і з жахом чую несамовитий крик якоїсь дівчини, немов з неї живцем здирають шкіру. Кидаюся до вікна та крик вмент обірвався, лише бачу ще як хтось втягає до авта дівочі ноги й авто відразу ж рушає. На тому місці стоять хлопець і дівчина, щось говорять, хитаючи головами, ще хвилину дивляться в напрямку авта, потім з похиленими головами повільно пішли до готелю. Все втихло, лише дихання «гайвею», монотонне й напружене виповнювало ніч. Дівчина не дала мені заснути до ранку. Ранком чули, що в цій справі приїжджала поліція.

«Вальпургієва ніч» розігралася з суботи на неділю. Десь уже по 10 годині вечора, площу з автами заповнювали хлопці й дівчата, кожний з пивом у руках. Ось так собі йшли групами одна за одною й верещали не своїм голосом — чи то йшло двоє, чи десятеро, кричали однаково, що було сили. Мій муж зателефонував до службовця, питаючи, чи вони знають, що діється. «Так буде всю ніч» — була коротка відповідь. Вся ніч була ще гірша, навіть тяжко описати. Десь опівночі, немов всі нечисті сили опанували готель і площу перед ним. Безконечна дика біганина по коридорах, гуляння по стелі, гримання дверима змішані з якимсь божевільним криком — здавалось ні стеля, ні стіни не витримують. Либонь, понад сотку (може багато більше, як у якомусь «горор муві» в сатанічній екстазі справляли свою «Вальпургієву ніч». Зі страхом, спостерігаємо через вікно цю бахханалію. По площі, бігають, як очманілі сюди й туди в найрізноманітніших виглядах: молоді, стрункі, скривлені й знівечені п'ятикою, а може й ще чимсь гіршим. Ось біжить хлопець у фраку без штанів, за ним другий у підштанцях біжить з напівголою дівчиною на плечі, такою худенькою й тендітною, що жаль дивитися. Розгукані дівчата з пи-

Tel:

(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED

Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6

PROLOG VIDEO

is proud to announce the release of three new video films

SHADOWS OF FORGOTTEN ANCESTORS
The full, uncut version of the award winning classic film by Serhiy Paradzhanov.

Now available for \$ 35.00

KOZAK CARTOONS

A half hour color video of how Kozaks rescued their fiancées from the Pirates and how they went shopping for salt. A perfect gift for any child. Only \$ 12.95

ZAPORIZH'KA SICH

A documentary of the festivities in Zaporizya in August 1990 commemorating the 500th anniversary of the founding of the Kozak Sich.

60 minutes, \$ 20.00

Order these tapes from Prolog Video, as well as our new catalog by calling Toll-Free 1-800-458-0288

Група учасників 7-го З'їзду «Слова».

для пива, різних пляшок, як і за опертя. Хтось із балькону дуже звертає просто на них.

Раптом цю шалену оргію покриває пожежний алярм. Ми маємо двері просто надвір, готові тікати. На телефон ніхто не відповідає. Нарешті добилися до відповіді: «Не хвилюйтесь, все гаразд. Як будемо горіти, ми вас повідомимо». За якийсь час алярм вщухає та ненадовго. Знову його пронизливий звук змішаний з криками напружує нерви докраю — тяжко все це витримати, огортає страх і безпорадність — ні вийти з кімнати, ні витримати в кімнаті. Нічого зрозуміти не можна.

Почало розвиднятися, почало втихомирюватися. В розжевому ранковому світлі, вони виглядали дуже жалісно: зім'яті, бліді, знесилені десь зникали на очах, немов розчинялися в леготі прозорого повітря, так ніби їх ніколи й не було, а «Вальпургієва ніч» знову стала фантастичним переказом. На жаль, про її реальність свідчила невірогідно занечищена площа, купи набитого скла, покидьків, звертань перед кожними дверима та сумна постать хлопця в коридорі, що застигла у терпінні, немов неживий. На моє питання, «що з ним?», дівчина відповіла: «Ще дихає». Так він нерухомий і залишився, коли ми від'їжджали до інституту.

Містерія сатанської ночі, що охопила два великі готелі виказалася graduation party учнів середніх шкіл.

Дуже бурхливі обурення людей, що зупинились на цей час у готелі та справжній грізний наступ на службовців і «менеджерів», закінчилися тим, що мусіли звернути всім гроші за цю ніч.

ОСТАННІЙ ДЕНЬ З'ЇЗДУ.

До полудня була цікава доповідь проф. Д. Струка про творчість одного з найвидатніших поетів нашої доби Ігоря Калинця. Цікаве опрацювання викликало активну дискусію, яка згодом взяла такий науковий напрям, що загубила головне: силу таланту письменника та шукання власного творчого шляху й самого артистичного вислову. Захопилися також інтимною лірикою, аж О. Микитенко пригадав, що поет живе й болями національними та громадсько-політичними прагненнями свого народу. Мені вся дискусія сподобалася, бо вона дала можливість глибше пізнати її учасників, особливо поетів і була гарною складовою частиною з'їзду.

При сніданку ближче познайомилася з Д. Шумуком. Незвичайно цікава особистість, прекрасний оповідач з подивугідною пам'яттю до найменших деталей. Його можна слухати безкінечно. Прошу його оповісти мені про Василя Стуса, в пошану якого нещодавно робила ве-

Сидять зліва (без титулів): Юрій Сердюк (Київ), Валентин Тарнавський (Київ), Остап Тарнавський (Філадельфія), Марія Гарасевич (Детройт), Яр Славутич (Едмонтон), Ол. Зозуля (Детройт), Марія Голод (Торонто). Стоять у другому ряду зліва: Євген Слонівський (Нью-маркет), Володимир Біляїв (Вашінгтон), Осип Зінкевич (Балтимор), Тоня Горохович (Торонто), Ганна Черінь (Порт Шарлот), Олександр Черненко-Рудницька (Едмонтон), Ольга Мак (Торонто), Світлана Кузьменко (Торонто), Данило Шумук (Торонто), Стефанія Гурко (Торонто), Мар'ян Дальний (Торонто), Марта Тарнавська (Філадельфія), Данило Струк (Торонто), Роман Колісник (Торонто), Іван Манастирський (Торонто).

У третьому ряду зліва: Богдан Чопик (Юта), Ярослав Розумний (Вінніпег), Олег Зуєвський (Едмонтон).

Фото: Богдана Гарасевича.

ликий вечір. Д. Шумук знав його особисто й оповідав детально, пов'язуючи з багатьма визначними людьми, серед яких був В. Стус. Коли Алла Горська увійшла в тему оповідання, її зупинила його увагу на ній, бо такі контроверсії про її загибель, що годі розібратися. Крок за кроком ішла розповідь Д. Шумука про цю трагічну подію, що можна було просто бачити як вона розгорталася. На жаль, дальший хід з'їзду обірвав нашу розмову й розповідь. Така зустріч залишається у житті незабутньою.

Наступило фотографування більших і менших груп письменників, яке робили панове Б. Гарасевич та Панків. У висліді маємо, правдоподібно, зо дві сотки знімків історичної вартості для майбутнього. Але офіційної знімки всіх учасників 7-го з'їзду так і не зроблено — не могли дістати професійного фотографа, апарат котрого має такий засяг.

Знову робила спроби нав'язати розмову з гістьми, але на моє питання: «Які ваші враження із з'їзду?», кожен запитаний відповідав: «Якнайкращі» і більше ні одного слова на цю тему не можна було видобути. Тому, що відповідь була тим самим словом, привело мене на думку: вони можуть сказати лише дозволене ще в Києві й це дало мені відповідь на всі мої роздумування попередніх днів. Вони просто боялися говорити.

Завершенням з'їзду був Літературний вечір письменників з України у залі школи Бішоп Марроко під патронатом КУК у співпраці з журналом «Молода Україна». Публіка виповнила велику залу. Вечір не був блискучий, але гарний. Кожен з письменників належно представлений, кожен мав достатньо часу на виступ. Не буду докладно описувати кожного з учасників — це дуже добре зробила Г. Черінь в «Українських Вістях», тож не хочу повторюватися. Додам кілька моїх вражень. Першим був М. Вінграновський — найбільш нам відомий визначний поет — мистець слова, високо цінений знавцями поезії й славними поетами. Несподіваний стиль читання віршів (напам'ять), до тої міри напружений з домінуючим фортіссімо, що тяжко було вловити цілість твору, хоч навіть уривки захоплювали. Після нього Валентин Тарнавський, зазначивши свій вихід з комуністичної партії, розповів про сучасних молодих прозаїків та прочитав уривок «Сон Хоми» із свого фантастичного роману, тематично пов'язаного з Чорнобилем. Його стиль читання співзвучний з його милою, скромною, хорошою особистістю. Доброта й щирість випромінюють з нього й опромінюють його слово.

Блискучий був Юрій Сердюк. Вродливий, стрункий, поставний... десь його предки либонь були в сердюцьких

полках, бо гетьман таких добирав для них. Його чистий, дзвінкий голос, певність себе й безпосередність відразу скопили увагу. Чудові поезії, стиль читання прозорий, не перевантажений, вмілий полонили слухачів.

Олег Микитенко — перекладач і редактор журналу «Всесвіт» (до речі, син талановитого драматурга, знищеного в ежовщину). Відразу ж, при першій зустрічі робив враження інтелектуально сильною людини з великою ерудицією. У своєму виступі широко зупинився на єдиному у світі україномовному журналі «Всесвіт» базованому на перекладах із чужої літератури та критичних і наукових статтях про неї. Його завдання нести в Україну культуру всього світу на рідній мові. Вкінці прочитав свій переклад із староіндійської легенди «Надзвичайні пригоди царевича Нарвина». Він добрий майстер перекладу й виконання.

Треба відзначити, що програма не була добре побудована, краще було б на закінчення дати якийсь сильний український твір, це завжди зміцнює й піднімає дух присутніх.

А потім, публіка щедро нагороджувала гостей добрим словом, кожному хотілося стиснути їхню руку, щось спитати, висловити свою любов і вдячність. Та лишилось їх тільки двоє, бо М. Вінграновський, забравши В. Тарнавського відразу після його виступу, метеором зник із зали.

Історичний 7-ий з'їзд Об'єднання Українських Письменників «Слово», вперше разом з представниками Спільноти Письменників України, враховуючи всі обставини та втрату великої частини членів, на мою думку був успішним. Особливо відзначався гарною атмосферою, організацією, керуванням. Бракувало національної напруги співзвучної з подіями й прагненнями України.

ЗВЕРНЕННЯ

ДО ВСІХ УКРАЇНЦІВ ДОБРОЇ ВОЛІ В ДІЯСПОРІ

У червні 1991-го року Капеля бандуристів ім. Т. Шевченка вибирається в історичного значення концертне турне на нашу Батьківщину — Україну.

Ми, нижчепідписані ветерани-емігранти Капелі — останні з київської «Хороброї Сімнадцятки» бандуристів, на якій розбудувалася славна Капеля бандуристів ім. Т. Шевченка, — звертаємося до свідомого українського громадянства, розсіяного по світі, допомогти матеріально-фінансово цій єдиній професійній кобзарській одиниці у Вільному Світі якнайкраще презентувати нашу кобзарську пісню на Рідній Україні.

Капеля виступатиме в поповненому складі з чудовим оновленим кобзарським репертуаром, з новими бандурами у Києві (2 концерти), Полтаві, Харкові, Дніпропетровську, Донецьку, Запоріжжі, Кривому Розі, Чернівцях, Івано-Франківську, Тернополі, Львові (2 концерти), а також віддасть пошану своєму патрону — нашому Великому Кобзареві Тарасові та заспіває на його могилі на Чернечій Горі в Каневі. Через 50 років їхня пісня знову залунає в Золотоверхому Києві.

Заплановане турне Капелі вимагає багато праці, повсякденної, а головне великих коштів. Кошторис турне виносить чверть мільйона доларів (\$250,000.00).

Допоможіть Капелі, яка, хоч і в тяжких умовах, зберегла неспотворену кобзарську пісню на чужині, щоб цю пісню почули у ваших рідних місцях, щоб її почули ваші брати і сестри. Пісню, яку кат України — Сталін їм за-

бороняв. Нехай Кобзар України почує спів і гру зрячих **Перебендів**.

Святий обов'язок українців у діяспорі — вирядити Капелю **«в повному наряді»** на Рідну Батьківщину...

Саме в час, коли на нашій Рідній Землі блискавичними темпами відбуваються величезні політичного характеру події, зміни, які — ми віримо — принесуть народові України світле майбутнє, існує можливість і надія, що на своїх концертах для українських слухачів Капеля заспіває «Вставай, народе!», «Марш Україна» й «Пісню про Тютюнника» — твори нашого геніального кобзаря на чужині Григорія Китастого, якому «чужина ніколи не замінить України».

Тому єднаймося всі, бо в єдності — наша сила!

Ми віримо у шире, щедре українське серце. Заздалегідь наше вам кобзарське **«Спасибі»!**

Слава Кобзарям!

Підписані:

**Григорій Назаренко,
Петро Потапенко,
Гаврило Махня,
Микола Лісківський,
Євген Цюра.**

Пожертви (звільнені від податків) слати на адресу:

UKRAINIAN BANDURIST CHORUS
P.O. Box 12129, Detroit, Mi 48212

або в Канаді:

INCOME TAX REGISTRATION No 0426080-22-25
Edmonton Dnipro Chorus «Bandurist Tour»
Box 1543 Edmonton, Alta., T5J 2N7

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623 або 231-6739

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА
ВСЯКІ ОКАЗІЇ**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

МИСТЕЦЬКІ ВИРОБИ

TRIPILLIA ARTS

**Великий вибір рамок для картин
і дипломів**

QUALITY ONE HOUR PHOTO LABS

і доброякісні фото для паспортів
та інших документів.

2285 Bloor Street W., Tel. 766-0113
Toronto, Ontario M6S 1P1

ІВАН БОДНАРЧУК - 1910-1990

(Запізнені думки вголос)

П'ятого травня минув рік з того часу, коли відійшов у потойбічний світ ще один близький наш співробітник, а може й однодумець - відомий письменник, педагог і суспільний діяч Іван Дмитрович Боднарчук.

Принагідних співробітників є в нас - дякуючи Богові - сотні, а от однодумців, які подібно до нас оцінюють світ і складну українську дійсність у ньому, і справжні наші обов'язки щодо тієї дуже непростой дійсності, таких однодумців було в нас завжди мало, а залишилось ще менше...

Тому стає боляче, дуже боляче, коли відходить на той світ людина, яка видавалась вам близькою й співзвучною і з якою домовлялись не раз зійтись без "свідків", щоб щиро порозмовляти й усталити якийсь спільний план дії, та через щоденну суєту суєт, через запрограмовану кимсь стандартну метушню, цього ніколи не пощастило зробити. Численні зустрічі на зборах, концертах, "під церквою", в гостях, на панахидах - це звичайно не те, що творчим людям потрібне, як свіже повітря. Такі невтішні думки обсіли мене в річницю смерті старшого друга. Чи варто висловлювати їх? Не знаю.

Дуже добра й докладна стаття про життя і творчість бл.п. Івана Боднарчука була надрукована в липневому-серпневому числі "Нових Днів" за 1990 рік (Див. Леся Храплива-Щур, "Все, що мав у житті, він віддав...", стор. 13-15) і зацікавлених читачів я відсилаю до неї. Тут я лиш схематично повторю дати і назви, а ширше зупинюсь на іншому.

Іван Дмитрович Боднарчук народився 21.12.1910 року в селі Чернятин на Івано-Франківщині. Після закінчення народної школи навчався в Городенській гімназії, а від 1930 року здобував освіту самотужки, працюючи (на Косівщині) повітовим організатором української молоді, вчителем і диригентом сільських хорів, як і більшість тих інтелігентних юнаків, яким не імпонувала польська тюрма і престижний статус політичного в'язня.

З приходом Червоної армії в 1939 р. Іван Боднарчук закінчив перекваліфіковуючі учительські курси при педагогічному інституті в Станіславові (перезваному пізніше на Івано-Франківськ), а далі вчився в інституті заочно, рівнічасно працюючи вчителем мови і літератури в курортному карпатському селі Шешори. Під час німецької окупації працював волосним писарем у містечку Пістень, а поскільки німці закрили станіславівський інститут - брав рівночасно заочні курси на відділі політичних наук (як і автор цих рядків) у далекому подебрадському Українському Технічно-Господарському Інституті (УТГІ), який у той час ще був на належному рівні, маючи добрі підручники й кваліфікованих викладачів.

На еміграції в Німеччині Іван Боднарчук продовжував учителювати, брав участь у театральному ансамблі і професійному хорі, а головне вирішив активніше проявляти себе в літературі, отримавши навіть відзначення на конкурсі Об'єднання Письменників Дитячої Літератури за збірку оповідань "Розгублені квіти".

Іван Боднарчук почав друкуватися ще до війни в галицьких журналах "Каменярі" і "Жіночий Голос", але справді широку літературну творчість, як і громадсько-педагогічну діяльність розгорнув зойно прибувши з родиною до Канади в 1948 році. Тут працював учителем і диригентом в українських школах у Саскатуні, Кенорі, Віндзорі, а від 1956 року і в Торонті. Крім учителювання і творчої літературної праці кілька років був генеральним секретарем Централі Союзу Українців Самостійників, головою Ради української школи при східній епархії УПЦ, очолював мистецьке товариство "Козуб", 17 років пробув директором незалежної школи ім. М. Грушевського, від 1974 року з доручення Комітету Українців Канади працював також шкільним інспектором і по кілька разів інспектував чи не всі українські школи в Канаді, від Віндзора аж до Ванкувера. При всіх цих навантаженнях Іван Боднарчук був і активним членом управ Об'єднання Українських Письменників "Слово" (див. листи Юрія Стефаніка до нього в кількох числах "Нових Днів"), а головне - останніх 12 років свого трудящого життя присвятив, як голова, організаційній і видавничій діяльності Об'єднання Працівників Літератури для Дітей і Молоді ім. Глібова.

Не знаю, де і як знаходив він при всіх згаданих (і багатьох незгаданих) навантаженнях ще час, енергію і насагу для написання (і видання!) аж 12-ох збірок оповідань, новель, нарисів і репортажів (переважно для молоді, яка їх не читає, як не читає майже нічого з української тематики, - байдуже українською чи англійською мовами!) і чотирьох читанок, що їх учні читають (бо мусять), поки ходять до українських шкіл у Канаді, США, Бразилії чи Аргентині.

На мою думку, таку продуктивну працездатність і справді велику творчу спадщину бл.п. Івана Боднарчука треба завдячувати великою мірою його дружині Емілії, яка взяла на себе не тільки весь тягар їхнього родинного матеріального забезпечення, але й активно допомагала йому реалізувати не легкі в наших умовах видавничі плани.

Я не берусь тут оцінювати літературну, мистецьку чи навіть ідейну вартість літературних творів Івана Боднарчука. Це вже зробили Ольга Мак, Юрій Стефанік-Клиновий, Леся Храплива-Щур і ті, що присуджували покійному за його громадську діяльність та літературну творчість численні нагороди, включно з престижною нагородою ім. Івана Франка.

В річницю смерті бл.п. Івана Боднарчука я хотів би звернути увагу на інше. Леся Храплива-Щур у згаданій вище статті цілком слушно пише:

"Постійна тема творчості Івана Боднарчука - це українська людина, розіп'ята в межовій ситуації

Іван Боднарчук

поміж рідним батьківським краєм та всім, що він означає, - і чужою, дарма що гостинною землею. Там закорінені всі вартості людини, а тут доводиться жити... І такі інші тут закони й звичаї, така відмінна міра вартостей! Проблематику цієї ситуації автор висвітлює багатогранно на прикладах цілого вахляра постатей... підходить до цього складного вузла без упереджень, а зате з широким знанням дійсності... Іван Боднарчук, в основних підсумках своїх творів - оптиміст. Скільки б вартостей не пропало в цій ідейній суматосі, та все ж таки "покоління зійдуться" (це назва однієї його повісти, - М.Д.), блудні сини повернуться до святинь своїх батьків, а тривала, жива й творча українська діаспора - це зовсім реальна можливість; в Канаді чи будь-де на земній кулі..."

Я в цих питаннях, на жаль, не оптиміст, а песиміст. Я не вірю в "тривалу, живу й творчу українську діаспору будь-де на земній кулі".

Навіть якщо б нам було пощастило поселитися компактнішими масами в окремих районах Канади, США, Бразилії, Аргентини чи Австралії та створити там свої "Нові України", "Нові Галичини" чи "Нові Буковини", так як шотландці створили Нову Шкотію, англійці - Нову Англію, велзці - Новий Південний Велз чи французи - Нову Францію (Люїзіану-Квебек), то й тоді перед нами скоріше чи пізніше на весь ріст виринуло б питання: І що далі? Хто ми такі? Яка наша життєва місія? Яка користь нам з України, а Україні з нас?

Немає сумніву, що це питання дуже тривожило Івана Боднарчука. Цю тривогу відчувається в багатьох його картинах, які не стали глибокими стефаниківськими новелями тільки тому, що весь час роздирали його тяжкі сумніви і він намагався заглушити їх подвоєною громадською активністю, яка забирала до речі такий конечний для передумування і шліфування безсмертних новель час. Років

п'ять тому один з моїх щиріших приятелів пожалівся у листі: "Журнал добрий, але відколи ти став редактором, - ми втратили відважного публіциста". Я знаю чи в архіві бл.п. Івана Боднарчука знайдуться рядки: "Відколи ти став дуректором, інспектором і багатоголовим діячем, відтоді твоя письменницька муза ходить сиротою".

Через цю суперактивність і не відбулось поміж нами тієї розмови, яка повинна була відбутись і яка, може, допомогла б мені вирішити й моє гамлетівське питання: для кого я нині редакую наші "нові-старі дні"? Для майже неживої вже творчої української діаспори, чи таки для України, де журнал читають, хоча б через брак валюти і в них, і в касі "Нових Днів".

І дуже досадно те, що щирої думки Івана Боднарчука на це питання вже не почуємо. Вічна пам'ять Тобі ідейний трударю!

В неділю, 12 травня, у першу річницю упокоєння бл.п. Івана Боднарчука буде відправлена панахида в Катедрі св. Володимира в Торонто о год. 6-тій веч. А на годину сьому "Слово" та ОПЛДМ запросило усіх на Поминальний літературний вечір в пошану пам'яті про нього. Вечір відбудеться в Інституті Володимира, Спадайна 620, Торонто.

**ВЕЛИКИЙ ВИБІР
НАЙНОВІШИХ ЖІНОЧИХ
МОДНИХ ОДЯГІВ**

DANYA

FASHION SHOPPE

2378 BLOOR STREET W.
TORONTO, ONT., M6S 1P4

Телефон: 766-4511

ГОВОРИМО ПО-УКРАЇНСЬКИ

**arka
shoes**

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede)
TORONTO, ONT. M6S 1N4

TONY HRUBI
(416) 763-1851

Галина КЛІД

БОРИС ПЛАКСІЙ — МОГУТНІЙ ТАЛАНТ

З великою приємністю хочу представити художника могутнього таланту, багатогранна обдарованість котрого дивує кожного, хто мав нагоду з ним зустрітись. Борис Плаксій — живописець, рідкісної довершеності портретист, монументаліст, ілюстратор, реставратор, різьбар по дереву у рельєфі і скульптурі.

Народився митець у серпні 1937 року в місті Сміла на Черкащині. Вперше взявся за малювання у шість років, перебуваючи в лікарні, де його лікували від сипного тифу. Попросив паперу і фарб та й почав копіювати з поштових листівок. Копіював і в школі, і у Києві, куди поїхав з рідної Сміли і де почав відвідувати художню студію. Не припиняв копіювати, перебуваючи на військовій службі у Кронштаді, і після закінчення її. Розшифровував секрети великих майстрів, з точністю дзеркала відтворюючи їх праці.

І ось — Дніпропетровськ, художнє училище. Борисові 20 років. Зустріч з непересічною людиною, чие ім'я проходить червоною ниткою у творчих біографіях відомих нині художників, зокрема таких як Ф. Гумєнюк і В. Макаренко. Це вчитель Яків Калашник, який представляв прибалтійську школу мистецтва і мав великий вплив на формування естетичних поглядів юного художника. Борис чи не вперше зрозумів, що споглядати природу і відображувати її на полотні — це не одне й те ж саме; що природа має одні фарби, а художник — інші, з одної йому притаманної палітри; що природа творить за своїми законами розвитку, тоді як творчий процес митця відбувається інстинктивно, із миттєвого прозріння, сили відчуття кольору та вміння володіти пензлем.

Геніяльне, як завжди, просто. Якщо ти не раб речей, не знаходишся у полоні умовностей та закономірностей, — то твій власний, сокровенний погляд на світ має право на існування.

Трьох років навчання у Дніпропетровському художньому училищі Борисові вистачило для того, щоб усвідомити, що сліпо копіювати чужу творчість — або й навіть саму природу, — це шори на очах і пута на руках. Не довчившись два роки Плаксій поступає у Київський художній інститут, який закінчив у 1965 році. Затхла атмосфера соціалістичного реалізму у мистецтві, що панувала там, не могла стати справжньою школою творчого пошуку і відкриттів для молодого художника, як це природно могло би бути деінде. Покоління шістдесятих, практично ізольоване від усіх світових процесів, інтуїтивно, навпамацьки, як у темряві, намагалося відшукати свою власну стежину до світової лабораторії творчості, йти в ногу з часом. У свого роду клюбах творчої молоді створювалась енергетична атмосфера здорових суперечок, де народжувались і формувались епіцентри відомих тепер культурних явищ як «шістдесятники» та «сімдесятники», які пізніше були розтриті і розпорошені по концентраційних таборах, запхнені до «психушок», відлучені від суспільного життя на довгі роки хрущовської «від-

лиги» та брежньовського «застою».

А тоді — сперечались до нестями, до осизіння від диму викурених цигарок і п'яніли не стільки від вина, на яке не завжди були гроші, скільки від усвідомлення своєї ПРИРЕЧЕНОСТІ до творення ЕПОХИ. Сперечались про шляхи подолання кризи у мистецтві, поспішали викристалізувати власні погляди на природу буття, на мистецтво як інструмент проникнення у його суть, були молоді і чисті.

У кожного були вчителі з попередніх поколінь. Мав їх і Борис Плаксій: Кандинський, Малевич, Філонов. Інтуїтивно художник приходив до відкриття, що кожний предмет є сукупністю певних структур, кожна з яких є ЕКЗИСТЕНЦІЄЮ відповідних космогенетичних сил, не схожих на ті, котрі творять сусідню структуру того ж самого предмету. Повністю абстрагуватись від зорового об'єкту, відчуття рельєфи цих окремих структур, проникнути у них, стати макроелементом, щоб народжуватись і вмирати разом з даними елементами структури — це і є той вищий стан, апогей творчого процесу митця, що надає йому змогу перенести свої відчуття космосу на полотно. (Найближче коло друзів знає, що дуже часто від Бориса можна почути: «Я і сам не знаю, як то виходить, бо тут структура полотна говорить...»).

Чи може бути біль — НАДХНЕННЯМ? Чи то вселенський біль усієї планети, чи то біль однієї живої земної душі, — чи це може вихлюпнутись у геніяльних творах мистецтва? Все життя і творчість Бориса Плаксія стверджують «так». Але ж чи то легко? І яка ціна тому?

Нелегко знайти у собі мужність протистояти свинцевому гніту влади, залишитись чесним перед своїм творчим покликанням, перед своєю совістю та історією. Дехто заплатив дуже дорого за свою непомітність: свободою або й життям, як поет Василь Стус; п'ятьма роками таборів суворого режиму із заборобою малювати, як Опанас Заливаха; гонінням офіціозу «ремісників від мистецтва», повною ізоляцією на майже два десятиліття від можливості вільно працювати, мати майстерню, виставляти свої роботи на художніх виставках, як Борис Плаксій.

Першим громом на «безхмарному» обрії хрущовської відлиги було дикунське знищення вітражу у Київському університеті, що зробили Алла Горська разом з Опанасом Заливахою, Людмилою Семикіною та Галиною Севрук. Другим шоком, що перекреслював усі рожеві сподівання української інтелігенції, було варварське знищення монументального твору Бориса Плаксія — оформлення київської каварні «Хрещатий Яр» у 1971 році. Обидва твори мали одну долю. Унікальний розпис стін каварні, що відтворював етапи історії Києва від Київської Русі до сьогоднішніх днів, став тією останньою краплиною, що переповнила чашу «терпіння» чиновників мистецького офіціозу. Відмовившись переінакшити роботу, як того вимагали або «радили», Плаксій зробив себе мішенню для гонінь, нападок і нещадної критики з боку апологетів соцреалізму. І хоч у другій половині шістдесятих років він був чи не найпопулярнішим монументалістом, про якого писала преса, про творчість котрого точились суперечки, він був звільнений з роботи у київському

Галина Клід і Б. Плаксій на тлі його картини «Спаси і сохрани».

монументально-декоративному комбінаті Художнього фонду СРСР. Його не прийняли до Спільки художників. Почалися роки поневірян митця, страждання його родини...

Богу дякувати, Борис має вірного друга — дружину Валю. Це її маленькі руки, добро і любов її серця та сильний характер допомогли втримати Бориса над урвищем відчаю безвиходдя: творчого, психологічного, матеріального.

«Ножем з п'ятьма пальцями,
шостою долонею,
самі собою
очищайте себе.
Не плачте, і не мовчіть всередині,
і очі горілкою не витирайте.
Розкопуйте круті гори.
Нехай не сиплються.
Краще знайти себе,
аніж зберегти.»

Талановитий поет зі своєрідним баченням світу, Микола Воробйов, поезію якого із збірки «Пригадай на дорогу мені» я цитую тут, також друг Плаксія. Їх долі і життя переплетені, ще з юнацтва, вони земляки. Підвали, в яких вони жили і в котрих творили Мистецтво, пов'язали цих двох небуденних художників міцніше, ніж кривість...

Шана вам, люди, що були поруч з геніальним талантом і своєю присутністю, дружньою підтримкою та зрозумінням полегшували йому нести хрест долі.

Мужньо зносячи поневірвання, Борис Плаксій продовжував каторжно працювати. Був і «білим рабом», виконуючи основну роботу для деяких «благодійних» знаменитостей від монументально-декоративного мистецтва, що безсоромно привласнювали авторство робіт, виплачуючи Борисові мізерні копійки, аби не помер з голоду. Чи був вихід? Ні. Адже вдома чекало двоє малолітніх дітей. Оформляв десятки «Дощок соцзобов'язань», цю пародію на ніби-то один з рушійних

елементів господарювання при соціалізмі. Шукав будь-яку роботу, щоб втриматися, щоб не загинути.

А вдома — малював. І біль душі його виливався у могутньої сили полотнах, яким не було місця на жодній з офіційних виставок: занадто страшна і неприлизна правда волала звідти пронизливим мовчанням. «Картини великої майстерности, але стилю сумного, суворого...», як написав один з відвідувачів персональної виставки — єдиної за все життя майстра, — що відбулась на весні 1987 року в приміщенні Інституту фізики Академії наук України.

Живопис художника — це не пригладжені ностальгійні картини з українського життя. Це грім і блискавки, що пронизують твоє ество, крають на шматки серце, випікають очі пекучими сльозами сорому і болю. Творчість Плаксія — не розпука від безвиходдя. Його картини більші від життя. Це храм, у який приходиш помолитись. Це — геніальне прозріння Митця та його пророцтво...

Борис Плаксій створив понад тисячу робіт у різних жанрах. Одна з них — монументально-декоративна композиція на теми творів М.М. Коцюбинського у музеї його імені у Чернігові. Вісім місяців одержимо працював художник у підвалі, різьблячи сотні квадратних метрів по дереву. Зіпсував свій зір. Але експозиція, що відкрилась у 1983 році, викликає заслужене захоплення.

Співпрацював з Аллою Горською та Віктором Зарецьким. Оформивши ресторани «Полтава» та «Вітрик», прагнув надати етнографізму сучасного звучання у композиції, кольорах, пластиці. Роботи їх викликали неослабний інтерес у знавців та шанувальників. Це було щось нове у монументальному мистецтві. І вони були молоді та дужі. 1967 рік: Аллі 38, Віктору 43, Борису 30 років. Їм здавалось, що попереду — все життя. А через три роки — трагічна загибель Алли Горської. 1971 рік — знищення розписів Плаксія. І роки приниження та поневірян.

Лише у 1978 році його знову прийняли на роботу у той самий комбінат. Оформляв дитячі садки, Київсь-

Борис Плаксій. «Перлина». Олія (1984).

кий молодіжний театр (колишнє приміщення), деякі наукові установи, заводи. Про нього і його монументальні праці знову почали говорити. Але для живопису Бориса Плаксія як не було місця на виставках, так і продовжувало не бути. У 1981 році (через 10 років!) художник зробив другу спробу вступити до Співки художників. І знову його не прийняли. А це означає те, що художник не може мати майстерню; не може легко купити ні фарби, ні полотно, ні пензлі; не матиме змоги брати участь у виставках...

Народившись на Черкащині, де виріс і закінчив школу, Борис не забуває рідні місця. Данина отчому краю — створення галерії образів, навіяних великим Кобзарем: триметрові скульптури з дуба, «Перебендя», «Катерина», «Тополя» та інші, що зайняли свої місця у парку міста Кам'янка над річкою Тясмин.

...Сьогодні, відкриваючи першу виставку художника Бориса Плаксія поза межами України, я впевнена, що небуденне мистецтво майстра, оригінальне світобачення, біль синівської його душі, помножений на втрати України, доторкнеться і до ваших сердець, шановне товариство.

Слово на відкритті виставки Бориса Плаксія 17 березня 1991 р. в галерії Канадсько-Української Мистецької Фундації в Торонто.

Відчуєте подив і захоплення талантом і майстерністю художника, збагатитесь знайомством з ним та з його творами. І якщо відчуєте гарячий поштовх крові до серця, — то ви впізнали ту далеку Україну; вона приступила до вас ближче очима скорботи, суму та неупокореності, що дивляться на вас з полотен. Біль пониже ваше єство, наповнить кожну клітину стражданням, сльози підступлять до очей, — то свята таїна очищення душі вашої від буденності сьогодення, від

Борис Плаксій. «Подруги». Олія (1981).

Борис Плаксій. «Біль». Олія (1990).

незначущих дрібниць, які набирають у наших очах часто колосальних розмірів значимості та важливості; крізь каяття і сльози смутку — до світлого прояснення откровення і усвідомлення відповідальності за своє коріння і майбутнє роду.

Художник Борис Плаксій запрошує вас у свій Храм синівської любови до землі української та її народу, Храм, у якому ви зустрінетесь зі стражденною долею митця, кришталево чистою і правдивою його душею, безкомпромісним характером, у якому БІЛЬ — це надхнення.

ПРОШУ СЛОВА

ФЕСТИВАЛЬ «ЧЕРВОНА РУТА» ЦЬОГО РОКУ ВІДБУДЕТЬСЯ В ЗАПОРІЖЖІ

Цього року в Запоріжжі буде проведено Другий Всеукраїнський молодіжний пісенний фестиваль «Червона рута». Уже створено організаційний комітет, який поступово розгортає свою роботу.

У багатьох із вас, шановні читачі, виникне цілком справедливе запитання: чому я, оперний співак, погодився його очолити? Воно, може, й справді дивно. Але цілком логічно. Адже опера, як і все музичне мистецтво, бере свій початок з пісні, та й кожний оперний співак починався саме з неї.

Пісня — найдемократичніший і найбільш масовий музичний жанр, і тому його здоров'я, його повнокров'я дуже багато важать в культурі народу.

«Червона рута» — фестиваль саме української пісні, і це дуже важливо. В тому, що він народився, є поклик багатомільйонної української громади, яка відчула великий духовий дефіцит, заподіяний десятиліттями уніфікації нашого суспільства, зокрема, й русифікації українського духу, розчинення національної

самосвідомості. Інстинкт самозбереження покликав до консолідації. Оскільки пісня — середовище надто чутливе, то саме фестиваль «Червона рута» і став індикатором. Це він започаткував серію великих акцій української духовності, серед яких згадаймо і Свято козацької слави, і Собор Української Республіки, і Міжнародний конгрес українців, і «Голодомор-33», і всеукраїнський фестиваль поезії «Золотий гомін». Стрепенулася українська душа, поклікала всіх до гурту...

«Червона рута» народилася, як відомо, в Чернівцях, але цього року оргкомітет вирішив, як виняток, провести фестиваль в Запоріжжі. І тільки тому, що саме тут Україна нещодавно урочисто святкувала 500-річчя Запорозької Січі, а отже, цей пісенний фестиваль буде своєрідним продовженням всенародного свята, адже сама ідея всеукраїнської єдності осягає і Свято козацької слави, і фестиваль «Червона рута». Тим більше, що Свято козацької слави має розроблену п'ятирічну програму. Розраховуємо на підтримку місцевих Рад народних депутатів.

У фестивалі можуть взяти участь українці, які проживають в метрополії і за її межами. До речі, контакти з світовою діаспорою набувають щораз більших масштабів і конкретності, а от українці в межах Союзу РСР досі дуже ще пасивні, якщо не сказати більше. А йдеться ж про понад десятимільйонну громаду україн-

ців, які проживають в різних республіках, не маючи ні своїх шкіл, ні преси, ні культурних інституцій, тобто цілковито позбавлені власного коріння. Живуть вони на Далекому Сході (Зелений Клин) і на Кубані, в Казахстані, в Киргизії, і в Башкирії, а також у Білгородській, Воронежській, Курській та багатьох інших областях.

Мушу сказати, що оргкомітет не гаяв часу. Вже укладено юридичну домовленість на проведення фестивалю з Запорізьким міськвиконкомом. Проходять, хоча й з різною ефективністю відбіркові прослуховування.

Нині раду засновників другого фестивалю «Червона рута» складають Рух і Міністерство культури УРСР, Товариство української мови імені Тараса Шевченка «Просвіта» і комсомол, «Зелений світ» і товариство «Україна», Український фонд культури і Держтелерадіо, спілки письменників та композиторів України, «Меморіал».

Анатолій Мокренко,
народний артист СРСР.

ЗМІНА АДРЕСИ

Коли повідомляєте про зміну Вашої адреси й не жертвували досі на пресовий фонд, просимо присилати й три долари на покриття адміністративних видатків.

ПОДАРУЙТЕ ІМ АВТО

За посередництвом фірми ЛАДА КАНАДА Інк. тепер можете купити або подарувати своїм рідним і приятелям на Україні новий автомобіль прямо з Запорізького або Луцького автозаводу!

Великий Запорізький автозавод ЗАЗ виробляє понад 100,000 легкових автомобілів річно та всі запасні частини для них. Від часу появи перших мініавтомобілів марки «Запорожець» в 1960 році, до нинішньої модерної комфортабельної ТАВРІЇ ЗАЗ-1102 (з передньою передачею) пролягла довга дорога постійних технічних удосконалень.

ЦІНА \$6996.00

ЦІНА \$5994.00

Крім нових авт типу ТАВРІЯ, наша фірма доставляє також спеціально сильні автомобілі (джіпи) Луцького заводу ЛуАЗ-969А, з передачею на всі чотири колеса, що достосовані до перекошеності пасажирів і тягарів по нерівних полях і дорогах.

Ці автомобілі вповні перевірені, забезпечені від ржі, гарантовані, економічні і недорогі!

Обіцяємо доставку на протязі двох місяців прямо з заводу! За повнішими інформаціями телефонуйте, пишть, або зголущуйтеся на таку адресу:

LADACANADA INC

1790 ALBION ROAD, REXDALE, ONTARIO M9V 4J8
Tel.: (416) 748-2100 Fax: (416) 748-2107 Telex: 06-989241

В НАС ВИ ТАКОЖ МОЖЕТЕ ЗАМОВИТИ ТАКІ АВТА ЯК «ЛАДА», «НІВА», «САМАРА»,
ЩО БУДУТЬ ВИДАНІ В ЛЕНІНГРАДІ.

УКРАЇНСЬКІ ТЕМИ В ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ПЕТРА ЧАЙКОВСЬКОГО

(До його 150-річчя)

Великий російський композитор Петро Чайковський знав сильних українських впливів — української музики, образів української історії, літератури тощо. До речі: Чайковський, що народився 1840 р. в селищі при Уральському заводі (нині Воткінськ), де його батько — Ілля — працював начальником, походив зі старовинного козацького роду. Дослідниця В. Пролева в статті «Рід Чайковських на Уралі» пише, що родина славетного музиканта «бере свій початок в українському козацтві. Прадід композитора звався справжнім українським прізвищем — Чайка, та лише наступне покоління стало зватися Чайковськими (...). Факт запису в казенних паперах Чайки Чайковським досить типовий в процесі утворення українських прізвищ у XVIII сторіччі» (Збірник «Ілля Петрович Чайковський». Іжевск, 1979, стор. 8 та 15).

З 10-річного віку Чайковський жив в Петербурзі. Україну відвідував безліч разів, зокрема Кам'янку (нині Черкаської області); там мешкала його молодша сестра Олександра. Композитор ще приїжджав в маєток своєї покровительки Надії фон Мекк — Брайлово (Поділля), де, за його визнанням, він провів найщасливіші дні свого життя. На згадку про ті дні Чайковський створив (улітку 1878 року) три п'єси для скрипки за спільним заголовком «Souvenir d'un lieu cher» («Спогади про дороге місце»).

Один з учнів П. Чайковського, професор Київської консерваторії Олександр Хіміченко згадує: «П.І. Чайковський був не тільки моїм учителем, але також моїм другом та залишився ним до кінця свого життя... Плани багатьох нових творів народжувалися в голові Петра Ілліча під час його приїздів на Україну... Якось ми відвідали (ресторан) «Шато» у Києві і разом з Петром Іллічем слухали якесь попурі з українських пісень. Він був до глибини душі збурений «композитором» і назвав його твір грубим каліченням народних пісень. Тоді ж він говорив про своє бажання «зробити щось таке» на теми українських народних пісень»¹.

Серед композицій 25-літнього автора є квартет на українську тему. Товариш по школі, музикознавець Герман Ларош (француз за походженням) писав в своїх спогадах, що Чайковський «коли був учнем консерваторії, створив чарівну першу частину смичкового квартету на тему пісні, що почув її від однієї селянки в Київській губернії... Квартет не був дописаний...»².

Цей юнацький твір з великим успіхом виконувався 1865 року на студентському вечорі в Петербурзькій консерваторії колегами молодого композитора. В 1867 році Чайковський переклав Квартет для фортеп'яна та став його — визнаним ним самим — «первістком»: твір 1, число 1, під назвою «Scherzo á la Russe». (Відомо, що в Росії українське дуже часто «перейменовувалося» на російське. На превеликий жаль, і Петро Чайковський не запобіг цієї недоброї традиції).

Другу симфонію Чайковського прийнято — з повною підставою — називати «Українською» або «Ма-

лоросійською» симфонією³. Ця симфонія (твір 17, 1872 р., друга редакція 1880 р.) писалася цілком у Кам'янці. Всі її чотири частини засновані на українському пісенному і танцювальному фольклорі, або на темах, що створені композитором в стилі української музики.

Тема вступу до 1-ої частини — не що інше, як українська народна пісня «Вніз по матушке, братци, по Волге»⁴. Вона зазнає широкого варіаційного розвитку у всіх розділах 1-ої частини, звучить — модифікованою, в ліричному дусі — у 2-ій. В 3-ю частину — Скерцо — вклинена за характером танцювальна мелодія. Нарешті, фінал (4-та частина), що є, очевидно, змістовим центром симфонії, побудований на популярній танцювальній мелодії «Журавель».

Друга симфонія — один з улюблених, як меломанами, так і знавцями, творів Чайковського. Театрознавець, професор Валеріян Ревуцький пригадує в цьому зв'язку, що якось йому довелося бути свідком розмови його дядька, видатного українського композитора Левка Ревуцького, з племінником Петра Чайковського — Олександром Давидовим; йшлося про «українські» твори Чайковського, і Ревуцький дуже хвалив «прекрасно розроблену тему фіналу Другої симфонії»⁵.

Про український характер Другої симфонії Чайковський висловлювався неодноразово. Він писав — напівжартома, напівсерйозно: «Честь успіха (Другої симфонії) я приписую не собі, а справжньому композиторові зазначеного твору — Петрові Герасимовичу (старому буфетнику в Кам'янці), який, коли я складав та награвав «Журавля», раз у раз підходив до мене та підспівував: «Таки-таки дибє, таки-таки щиплє»⁶.

Інший видатний твір Чайковського, який можна назвати українським, це його Перший концерт для фортеп'яна з оркестром (твір 23, 1875 рік, 2-га редакція 1879, 3-тя редакція 1888 роки). Брат композитора та його біограф Модест Чайковський писав, що тема 1-ої частини Концерту запозичена ним від «лірного наспіву малоросійських співаків-старців, записаного ним у Кам'янці на базарі»⁷. Йдеться про переосмислену — з лірично-наспівної, перетворену на скерцознофантастичну українську народну пісню «Ішов козак з Дону до-дому», широко відому з давніх часів (вона включена чи не у всі збірники народних мелодій, в тому числі Аляб'єва, Єдлічки, Маркевича, Лисенка, Ф. Колесси та ін). Фінал (3-я частина) побудований на іншій українській народній темі, а саме, на веснянці «Вийди, вийди Іванку». Тут, на відміну від 1-ої частини, фольклорна мелодія не зазнала переосмислення — танцювальний (взагалі властивий жанрові веснянці) характер музики залишився, волею автора, непорушеним.

Крім Другої, Чайковський створив ще одну симфонію, не менш прекрасну, в котрій фольклорна тема (хоч і по-іншому трактована) теж виконує важливу образну функцію і несе певне драматургічне навантаження. Мова йде про Четверту симфонію (твір 36, 1877-78 роки) з її народною піснею «Во поле березинька стояла», теж в заключній частині.

В цьому зв'язку варто нагадати про гіпотезу сучасного німецького музикознавця Клауса-Пітера Коха щодо походження названої пісні. У своїй статті «Зі спостережень за східнослов'янськими та середньоевропейськими фольклорними зв'язками в XVI-XIX вв.»⁸. К.-П. Кох проводить декілька варіантів укра-

їнської танцювальної мелодії «Чоботи», яка безперечно поріднена (якщо не тотожна) російській пісні «Во поле березинька стояла». Як виявляє (і доводить багатьма прикладами дослідених ним зразків фольклору) Кох, «основа мелодійної побудови танця «Чоботи» бере свій початок у XVI столітті»⁹. Він висловлює припущення, що пісня «Во поле береза...» виникла з варіантів мелодії «Чоботи», що була відома та записана набагато раніше згаданої російської пісні.

До української теми Чайковський звернувся в двох своїх операх — «Мазепа» та «Черевички».

Оперу «Мазепа» (за поемою О. Пушкіна «Полтава») Чайковський задумав 1881 р., теж в улюбленій ним Кам'яниці. Вона була закінчена 1883 р. В партитурі чимало музики, стилізованої композитором в українському дусі, наприклад, аріозо Марії та Гопак з 1-ої картини, монолог Мазепи «Тиха українська ніч» в 2-ій картині та багато інших.

Звичайно, Олександр Пушкін виступає в своїй «Полтаві» з великодержавних позицій імператора Петра I, а щодо композитора, то він послухав «йде» в своїй опері за поетом...

Але, здається доречним нагадати, що навіть такий аж ніяк не об'єктивний у відношенні до гетьмана Мазепи «суддя», як Пушкін, коли розповідає, як юна Марія (донька Кочубея) покохала Мазепу, відмічає, що «...она всегда пела,

Те песни, кои он слагал,
Когда он беден был и мал,
Когда молва его не знала.»

Пушкін уточнює в примітках до своєї поеми: «Легенда приписує Мазепі декілька пісень, що донині збереглися в пам'яті народній. Кочубей в своєму доносі (Петру I. — Я.С.) також пригадує патріотичну думу, нібито створену Мазепою. Вона чудова не лише в історичному відношенні»¹⁰. Отже, Пушкін цинив художню обдарованість Мазепи. До речі, Філарет Колесса приводить твір, що приписується гетьманові Мазепі — «Пісня про чайку», і відмічає, що «в цієї пісні добачували алегоричний образ України»¹¹.

«Черевички» уявляє собою другу редакцію опери «Коваль Вакула» (1887 р.) за повістю М. Гоголя «Ніч перед Різдом». Тут є безліч суто української музики. Аріозо Оксани «Цвіла яблунька в садочку» побудована на справжній українській народній пісні, риси українського музичного ідіому втілені в хорі селян, що колядують (2-га картина 2-ої дії), арія Вакули «Чи чує, дівчино, серце твоє?» — справжня народна пісня «Ой не пугай, пугаченьку» тощо.

Чайковський — автор романсів — не раз звертався до образів української природи, її поезії, зокрема до Тараса Шевченка. «Малоросійська пісня» російського поета Івана Сурікова положена на музику Петром Чайковським. Той самий поет перевів шевченковий вірш «На вгороді, коло броду», що перетворений Чайковським на дует для двох жінових голосів, а популярніший «Садок вишневий коло хати» Тараса Шевченка (в перекладі Л. Мея) став романсом Чайковського «Вечір» (інколи сам великий поет називав цей свій твір «Вечір»).

Чи багато з читачів знають про тематичне походження «Слов'янського маршу» Чайковського (тв. 31, 1876 р.)?

В російській літературі його не раз нарікають «Сер-

РАЗ У ЖИТТІ СПОВНЯЄТЬСЯ МРІЯ! КИЇВСЬКИЙ БАЛЕТ УПЕРШЕ ВИСТУПАЄ В КАНАДІ

Королівський Банк Канади (Роял Банк оф Канада) й агенство «Грейт Ворльд Артїстс» з гордістю повідомляють про північноамериканську прем'єру виступів славного КИЇВСЬКОГО БАЛЕТУ з Академічного Театру Опери і Балету ім. Т. Шевченка. Турне 72 танцюристів, що охопить 11 канадських міст і покаже тридцять виступів, розпочнеться в ЕДМОНТОНІ 7 і 8 травня (Ювілейна Авдиторія Північної Альберти, год. 8:00 веч.; квитки по \$45, \$35, \$25, \$15, плюс ГСТ.

Виступи в інших містах Канади:

ВАНКУВЕР — Квін Елізабет Театр, 9, 10, 11 і 12 травня, год. 8:00 веч.; \$31, \$26, \$17, \$13.

ВІКТОРІЯ — Роял Театр, 14 і 15 травня, год. 8:00 веч.; \$45, \$38, \$28, \$22, \$18.

ТОРОНТО — О'Кіф Центр, 22, 23 і 24 травня, год. 8:00 веч. і 25 травня, год. 2:00 і 8:00 по обіді; \$49, \$39, \$25, \$10 плюс ГСТ.

КІЧЕНЕР — Центр ін де Сквер, 27 і 28 травня, год. 7:30 веч.; \$45, \$35, \$25 плюс ГСТ.

РІДЖАЙНА — Центр оф де АРТс, 30 і 31 травня, год. 8:00 веч.; \$32.71, \$25.23, \$17.76, \$11.21.

САСКАТУН — СЕНТЕНІАЛ Авдиторія, 1-го червня, год. 8:00 веч.; \$32.71, \$25.23, \$17.76.

ВІННІПЕГ — Сентеніал Концерт Голл, 4 і 5 червня, год. 8:00 веч.; \$34.50, \$28.50, \$19.50.

ОТТАВА — Нешіонал АРТс Центр, 7, 8 і 9 червня, год. 8:30 веч.; \$35, \$27, \$20 плюс ГСТ.

КВЕБЕК — Ле Гранд Театр, 10-го червня, год. 8:00 веч.; \$39, \$29, \$20 плюс ГСТ.

МОНТРЕАЛ — Плейс деса Артс, 11, 12, 13, 14 і 15 червня, год. 8:00 веч.; \$49, \$39, \$25, \$10 плюс ГСТ.

Виступи Київського балету в Канаді матимуть дві різні програми:

1. Повний спектакль феєрії «Попелюшка» («Сіндерела»), муз. Сергія Прокоф'єва, постановка хореографа і мист. директора Віктора Літвінова;
2. Окремі акти з «Лебединого озера» П. Чайковського, «Попелюшки» Прокоф'єва, «Маріквіти», «Ромео і Джульєтти», «Фестивалю в Гензано», «Дон-Кіхота», муз. Л. Мінкуса й «Гопак», муз. А. Свешнікова.

Вище згадані спонсори влаштовують турне Київського Балету для відзначення 100-ліття українського поселення в Канаді й століття з дня народження видатного композитора Сергія Прокоф'єва, який народився в селі Сонцівка на Донеччині, Україна.

КАНАДСЬКО-УКРАЇНСЬКА МИСТЕЦЬКА ФУНДАЦІЯ В ТОРОНТО

2118-A BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONT., M6S 1M8

Тел.

(416) 766-6802

Перша і єдина в Канаді Фундація українського мистецтва, заснована в 1975 р.

- Формує образотворчу Галерію-Музей
- Влаштовує виставки і продаж мистецьких творів
- Організовує конференції, доповіді, читання на мистецькі теми
- Видає книги, альбоми репродукцій, проспекти тощо.
- Ставайте членами, прихильниками і спонсорами КУМФ! Підтримуйте її для збереження і розвитку української культури!

КУМФ відкрита від вівторка до суботи від 12:00 до 18:00; у неділю від 13:00 до 17:00 год. Вступ до галерії за добровільними датками.

бським», або навіть «Російським» маршем (див. вище!). Але насправді цей дуже популярний твір великого композитора заснований на українській народній пісні «Вмер батько наш».

Примітки:

¹А.В. Химиченко. Воспоминания из далекого прошлого. В кн.: Воспоминания о П.И. Чайковском. Москва, 1962, с.161.

²Там таки, с.18.

³В англomовних країнах, в тому числі в найбільшій сучасній музичній енциклопедії Grove's, другу симфонію Чайковського називають «Little Russian».

⁴Див.: Лисько, Зіновій. Українські народні мелодії. Том 8. Торонто — Нью Йорк, 1986, стор.502.

⁵В. Ревуцький. Спогади про композитора Левка Ревуцького. «Слово» (Едмонтон). Збірник ч.9, 1981.

⁶Цит. за: А. Будяковський. П.И. Чайковский. Ленинград, 1935, стор.58-59.

⁷Модест Чайковский. Жизнь П.И. Чайковского. Том 1. Москва — Лейпциг. 1901, с.466.

⁸Див. зб.: Українське музикознавство. Вип. 14. Київ, 1979.

⁹Там таки.

¹⁰А.С. Пушкин. Собрание сочинений. Том III. Москва, 1960, с.236.

¹¹Ф. Колесса. Українська усна словесність. Едмонтон, 1983, с.372.

Стаття є варіантом одного з розділів книги «Українські елементи в творчості композиторів-класиків», що готується до друку (англійською мовою) видавництвом Канадського Інституту Українських студій університету Альберти (Едмонтон, Канада).

Коротко про автора: Яків Сорокер народився в місті Бельці, в Басарабії. Вчився в Московській консерваторії та в аспірантурі (кляса Давида Ойстраха). Одержав ступінь доктора музикознавства.

Від 1962 до 1976 року працював у Дрогобичі доцентом та завідувачем катедри теорії та історії музики у Педагогічному інституті ім. Івана Франка. Від 1976 живе та працює в Єрусалимі. Автор понад 100 музикознавчих праць, в тому числі присвячених питанням української музичної культури (часописи «Музика», «Народна творчість та етнографія», Київ, «Советская музыка», Москва, «Сучасність», США, «Визвольний шлях», Лондон та ін.) — Ред.

«МОСКОВСЬКА МАФІЯ»

Так затитулована розвідка в американському журналі «Арт Ньюз» (грудень 1990) про крадежу творів мистецтва в Москві і Ленінграді. Ці крадені твори опиняються на західних ринках, правдоподібно при «співпраці» підкуплених митних урядовців. У статті згадано про збірку Віктора Магіца — найбільшу приватну колекцію в СРСР, вартістю около трьох мільйонів дол. Власника задержали на сходах до його мешкання, наказали відкрити двері під загрозою наганів, опісля його зв'язали й почалась процедура крадежу творів В. Кандинського і західноєвропейського малярства.

Крім крадежу творів старих європейських і російських майстрів, ікон та інших музейної вартості об'єктів, злодії часто «відвідують» відоміших на Заході мистців (між ними названо Володимира Мироненка) в їхніх ательє й «купують» твори за символічні ціни (1,000-2,000 рублів). Правда, крім символічної оплати, напасники обіцяють мистцям охорону від інших банд.

У цьому ж числі журналу вміщено матеріали головню про культурне життя в Каліфорнії (музеї, галерії, мистецькі рухи, виставки). Більшу статтю присвячено трьом колекціонерам-новаторам, які концентруються на найновіших проявах у мистецтві. Музеї, торгівці мистецтвом і мистці високо цінують колекціонерів, які збирають твори мистецтва заради духовного збагачення, з чималою посвятою — позбуваються меблів, щоби здобути більше місця для великоформатних творів.

Варто відмітити, що українське колекціонерство має також такого «білого крука» в особі Богдана Ковальського (Чикаго). Він із скромною фінансовою базою став власником особливої збірки, в якій теж є непопулярні у нас твори. Як і його американські колеги, не маючи достатньої площі для розміщення творів, він переховує велику частину збірки у... шафах, виставляючи твори час від часу (переважно вечорами, після праці в друкарні) «на денне світло» для своєї духовної контемплії. ю.с.

Софія НАУМОВИЧ

ПРО РУМУНІВ — НАШИХ СУСІДІВ

Міркування про те, що нам слід визбутися комплексу провини за наче б то «пронімецьку орієнтацію», — підтвердила знаменита книжка румунського письменника Віргілія Георгіу «Мемуари»*.

Описуючи свої переживання, В. Георгіу починає від джерел, коли Румунія була римською колонією за часів імператора Траяна, який вислав до копалень цієї нової колонії перших християн. Згодом турки були панами Румунії впродовж п'яти віків, — вони забирали хлопців у яничари, а дівчат до гаремів. Румунам заборонили римську назву і казали звати себе волохами і молдаванами. Під Австро-Угорщиною жилося румунам у Трансильванії уже вільніше, проте Бассарабія попала під Москву.

З вибухом війни 1914 р., Румунія не знала по котрому боці стати: німецькому, чи московському. Вибрала москалів і зразу ж попеклася. «Найгірші злочини, — пише Георгіу, — вчинили нам наші «союзники»-москалі, гірші від наших ворогів (німців і австрійців). Вони гірші від тифу, гірші від голоду!... Коли ми ввійшли у війну, мільйон московських вояків нам прислали «на допомогу»... але зразу ж таки вони збунтувалися, повбивали своїх офіцерів, потворили банди «советів» і зайнялися грабунками, насильством і масакрами румунів. Генералом цих «советів» став Лейба Троцький... Кузен Троцького, Бея Кун, на чолі мадярських «советів» напав на Румунію з заходу саме тоді, коли наш король Фердинанд вигнав москалів на сході. Король не завагався воювати на два боки і визволив Мадярищину від советської диктатури, 1918 р., а Бея Кун втік до Москви. Інший свояк Троцького, Макс Гольдштайн, кинув бомбу в парламенті, щоб убити короля, 1920 р., але це йому не вдалося, як не вдалося москалям тоді окупувати Румунію і зробити її «советською республікою». Але саме від нас з Румунії, ці банди советів розбрилися по східній Європі і ми це найкраще знаємо, бо пережили їхні діла особисто» (с. 48-49).

Можемо бути вдячні авторові за цю вказівку, бо наші переконання і докази про московські погроми в Україні, — не мають успіху у довірливих європейців, зманипульованих ворожою дезінформацією. Додамо, що автор — син католицького, жонатого, священика і сам дуже релігійний, але його обурення і просто ненависть до москалів пробиваються червоною ниткою по всьому його творі.

Далі він пише: «Москалі завжди пробували окупувати Румунію... Вони мали спільників у Румунії, між ними Анну Павкер, провідницю румунських комуністів... яку вислали з Москви, щоб нищити залізницю, палити мости, фабрики і затопити країну в вогні й крові, але їм в той час не пощастило»... (143-145).

Автор точно описує події, такі подібні до нашої історії тих часів: «Напасники ввійшли на нашу територію через дельту Дунаю і в румунських уніформах... В одну ніч вони вирізали всіх нотаблів містечка Татар-Бунар і проголосили «советську молдавську республі-

ку»... Вони мали спільників серед тих терористів, що намагалися вбити короля Фердинанда... з ними була й Анна Павкер, донька рабина, що разом з комуністами довершила найгірших злочинів» (134-135).

Віргіль Георгіу про українців

Приємно читати спогади цього автора про Румунію, бо вони дуже пов'язані з українською тематикою. Його стиль поетичний, події описані не дуже послідовно. Проте варто навести деякі щирі й сердечні вислови в такому порядку, як їх писав автор:

«...Раптом кинувся мені в очі невиданий спектакль: на зеленій мураві військового ліцею, мов квіти посіялися дівчата, зодягнені в живі кольори веселки... усі вони біляві, всі молоді... — Це українки, чудом урятовані... їх у нас біля сотні... Дівчата розтягають білі простирала на травнику м'якими, гармонійними жестами, як танцюристки. Вони підносяться на пальцях, з раменами понад голови й вішають біле полотно повільними рухами. Потому вони схиляються, наче б робили «реверанси», щоб вишукати з кошиків нові полотна, їхні ясні головки то зникають за розвішеним біллям, то виринають, наче б бавилися в хованку. Це сільський балет...»

Далі, В. Георгіу, забувши про дівчат, описує для румунського і французького читача, трагічну історію України:

«Столиця України — Київ. Це в тому місці постала біля тисячного року Русь, якої Київ був столицею. Щойно багато пізніше стала нею Москва. Київ був першим християнським містом Русі, у ньому постали перші церкви, у ньому жили перші святі. У Києві закладено перший університет, молдавським князем Петром Могилою... Це через Україну й Київ Христос увійшов до Росії, через Україну й Київ західна культура і цивілізація продісталася до східних слов'ян. Україна багата на землю, на святих і на поетів. Люди в ній добрі, ласкаві й спокійні... Але історія України драматична і кривава. Україна була багато разів окупована, знищена і розділена поміж напасників. 1917 року, коли Україна проголосила свою незалежність, на неї напала Червона армія, силою прилучила її до «Країни советів» і новий терор запанував над нашою «сусідньою землею». Терор гірший від Джінгісханового, татарського чи інших напасників. Українець захопаний у свою землю... Совети skonфіскували його землю, сколективізували і казали управляти, як мертву матерію у фабриках. Селяни опиралися колективізації... Совети проголосили селян поза правом, як ворогів революції, як перешкоду для колективізації... За десять років вони винищили половину українського народу, були мільйони трупів, — справжній геноцид засобом голоду. Чужі бригади налетіли на Україну і конфіскували все їстівне, щоб увесь народ згинув з голоду»...

«...Кожної зими, коли Дністер замерзав, гурти згоднілих селян намагалися ночами перейти на захід, щоб утекти з проклятої країни. Сотнями і тисячами. Але совети їх підстерігали з берега з прожекторами і кулеметами. І це повторялося кожної ночі на всій довжині Дністра, від Хотина до Чорного моря... І кожного дня, в полудне, совети розбивають лід гарматами. Трупів несе хвиля до Чорного моря... румунські селя-

ни з правого боку Дністра шукають врятованих, їх відгодовують... Полковник Станков (командант ліцею) знаходить їм працю... Цих дівчат, що ми їх бачимо, — наші люди знайшли в снігу під трупами. Усі вони чудом урятовані. Воскреслі, як Лазар біблійний... Терентій нам каже, що він є очевидцем цих масакр у селі й уся його родина — це свідки масакри, здійсненої советами на Дністрі — кожної ночі, кожної зими. Відколи вони захопили владу. Серед мільйонів змасакрованих українців за десять років, тільки декілька тисяч, врятувалися чудом...» (177-178).

Про Європу й азіатів

Дуже цікаві помічання автора про психологію азіатів: «Турки, як усі іслямські завойовники, — бояться дерев. Всюди, де вони прийдуть — нищать ліси... земля має бути порожня, як пустиня Арабії... Румунські міста були в горах, оточені лісами... тож турки наказали румунам збудувати свою столицю на рівнині біля степу Бараган» (252). «Предки советів Джінгіс-хан, Тамерлян, Аттила — усі зі сходу, завжди загрожували Європі... Тепер це робиться йнакше. Варвари просякли підступно в Європу з допомогою їхніх наємників — європейських комуністів... вони вже у серці Європи! У травні 1936 р. совети насадили у Франції «фронт популер»... У Югославію прийшов з Москви, — з дорученням повалити короля, — агент комінтерну Йосіп Броз чи пак Тіто. В Еспанії совети замордували Прімо де Рівера, — шефа націоналістів, 1936 р. Совети напали на Європу з заходу: 18 червня 1936 р. вони розпочали в Еспанії війну проти Європи... Ліга націй гарантує границі Румунії, але це поцілунок Юди... (277-279).

Румунія знаходиться між молотом і ковадлом, — між Гітлером і Сталіном... У загальних виборах народ голосував проти советської диктатури, за фашистською!... Наші західні приятелі, зокрема Франція й Англія, дуже погано на це zareагували... Вони бажали б, щоб в Румунії був «Фронт популер», як у Парижі, й просоветський уряд. Західні інтелектуали заангажувалися в еспанській війні по стороні советів: Андре Мальро, Кестлер, Гемінгвей... Наш король відкинув однаково профашистську, як і просоветську диктатуру... Він ор-

ганізує молодь, як диктатори Сходу і Заходу, і дає їм те, що Гітлер, Сталін і Мусоліні» (371-373)...

З вибухом війни 1939 р. В. Георгію стає військовим кореспондентом при румунській армії. Він нотує: «Чехо-Словаччина була нам вдячна за переліт советів, але незабаром німецька армія окупувала її, і вона зникла з карти Європи... 25 березня закінчилася війна в Еспанії. Заки втекти, червоні бригади вкрали еспанський скарб. Вони завезли його до Одеси. Переможці застали порожні каси... Німці заключили з Румунією торговельний пакт, вимагаючи від нас нафту і збіжжя. Наші союзники закинули нам, що ми годуємо Гітлера, тож Румунія заключила подібний пакт з Францією й Англією... 7 квітня італійці окупували Альбанію. Король Зогу втік до Румунії (409). Румунія загрожена з двох боків: по лівому боці Дністра... апокаліптична bestія... країна зла, що знищила кляси, але створила дві касты: касту сторожів і касту в'язнів... Але на Заході народжується інша імперія зла, — Гітлера і нацсоціалізму... Ми сподівалися, що Гітлер і Сталін зударяться і взаємно себе пожеруть... тоді світ звільниться від терору... Але такого не сталося, навпаки, замість пожертви один одного, вони поєдналися... однозгідно... поділилися Польщею»... (426-27).

«У червні 1940 совети... замикають східну Європу, щоб допомогти німцям окупувати Францію. Французькі комуністи, як і польські, співпрацюють з напасниками... 26 червня 1940 совети вислали ультиматум до короля Румунії, а Червона армія уже вступила на нашу територію... Совети наказують Румунії зректися Бессарабії й Буковини... Зразу ж вислано до Ліги націй прохання вислати негайну допомогу... відповіді від усіх приятелів були негативні. Ми були самі... Румунія погодилася на советську вимогу... Наші земляки попали в тюремну неволю советів... нескінченні колони втікачів, які мали змогу втекти перед кінцем речення... Я стрінув на вулицях моїх професорів з Кишинева, столиці Бессарабії... їх усіх пограбували, напасники заборонили забирати будь-що з собою... У протилежному напрямі, німецькі поїзди привезли до Бессарабії Анну Павкер зі своїми комуністами. Це були комуністи, що жили в нашій країні й говорили нашою мовою... І було дивно бачити в тому часі Анну Павкер, доньку

“PROMBANK” INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Ave. East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8. Tel. (416) 625-2171

- Якісні індустріальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови оренди або купівлі.

рабина, яка подорожувала до Бессарабії в німецькому поїзді зі свастикою, зі своїми товаришами-комуністами, щоб накинути нам в'язничну імперію. Але ж бо вона була комуністкою — ото ж союзницею Гітлера!» (450-451).

До цього коментарі зайві. У нас теж були «мешканці України», які навіть говорили нашою мовою, але робили московську роботу... Обкромлювання Румунії на цьому не закінчилося. Та все ж Румунія ще зберегла нейтральність. Найгірше ще попереду: «6 вересня 1940 р. король примушений абдикувати, влада переходить до Йона Антонеску і «Залізної гвардії» — прибічниця Гітлера і Муссоліні... Але Гітлер не довіряє «Залізній гвардії», як і подібній організації «Вогняний хрест» у Мадярщині» (455)...

В. Георгію працює як репортер у газеті «Тімпуль», — а «його директор Грігор Гафенку — румунський амбасадор у Москві. Він «персона грата» Сталіна... Румунська легіонерська держава наподібнюється до в'язничного суспільства ССРСР. Всюди крутяться політичні комісари... і 7 листопада 1940 р. легіонери розправляються з колишніми правителями Румунії... Але 20 січня 1941, «Залізна гвардія» повстала проти маршала Антонеску і проти армії... Знову тортури і масакри... «Залізна гвардія» сподівалася на допомогу Гітлера... проте він вислав німецьких вояків на допомогу маршалаві Антонеску, якому наказав «завести порядок».

Наближається кінець обкромленої, але все ще самостійної Румунії. «Я працюю у центрі радіофонічних підслухів в армії, — пише Георгію, — Ці бюлетені, що їх редагую, — це радше повідомлення про похорони, бо кожного дня котрась країна Європи зникає з мапи. 6 квітня 1941 р. німці окупували Югославію... і зразу ж Хорватія зі столицею Загребом, проголошує незалежність. На чолі уряду став Анте Павеліч... Хорвати завжди воювали проти сербів... Північна Словенія і Сирія анектовані Гітлером, південна Словенія — Муссолінім, Македонія — Болгарією, а Бачка і Баранія влучені до Мадярщини... 6 червня румунська армія дістала наказ перейти Прут і визволити наших братів з Бессарабії й Буковини, що їх зайняли совети у порозумінні з Гітлером... Гітлер напав перший і звідси наказ для румунської армії, — відібрати даровані москалям Бессарабію й Буковину, а взаміну Румунія має боротися проти ССРСР при боці німців. Румунія погодилася. Керівництво армії створило окрему службу воєнних репортерів і я зголосився з ентузіазмом до цієї служби! Вкінці червня мене вислали до Бессарабії... я застав руїни і переляканих людей... Кишинів знищили «цивілі»: спеціальні бригади складені з товаришів Анни Павкер, які рік тому приїхали німецькими поїздами до Бессарабії, щоб підготувати комуністичний режим. Після відходу Червоної армії, вони динамітували місто, підпалювали дома за домами і розстрілювали тих, які не хотіли тікати з ними... Коли румунська і німецька армії ввійшли до Кишинів, мешканці повиходили з криївок з іконами в руках, і вітали їх як визвольників... бо вони прогнали советів!...

Розчарування

«Усі дороги Бессарабії заповнені колонами советських полонених... Цілі полки й дивізії Червоної армії піддаються німцям без боротьби... Німці перейшли

ЗДОРОВИЙ І СМАЧНИЙ ХЛІБ та інші печива випікає Українська пекарня

THE **future** BAKERY
& CAFE

власниками якої є Родина Вжесневських

— можна набути також різні українські страви
у наших каварнях

739 Queen St. W., Toronto, Ont., Tel. 368-4235
St. Lawrence Mkt. 366-7259
483 Bloor St. W. 922-5875
2199 Bloor St. W. 769-5020

УКРАЇНСЬКІ КОМП'ЮТЕРНІ ШРИФТИ

від фірми:

Compu Stream

Наша Українська Фірма з дволітнім досвідом, займається виготовленням різних комп'ютерних програм. Головна спеціальність це українськомовні редакторські програми. Тільки в нас за ціну машинки до писання зможете придбати систему, на якій будете здатні **видавати книжки, журнали, писати статті, листи, тощо.** Український інструктаж включений. **Даємо три роки гарантії.**

Адреса: P.O. BOX 309, Stn U, Toronto, Ont. M8Z 5P7
Тел.: (416) 726-0455 або (416) 252-8846 Адам Стець.

COMPLETE CATERING SERVICE.

Banquet Facilities (up to 500 persons)

UKRAINIAN CARAVAN
Restaurant Cabaret

5245 Dundas St. W. (at Kipling) • 231-7447

ISLINGTON, ONTARIO M9B 1A6

- ГОТУЄМО Й ДОСТАВЛЯЄМО РІЗНІ СМАЧНІ СТРАВИ НА ВЕСІЛЛЯ, ХРЕСТИНИ, ЗАБАВИ, ПОМИНКИ І НА ІНШІ ПРИЙНЯТТЯ;
- ПОВНА КУХОННА ОБСЛУГА;

Дністер і йдуть у напрямі на Київ... Ніхто не сподівався такої швидкої перемоги... А це тому, що Советський Союз, — це в'язнична держава... Населення реагує як в'язень, якому розбили тюрму й він вільний... Армія і громадяни-в'язні тікають з тюрми-держави зав-

дяки німцям, що прорвали границю. Масово. Півтори мільйона самих солдатів...

«Ці люди — не зрадники!... Вони раптом відчували себе вільними... вони вдячні німцям за визволення і бажають боротися проти советів, щоб розбити тюрму народів... Але німці в екстазі, п'яні своїм несподіваним успіхом вони не хотять слухати полонених... Це їх розчарувало... Я розгубився... Написав книжку «Береги Дністра у полум'ї», про те, що Бессарабія й Буковина звільнені від советської окупації. ...Але війна продовжується, бо совети дістали допомогу від Америки... (465-70) ...Моя наступна місія була на підводному човні, звідки чергова книжка «З підводним човном в облозі Севастополя», а згодом ще «Я боровся на Крим», потім збірка поезій «Година молитви» і врешті роман «Остання година».

В. Георгію зробився славним письменником, але йому відтягнули пресову картку, бо його дружина, яку він назвав «Чорний тюльпан», була жидівського походження... На пропозицію, щоб він умовно з нею розвівся, Георгію не погодився, і на цьому закінчилася його журналістична кар'єра (475). Йому запропонували стати пресовим аташе у румунській амбасаді у Загребі. «Я погодився, — пише Георгію, — від Відня ми їхали бронепотягом, бо в тих районах гуляли комуністичні партизани Тіта і сербські «четніки» Драза Михайловича. Хорватська держава зовсім нова. Їхня незалежність ефемерна, бо хорвати мусять виконувати те, що кажуть німці, а довкола советські партизани... Ходять чутки про велику советську офензиву на сході, а всі країни Європи й Америка їм допомагають, щоб Сталін міг панувати над Європою сам, без потреби ділитися з Гітлером, як давніше» (479).

«І раптом, 23 серпня 1944 р., хорватське радіо замовкло і почалася спеціальна передача: «Румунський король наказує армії скласти зброю, бо Румунія скапітулювала без умов. Советська армія зайняла вже цілу країну. Румунія попала в неволю. Її границі по-советськи закриті. Ніхто більше не може втекти». Ото ж мій батько і вся родина залишилися в неволі! Я розридався. Всю ніч я оплакував смерть моєї батьківщини... Я повторюю псалом 136 про Вавилонську неволю... Я вже не маю батьківщини, я вже не поет!... Я покинув свою арфу на ріках вавилонських... Румунія проковтнена советськими напасниками, знищена, як Троя... Троя живе вічно завдяки «Іліяді», завдяки Гомерові... Ніякий народ не загине, коли живе поет, який його оспівує... І коли я оспівую тебе, моя рідна країно, — ти не загинеш!...» (480-1).

Так закінчується книжка Віргілія Георгію, яку читається з великим зацікавленням.

*Virgil Gheorghiu «Memoires», ed. Plon, Paris 1986.

Ленін повернувся на Землю. Питає його один репортер:

- Чи ви задоволені своїм комунізмом?
- Ні, — паде відповідь.
- А що думаєте робити?
- Починатиму спочатку: їду жить до Швейцарії.

ОГЛЯДИ — РЕЦЕНЗІЇ — НОТАТКИ

Остан ТАРНАВСЬКИЙ

ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ ГРИГОРА ЛУЖНИЦЬКОГО

Перша світова війна припинила в Галичині літературне життя, яке від появи таких журналів, як «Нива» під редакцією Костя Горбала в 1865 р., чи «Мета» і «Русалка» (1866) постійно зростало та, починаючи такими виданнями, як «Друг», — головню, коли до редакції увійшов Іван Франко — і згодом редагований Франком «Дзвін» (1878), розгорнулось ширше й поклало сильні основи під відродження української літератури в Галичині. Тут працював Іван Франко, який репрезентував цей літературний рух, тут у 1893 р. посталого Наукове Товариство імені Шевченка, де зосереджувалась діяльність науки й культури всієї України, тут почав виходити Літературно-науковий вістник (1898), тут появилось літературне угруповання модерністів «Молода муза» (1906) з журналом «Світ». Столиця Галицької України — Львів став осередком українського життя; статистика записала, що на всі українські часописи, що їх було на переломі століть у цілому світі 83, у Львові виходило аж 65. Та війна принесла зміни. В час війни помер Іван Франко (1916), Львів покинув Михайло Грушевський, який очолював НТШ і тут же видав перший том своєї монументальної «Історії України-Руси», виїхали зі Львова і провідні письменники «Молодої музи» — Петро Карманський і Василь Пачовський, а Михайло Яцків замінив перо письменника на перо книговода в банківській установі. То ж після війни треба було починати нове життя наново. Так в 1921 році появился у Львові перший після війни літературний журнал «Поступ», коло якого згуртувалася група поетів католицького напрямку, що в той час здобув собі популярність у такого проповідника католицького відродження, як Жорж Бернанос у Франції. В 1923 р. ці письменники створили літературну групу «Логос» (чи — як вони в той час називали — «Льогос»), що поставила собі ціллію творити католицьку літературу. До цієї групи належали: Василь Лімниченко (псевдонім о. В. Мельника), Степан Семчук, Орест Петрійчук (псевдонім Олександра Моха), журналіст Іван Гладилевич і Григор Лужницький, який уживав псевдоніму Меріам. У тому часі організувалась і друга група письменників. Це були головню колишні поети так званої «стрілецької музи», які ще в одностроях січових стрільців у 1916 році пробували своїх сил у літературі і почали видавати журнал «Шляхи», а саме: Роман Купчинський, Василь Бобинський, Юра Шкрумеляк, Олесь Бабій і Лев Лепкий. Ця група тяготіла до модерної літератури, мала всеукраїнську орієнтацію і шукала співзвучности з літературою в Україні, що тоді заговорила талановитими голосами таких поетів, як Павло Тичина, Максим Рильський; назвала себе іменем славного співця княжих часів Митуси. Митусівці були у полоні символізму Павла Тичини, наслідуючи його поетичний голос, головню із збірки «Золотий гомін», що появилася була друком накладом Спілки «Нові шляхи» у Львові в 1922 році.

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE

ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА ОБСЛУГА

PHONE: 763-7333

ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

Задивлені і заслухані у творчість Тичини були і поети групи «Логос», які гуртувалися коло місячника «Поступ», що появлявся у Львові в роках 1921-1931 під редакцією О. Моха, І. Гладилевича і Г. Лужницького. В 1924 р. у видавництві «Логос» вийшли друком три збірки віршів членів цієї групи і саме: «Метеори» Степана Семчука, «Про те, що люблю» Ореста Петрійчука та «Вечірні смутки» Меріяма. Про залежність творчості цих поетів від Тичининої музи можна доказувати на першому вже вірші з книжки Меріяма під назвою «Ми розійшлись». Ось цей вірш:

Ми розійшлись без слів, без туги
без зайвих слів —
(акорд рожевий, луни райдуги,
в блакиті млів).

І ти тихеньке сказала слово,
що ділить нас —
(Акорд рожевий, луни райдуги,
в блакиті згас).

Переді мною розгаїв смуги,
самітний шлях —
ми розійшлись без слів, без туги,
без сліз в очах.

Це, може, й не надто вдалий вірш, але він нагадує стиль Тичини, хочби з поезії «З кохання плакав я, ридав», де у строфи почування героя, а в антистрофі зворот до краєвиду в природі, з тією різницею, що у Меріяма тема більш конкретна і точніше визначена, без глибокої символіки та досить нескладна, що нагадує альбомний вірш. Ті перші поетичні видання «логосівців» у стилі Тичинівського символізму, були й останніми. Орест Петрійчук перейшов у літературну критику і писав далі під власним іменем і прізвищем Олександр Мох, став редактором і видавцем католицького видавництва «Добра книжка», що намагалось формувати католицьку думку. Степан Семчук став священником, переїхав до Канади і був організатором католицької громади, хоч не покидав писати вірші та й у Канаді видав декілька віршованих книжок з публіцистичним проповідницьким наголосом. Меріам-Лужницький не покинув зразу Тичини. Він виготовив статтю про творчість Павла Тичини під назвою «Трагедія одної творчості», в якій навітлив упадок таланту поета від «Соняшних клярнетів» до його поем-частушок на пох-

валу режиму. За цю коротку статтю, на три сторінки журнального видання, що появилася під псевдонімом Л. Нигрицький, автор отримав — як це подано в присвяченому його творчості 9-му числі журналу «Терем» за 1984 р. — членство в Науковому Товаристві ім. Шевченка на 23 році життя (в 1925 р.).

Віршовані вправи на зразках творчості Павла Тичини не пропали марно, бо вже після того, коли Григор Лужницький, закінчив філологічні студії докторатом філософії в 1926 р. у Празі, він переїхав до Львова, став на журналістичну працю в концерні «Українська преса» як літературний критик українського щоденника і він почав свою літературну діяльність, в якій не відкидав і віршування. Увага Лужницького впала на театр. У Львові від років ішла боротьба за український театр. Були намагання створити у Львові постійний театр, але такого театру перед війною не вдалось утримати. Після війни, коли Галичина припала під панування Польщі, думка про український постійний театр у Львові стала взагалі нездійсненною. Були мандрівні театри, часто вистави цих театрів проходили на сцені у Львові, пробували затримати у місті театр і Йосиф Стадник, і Олександр Загаров з фінансовою підтримкою української громади і деяких підприємців, як С. Овчарський, та без постійної дотації від уряду, якою користувався польський театр у Львові, театру не можна було втримати. Тоді зродилась думка про театр легкого жанру, що не вимагав би великих коштів. Ідею такого легкого театру, в якому можна було б отримати сценічну виставу з музикою і танком, висунув актор і режисер Петро Сорока. В 1928 році маємо початок такого театру, що дістав назву «Цвіркун». Це була вистава з короткими сценками, куплетами, легкого жанру пісеньками у виконанні солістів і вокального квартету, ревелерсів, прикрашена і танцями. Віршовані тексти для вистави приготував головно «митусівець» Юра Шкрумеляк, а всю програму підготував режисер Сорока. Вистава мала успіх, пісеньки здобули популярність і їх перехопила молодь. Ідея легкого театрального репертуару захопила і Григора Лужницького. В той час він ще писав вірші, надихані лектурою передового поета польського модерністичного руху — львів'янина Леопольда Стаффа. Ось зразок поетичного вислову Лужницького з добірки, що була надрукована у літературному додатку

щоденника «Новий час» з датою 17 лютого 1930:

А вікна дзвонять, дзвонять, дзвонять,
і в шиби б'ється дощ осінній,
це сірий попіл мряки лине,
це стук безсилий, стук незмінний.

Порівняймо, як близько стоїть цей вірш до відомої поезії Стаффа, що її часто друкують в антологіях:

«О шиби дец дзвоні, дец дзвоні єсенні»...

Та цей вірш Лужницького не тільки наслідування Стаффа, хоч і надиханий меланхолією, притаманною поезії Стаффа. У Лужницького — це інтимне переживання.

Цей сальоновий вірш, що має і фіглярну назву «Забавки» (іграшки) — це доказ, що Лужницький добре зрозумів вимоги театру легкого жанру, для якого репертуар мусів бути «з перцем», легка фіглярна тема, з натяком на кохання і багато вишуканої словогри. Таких театрів легкого жанру було у Львові немало, всі у польській мові. Шукала за таким театром теж українська театральна публіка. Почин Петра Сороки підбадьорив Лужницького в цьому напрямі. В 1932 році постала у Львові сценка «Богема», і тут Петро Сорока виставив музичну комедію на злободенну тему Меріама-Лужницького «Жабури́ння» з музикою львівського композитора Володимира Балтаровича. Деякі пісні з цієї вистави, такі як «Спи під ліхтарнею, хлопчику, спи», чи «Я лиш поглядом кохаю», стали популярними і їх співали на естрадних виставах. «Жабури́ння» переклалося на польську мову і воно йшло на польській сцені.

За «Жабури́нням» прийшла друга музична комедія «Подру́жжя в двох помешканнях» підготовлена тими ж самими авторами — лібретиста Меріама-Лужницького і композитора Балтаровича; вистави відбулись у Львові і Станиславові, а згодом взяв цю комедію до свого репертуару театр Йосипа Стадника. У цій комедії вже більше рафіновані пісеньки; одну, що співаєть-ся під ритм вальса, варто нагадати:

Лиш раз в житті приходить сон,
і серце б'ється в вальса тон,
лиш раз в житті палає кров,
дзвенить в душі кохання зов.

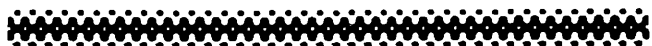
Дай ручку, в обіймах замкни оченята,
не бачить нас мама, не бачить нас тато,
тихенько, ще тихше, близенько, ще ближче,
я злучу з устами уста...

Театральний успіх віршованих п'єс легкого жанру, де Меріам-Лужницький використав свій талант віршописця, що вироблявся на поезії Тичини і Стаффа, завів автора до справжньої драми. Лужницький виготовив інсценізацію повісті Богдана Лепкого «Мотря», що її поставив режисер Микола Бенцаль у театрі Тобілевича, а далі виставу «Ой, Морозе, Морозенку», що її поставив у театрі «Заграва» Володимир Блавацький.

В 1934 році на великій сцені львівського міського театру йшла вистава драми Григора Лужницького «Посол до Бога» в постанові режисера Петра Сороки з участю таких акторів, як Блавацький, Боровик; це був великий успіх автора, який присвятився тепер драматичній творчості, у висліді якої українська сцена збагатилася такими драматичними виставами, як «Ду-

ма про Нечая», «Лицарі ночі», «Інваліди», «Муравлі», «Камо грядеши», «Ой, зійшла зоря» та інші. Лужницький продовжував писати сценічні твори і на новому поселенні, в Америці, куди переселився в 1949 р.; тут побачили світло рампи такі п'єси, як «Сестра воротарка», чи теж історична драма «Гетьман Мазепа». До театру малих форм повернувся Лужницький в часі війни, коли був призначений літературним керівником Львівського Драматичного Театру, який зайняв велику сцену репрезентативного міського театру під дирекцією Володимира Блавацького і з головним режисером Йосипом Гірняком. В той час Лужницький був теж головою Спілки українських письменників, як і директором Літературно-мистецького клубу, в якого розпорядженні була театральна зала із сценою. Ось тут завдяки Лужницькому почав діяти клубовий театр, який звали «Клубовою сценкою», на зразок західноєвропейських клубових театрів, що їх давніше у нас не було. Першу виставу на цій клубовій сцені вивів ветеран театру Йосип Стадник, який поставив тут п'єсу Д. Нікодемі «Жевчик» («Скамполь»). Вистава мала великий успіх і йшла на цій сцені 32 рази. Далі тут відбулися ще такі вистави: інсценізація «Синів» Василя Стефаника, «Соколики» Г. Цеглинського, «Проліски» Марії Цуканової та «Одержима» Лесі Українки. В повній співпраці Лужницького як автора пройшов на цій клубовій сцені «Вечір пародії і сатири», що його започаткував проф. Василь Лев доповіддю про сатиру в українській літературі, а музику для вечора склав композитор Борис Кудрик. Це вже був початок театру-ревії, що його продовжував новостворений у Львові ревієвий театр «Веселий Львів», що вперше став справжнім театром-кабаре. В цьому театрі співпрацювали наші літератори Василь Софронів-Левицький, Богдан Нижанківський, Іван Керницький, Зенон Тарнавський, Остап Тарнавський, Едвард Козак, Юрій Косач і інші. На жаль, Григор Лужницький мав велике навантаження іншими обов'язками, хоч і зв'язаними з літературою, та не в його давно обраному жанрі віршованої форми куплету і пісні. Після війни, Меріам-Лужницький вже не мав нагоди віддати себе «люксусовій творчості» легкого пісенного репертуару. Він присвятився науковій праці, став викладачем в університетах, спершу в університеті в місті Граці, в Австрії, а після переселення, в Пенсильванському університеті у Філадельфії. В той час з-під пера професора Григора Лужницького вийшли наукові підручники з історії української церкви, з історії української літератури і теж з історії українського театру. Він віднайшов себе теж у сенсаційній романістиці, написавши під різними псевдонімами цілу низку шпигунсько-розвідчих розповідей, насичених патріотичним духом. На жаль, Лужницький занедбав зовсім свої поетичні злети, що їх почав був колись, після першої світової війни під іменем Меріама у Львові. Справедливо написала у своїй статті Ніля Безкоровайна-Стецьків, акторка й учасниця театральних починів у Львові, так: Шкода, що доктор Лужницький занехав писати для театру легкого жанру, який у нас дуже занедбаний.

Це можна повторити і нам, бо Григор Меріам-Лужницький, занехавши писати для легкого жанру, занехав теж і свій поетичний талант.

ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА

(Початок у попередньому числі)

Твір «За тебе, Україно» написав Василь Шурат — уродженець Львівщини, вихованець Віденського університету, котрий довго працював за межами батьківщини. Як відомо, свого часу в Празі, Відні та Кракові, як і в Петербурзі, діяли впливові культурницькі українські земляцтва. Тож можна припустити, що текст пісні, котра невдовзі стала гімном емігрантів, поет написав під впливом ностальгічних вечірок, де збиралися його земляки.

Вставай лиш, вітчино, вставай,
І нас клич, Україно.
Ми здивуєм наш заморський край
У слухну годину, —

твердив від імені емігрантів поет. Проте емігранти не лише декларували, вони й діяли. Історії відомий той факт, що Мирослав Січинський, до слова — онук історика і археолога, члена Наукового товариства імені Т. Шевченка Юхима Січинського, вбив 1908 року графа Андрія Потоцького у Львові за згубну щодо українців політику. Вбивцю засудили на 20 років ув'язнення. Та емісари, надіслані емігрантами з американського континенту, визволили Мирослава Січинського зі станіславської в'язниці, допомогли йому дістатися до Швеції, а потім — до США. Там Січинський став одним з активних діячів українського прогресивного руху.

Ми українці до кону,
В нас є сила козаків,
Не розлучать нас ні море,
Ні межі чужих країв.
Сонце всюди нам принесе
Подих нашої землі,
Клич її ми все почуєм
І за морем, в чужині.

Музику пісні-гімну «Для тебе, Україно, живем» написав, як і попередню, композитор Станіслав Людкевич. А ось про автора тексту О. Грицяя віднайти ніяких свідчень поки що не вдалося. Проте спільність позицій обох поетів свідчить про те, що створив гімн «Для тебе, Україно, живем» також український емігрант.*

Із числа українських пісень-гімнів, що вважаються не тільки національними, а й революційними, найвідоміші «Заповіт» і «Вічний революціонер».

Текст «Заповіту» Тарас Шевченко написав у Переяславі на Київщині, коли, занедужавши, лікувався в родині свого приятеля по Петербургу Андрія Козачковського. Поет почувався так кепсько, що замислився: «Я ще так мало зробив для свого народу... Яке ж буде моє останнє слово до людей?»

Простих людей, котрих замучила панщина, особливо привабили рядки вірша:

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою, злою кров'ю
Волю окропіте.

Ці ж рядки спонукали й композиторів створювати музику до поезії. Найвдалішою виявилася мелодія полтавського вчителя Гордія Гладкого. І невдовзі пісня стала гімном. Твір виконували на урочистих зібраннях по всіх-усюдах, де сходились українці. Він звучить і нині — у концертних залах, на зібраннях Товариства української мови імені Т. Шевченка, на мітингах, організованих Народним рухом України. Ця ж пісня звучала в лавах революційних бійців, на урочистостях, що проводилися в перші роки радянської влади, коли «Заповіт» неофіційно вважався державним гімном.

Текст вірша «Вічний революціонер» народився в Івана Франка під час ув'язнення його в коломиській тюрмі, куди поета було кинуте навесні 1880 року. Річ у тім, що в селі Москалівці поблизу Косова власті заарештували братів Фокшеїв, котрі відмовилися сплачувати податки та ще й замах вчинили на вїйта. При обшуку у них знайшли твори Михайла Драгоманова, Михайла Павлика та Івана Франка, тож поета, котрий добувався в село Нижній Березів також посадили у в'язницю, де Іван Франко перебував протягом трьох місяців. Там і народився «Вічний революціонер». Музику ж скомпонував Микола Лисенко. Пісня звучить і нині.

Усі названі вище пісні-гімни, крім Франкових «Не пора» та «Який-то вітер шумно грає», котрі не ввійшли навіть до 50-титомного видання поета, не зазнали протягом свого існування серйозних заброн та ярликів. У цьому плані найбільш не пощатило творів Павла Чубинського та Михайла Вербицького «Ще не вмерла Україна», котрий і тепер дехто з чиновників від культури називає буржуазним чи буржуазно-націоналістичним. До композитора, як мовиться, претензій немає, він — відомий український митець, хоровий диригент і музичний діяч. А от до поета... Українська Радянська Енциклопедія дає йому таку характеристику: «Український і російський етнограф і фольклорист ліберально-буржуазного напрямку. З дворян...». Так, Павло Чубинський народився в хуторі, що ввійшов у місто Бориспіль на Київщині, закінчив юридичний факультет Петербурзького університету, працював у царській столиці, захоплювався, як свідчить та ж енциклопедія, українофільською діяльністю, за що й поплатився: цілих сім років «позбувався українофільства» на засланні в Архангельську.

Саме там, на засланні, 1863 року й народився в поета вірш «Ще не вмерла Україна», котрий висловив національні устремління українського народу. Не революційні (для них тоді ще не було підґрунтя), не демократичні (серед простолюду ще сильною була думка, що свій пан кращий, ніж чужий), а саме національні — текст кликав до самоусвідомлення нації.

Так, поет походив з дворянської родини, його пісню виконували і січові стрільці, і революційні полки, і прості сільські трударі, і інтелігенти. Його лише не сприйняла Організація українських націоналістів, котра мала свій гімн — «Зродились ми великої години». Однак гімн на Україні заборонявся.

Ще й тепер над піснею завис дамоклів меч заборони, хоча подекуди вона вже звучить.

Пропонований огляд пісень-гімнів — лише початок роботи над дослідженням теми.

**Остан Грицай (1881-1954) — український письменник, критик, журналіст, перекладач. Від 1914 р. жив справді на еміграції (до 1945 р. у Відні, а після війни в Баварії де редагував журнал «Орлик». Сумно, що вітчизняні дослідники й досі не мають доступу до довідників, виданих за кордоном. Ред.*

ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА

Слова П. Чубинського Музика М. Вербицького

Ще не вмерла Україна, і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у рідній сторонці.

ПРИСПІВ:

Душу, тіло ми положим
За нашу свободу,
І покажем, що ми, браття,
Козацького роду.

Станем, браття, в бій кривавий від Сяну до Дону,
В ріднім краю панувати не дамо нікому.
Чорне море ще всміхнеться, дід Дніпро зрадіє,
Ще у нашій Україні доленька наспіє.

«СХІД ОЧИМА ЗАХОДУ»

«Саме, коли я читав лекції на тему кризи Американської секесії, Литва проголосила свою незалежність. Горбачова відповідь, я пояснив студентам, не була іншою від акції Лінкольна: Союз, без огляду як створений, ніхто не сміє руйнувати без погодження всіх членів.»

Так пише Ерік Фонер, професор історії в Колумбійському університеті в статті: «Restructuring Yesterday's News» (The Russians write a new history, «Harper's Magazine», грудень 1990).

Такі фатальні ототожнювання двох духово-політичних реалітетів (США — СРСР) з різними історичними кулісами — чулось вже раніш від людей без відповідних кваліфікацій, але почувши таке від людей впливових — можна вмлівати над безконечною нуждою людства. Над драмою розуму й серця! (Проф. Фонер був запрошений Московським Державним університетом дати серію лекцій на тему американської історії, але він поїхав туди як пересічний турист, непоінформований в історії краю — і навіть був заскочений в Грузії «новиною», що ця республіка була від 1917 до 1921 року самостійною).

11 січня 1991 р. президент Буш повідомив по телевізії, що він розмовляв 20 мин. по телефону з президентом Горбачовим, який мав якісь поради в справі Іраку; Буш взаїмно мав готову пораду колезі, щоб він робив спокійні і розсудні рішення на відтинку балтійських республік, які є інші, як решта радянських республік... (!?) Хотілось би вірити, що ця маніфестація знання і розуміння справ радянських республік не потверджує мудрість приповідки

«Від голови — риба... і т.д.» хоч останньо запанував в західних колах дипломатів і журналістів сполох з приводу розрухів «дикого» (violent) націоналізму народів Східної Європи, які, виходить, «повинні сидіти тихо і не рипатись» в довголітніх кайданах неволі.

В журналі «World press review» (грудень 1990 р.) в рубриці «Regionalism rising» (цей журнал спеціалізується у виробі голосів і коментарів з світової преси на актуальні події) взято з німецької газети «Die Zeit» таке: «Хто уявляв собі, що країни як Литва, Естонія, Латвія, Україна... будуть першими, використовуючи створену більш ліберальним центральним урядом нагоду для розлуки з Союзом, який на їхню думку є опанований росіянами». На іншому місці (29 ст.) поміщено фото «експонатів націоналізму на Україні».

Канадський журнал — тиждень «Maclean's», 26 листопада 1990 р. помістив передову редактора «The dangers of racism», явно не відрізняючи два різні феномени, підтасував під расизм чисто-національні справи, які виринають на місцях захитаної Радянської імперії; крім цього ці національні ферменти, на думку редактора-автора, не контрольовані (ю.с.?) можуть перетворитись в потвори, страшніші, ніж комуністична диктатура.

Таке трактування проблем східно-європейських націй світовими дипломатами, журналістами і загалом не сміємо легковажити! Наші політики, професори і студенти політичних наук, повинні заспокоїти переляканих на Заході, бо «східний націоналізм» не є дикішим, ніж їхня державна практика, — а наукові установи мусили б стати щедрішими на лекції з нашої історії і буття! ю.с.

ВИЙШЛИ СПОГАДИ ДОКІЇ ГУМЕННОЇ

В українському незалежному видавництві «Смолоскип» ім. В. Симоненка в Балтимор вийшли два томи спогадів відомої української письменниці Докії Гуменної — «ДАР ЕВДОТЕЇ».

Спогади написані в мемуарному жанрі. Вони охоплюють майже пів століття, поділяються на два томи. Перший том (306 стор.) «Київські кручі» складається з трьох частин — «Жашківські четверги», «Ставищанська розкіш» і «Мрія, що зветься Київ». В цьому томі авторка змальовує прагнення молодого покоління до освіти та шукання нових доріг, хоч би й у несприятливих на той час умовах — Перша світова війна, революція, українська визвольна війна. Прагнення молодого покоління, а в тому й Докії Гуменної, відбуваються на загальному тлі, у рамках історичних переворотів, переважно у Києві, що й видно з назви розділів.

Другий том «Жар і крига» (346 стор.) складається теж з трьох частин — «Мрія, що зветься література», «Харківські вітрюги», «Мої примітивні родичі». У цьому томі авторка розповідає про успіхи й невдачі молоді адепти, несміливої дівчини у літературному середовищі 1920-их років. Все виливається у розгром її перших спроб. Результат — вигнання з околиць літератури за те, що посміла торкнутися заборонених тем — зубожіння села, голоду, русифікації. Відрух авторки і її генерації — шукання виходу з духовної кастрації, що на неї було присуджено молоде покоління. У цьому томі авторка представляє духовну самооборону молоді на тлі останніх передвоєнних років.

- Спальні
- Ідальні
- Вітальні
- Домашні прилади
- Матраци
- Софи
- Декоративні вироби

1995 Dundas St. E., Mississauga, Ont.

(1 km W. of Hwy 427) Tel. 624-4411

Власники запрошують Вас відвідати найбільшу в світі українську крамницю меблів і домашнього устаткування. Приязна атмосфера. Недорогі ціни.

Мов на екрані, в книзі проходять визначні постаті літературного життя України 1920-30-их років, з якими зустрічалася чи співпрацювала Докія Гуменна — С. Пилипенко, Д. Загул, Г. Косинка, Д. Фальківський, Є. Плужник, Б. Антоненко-Давидович, Я. Савченко, Г. Косяченко, Я. Качура, А. Турчинський, В. Гжицький, Л. Смілянський, М. Рильський, В. Сосюра, М. Івченко, І. Багрянний, М. Хвильовий та багато інших.

Д. Гуменна згадує у спогадах хвилини радості й смутку, пише про перші літературні спроби й про погроми, які їй влаштовували. Про одні письменницькі збори, вона пише:

«...Дивляться на мене, як на звіра в зоопарку. Я сиджу, зціпивши зуби — де подітися? Встати й вийти? Ні, слухати треба! Я прилипла до стільця, не можу поворухнутися. Головне ж, я не почуваю себе винною ні в чому, за що мене тут судять. Що за дика лявіна наклепів суне на мене й заливає!»

В передмові до спогадів, О. Зінкевич пише:

«Молода дівчина, початкуюча письменниця, спостерігає майже всіх письменників Києва того часу. Вона бачить їхню творчість, їхнє життя, їхні творчі проблеми цілком іншими очима. Очима відкритими на повну широчінь, очима, які вмюють все бачити й сприймати по-своєму. Вона дивиться на літературний процес не через призму тодішньої партійної критики, а через призму молодості, часом дуже наївної, дівчини, яка раптом опинилася в столиці України».

До обидвох томів спогадів додано з архіву Д. Гуменної світлини й фотокопії деяких документів, які збереглися в неї.

Мистецьке оформлення спогадів виконав Олесь Тимошенко. Ціна обидвох томів — 35 ам. дол. (з поштовою оплатою) або 41.25 кан. дол.

Розповсюдженням спогадів Д. Гуменної займається Укrapинт. Всі замовлення проситися слати на адресу:

UKRAPRINT, P.O. Box 304,
Woodstock, MD 21163, USA

**ЗРОБІТЬ ПРИЄМНІСТЬ І КОРИСНУ ПОСЛУГУ
СВОЇМ РІДНИМ ТА ПРИЯТЕЛЯМ,
ПЕРЕДПЛАТИТЬ ДЛЯ НИХ ЯК ПОДАРУНОК
ЖУРНАЛ „НОВІ ДНІ“!**

Гнат БЕРДО

ДІАЛОГИ

Так ніхто себе не називає

— Я егоїст і я гордий з цього, що можу ставити волю понад усе.

— Та не говори так на себе, бо то нелюдяно.

— Як не людяно, та ж кожна людина егоїст, адже кожна рука крива до себе.

— Кожний егоїст, та той, хто вміє погамувати свій егоїзм і віділити трохи серця іншим, цей є людиною.

— Той, хто любить себе, вміє поцінувати інших.

— Та якщо ти егоїст, як заявляєш, і розвиваєш в собі цей егоїзм, то ти розвиваєшся не до розуміння інших, не до розуміння світу.

— Якщо ти не будеш егоїстом, не будеш прагнути слави, ти нічого не збудуєш.

— Так, та треба вміти погамувати себе, а проголошення -ізму абсолютизує ідею, веде до нетерпимості.

— Ми, то значить наша нація терпіла вже досить, і якщо трохи дбатиме про себе, це їй вийде на користь.

— -ізм веде до нищення іншої думки, інших.

— Велика демократична терпимість для нації в неволі веде до її руїни.

— Та егоїстом ніхто себе не називає, так прозивають.

— Ми з цієї дороги не зійдемо. Як стерном керманич, політичного містика керує. Тільки егоїсти збудують нашу державу.

— В такому разі, ви, консервати, називайте себе, як хочете, а ми, народники, називатимемо себе визволителями — визвольним рухом.

— Вічні визволителі, які не можуть дійти до мети. Ми егоїсти ставимо індивідуальність, будівника усього, над масу, руйніника, ставимо его... нас... насію понад усе.

— Людяність в тім вашім его не має місця.

— У вашій людяності, гуманізмі, колективізмі нівелюється індивідуальність і втрачається енергія життя.

— Наша людяність відрізняє людей від тваринного світу.

— Кооперативна власність не має шанс в конкуренції з індивідуальною.

— То по-твоєму світ розвивається в егоїстичну западню.

— Та не розвивається в гуманістичну слізливисть.

— Та й не в бездушну безодню.

27 грудня 1990

ШВИДКО І ДЕШЕВО, "КОБЗА" ПЕРЕШЛЕ РЕЧІ НА УКРАЇНУ:
ВІДЕОКАМЕРИ, ВІДЕОМАГНІТОФОН, КОПІЯРКУ, ФАКСМАШИНУ,
ТЕЛЕВІЗОР, КОМП'ЮТЕР, АВТОМОБІЛЬ, МЕДИКАМЕНТИ, ХАРЧІ,
ВЖИВАНІ РЕЧІ І Т.Д.

ЗАВІТАЙТЕ ДО "КОБЗИ"! ЧЕКАЄМО НА ВАС!

3253 LAKESHORE BLVD. WEST, TORONTO, ONTARIO M8V 1M3

TEL: (416) 251-9110

FAX: (416) 253-9515

Travel & Tours

626019 ONTARIO LTD.

СПЕЦІАЛІЗУЄМОСЯ У ПОДОРОЖАХ НА УКРАЇНУ.
ВІЗИ НА ПРОТЯЗІ 3-ох ДНІВ!

ЗАДЗВОНІТЬ ДО ІРКИ ПОЛІЩУК.

TEL: (416) 503-0530

3253 LAKESHORE BLVD. W., TORONTO, ONT.

СКОРОЧЕННЯ

(У порядку дискусії)

Колись прізвищ не було, а — самі ймення. Щоб відрізнити одну особу від іншої треба було назвати її по імені і додати з якої вона місцевості. Наприклад, — Ісус із Назарету.

Прізвища виникли у нас не тільки із вуличної клички — прозвища, але й із староруського „прізваніє“, що означало покликання, зайняття. Це, можливо, пояснює походження літери 'Г' в слові ПРИЗВИЩЕ.

Часто селища склалися з одного-двох родів, тому мешканці мали лише два різних прізвища. Якщо ж десяток людей мав те саме прізвище і до того ж те саме перше ім'я, то розрізнити їх було неможливо, і тому до ім'я додавали ім'я батька в родовому відмінку, прикметникового виду — Кирилова, Гаврилова, Іванова, Степанова і т.п. Офіційно ці народні вислови були змодифіковані на — Кирилівна, Гаврилівна, Іванівна, Степанівна і т.п. Так з'явився додаток до імені — по-батькові, який ідентифікував особу.

Ініціали конечні для відрізнювання осіб із однаковими іменами і прізвищами. У випадку Ісуса Христа, ініціал 'Г' є зайвий, бо Христос Син Божий є один і Його нема від кого відрізнити. 'ХРИСТОС' не означає прізвище і не може бути вжите, як прізвище.

Колись, як техніка письма була недосконала, бо не було не тільки друку, а навіть і паперу, то писали на берестових дощечках. Ці дощечки із карбами нанизували на мотузку зі шкіри — це і творило 'кніжицу', нашу книжку. Карбували на дощечках при допомозі різачка-стилоса, яким вишкрябували літери або їх випалювали. Щоб скоротити труд, час і матеріял, скорочували письмо. Навіть як почали писати на пергаменті, то теж скорочували слова до мінімуму, щоб заощадити дорогоцінний пергамент, який було дуже важко вичинити зі шкурки молодих тварин до тонкості паперу. Писали сплюснено, без великих літер, без пунктуації — не розбиваючи тексту на речення і на окремі слова. Кожне слово було скорочено до такого мінімуму, щоб лише можна було його прочитати. Існувало багато загальноприйнятих скорочень, над ними ставили ризку, яка називалась по грецькому

ТИТЛА. Титла показувала, що літери в слові пропущені, і щоб прочитати слово, то треба назад вставити пропущені літери. З цього бачимо, що сенс письма полягав у мистецтві скорочування слів, щоб вони зберегли свій логічний зміст. Мистецтво прочитання полягало на розбитті сплюсняка на окремі речення, а речення на окремі слова і вставлення в скорочені слова пропущені літери. Наші пам'ятки, включно із легендарним літописом «Влес Книга», написані в такий спосіб.

А.В. Майборода у книжці «Старослов'янська Мова» подає список багатьох загальноприйнятих скорочень. Ось деякі з них, як наприклад, ба — Бога, бжи — Божі, ги — Господи, гь — Господь, іс — Ісус, ісе — Ісусе, ха — Христа, хъ — Христос, црь — Цар. Всі ці скорочення були писані з малої літери, над початком кожного скорочення стояла ризка-титла. На деяких розп'яттях зустрічається скорочення І.Х.С., що означає — Ісус Христос Спаситель. Наше літочислення рахується від дати народження Христа. Доба до народження Христа записується скороченням — д.Хр., а доба після народження Христа означає як — п.Хр.

Скорочення не мали нічого спільного із пошаною або непошаною когось. Скорочуть із чисто практичних причин — улегшення писання, скорочення часу, труду і економія матеріялу, і місця для збереження писаних матеріялів. Коли є обмаль паперу, то в силу обставин людина мусить скорочувати слова. Скорочуть теж конспекти і там І.Хр. нормальне явище.

Слова, які дуже часто вживаються іноді замінюються логографом — знаком, який вживається замість слова, таким логографом у нас є знак параграфа, в англійців вираз «анд», що служить у реченні, як наш сполучник 'і' і вживається безліч разів, замінено логографом подібним до грецької альфи.

Віра Ворскло

Лев ЯЦКЕВИЧ

КОЛЬОРИТНА ІСТОРІЯ ЯБЛУКА

Яблуко — це не тільки найбільш популярний, але й найстарший овоч світу, коли взяти на увагу, що його історія виводиться від Адама й Єви. Хоч Біблія про це докладно не пише, але всякі позначки, включно з поглядом багатьох вчених, вказують на те, що забороненим райським овочем, яким Єва спокусила Адама, було саме яблуко.

Першу писану згадку про нього, згідно з книжкою кулінарних приписів харчової фірми Seneca Foods Corp., знаходимо в Єгипті у «Книзі померлих» з 1570 р. до н.е. В 3-тій сторічці до н.е., Марк Порцій Катон, старший, римський промовець та історик у своїм творі «De Agrikultura» (про хліборобство) згадує про 7 родів яблук.

Сьогодні у світі відомі поверх 1000 родів яблучних відмін та пород, з яких щонайменше 10 вирощують на комерційну скалю американські та канадські фермери. Згідно з статистикою, в 1984 р. в США вирощено 123 мільйонів бушлів яблук, вартості 274 мільйони доларів.

Щодо популярності, яблуко стоїть на другому по помаранчі місці у світі та пройшло далекий і важкий шлях від дикої яблуні, яку ушляхетнено ще в передісторичній добі. До популяризації яблука причинилися найбільше римські легіонери, що брали із собою насіння яблука у далекі походи та засаджували їх на усіх підбитих територіях Римської імперії. По її розвалі та упадку римської та грецької цивілізацій, яблуко знайшло притулок в монастирських садах, бо монахи дуже його цінували за його соковитість та многогранне застосування.

До США привіз яблуко з Англії губернатор колонії Массечусеттс, Ендекот в 1629 р., себто на 9 років перед заснуванням Гарвардського університету, в Кембриджі Джоном Гарвардом. Приблизно у 18-тій сторічці, уродженець Массечусеттського штату Джон Чепман, відомий під прізвиськом «Джонні Епплсід», вславився насаджуванням яблуківих зерен на великих просторах Огайо, Індіани та Ілліной, за що був прославлений в легендах американського пограниччя як символ мандруючої на захід американської цивілізації.

Не залишилася позаду і сусідня Канада, що продукує сьогодні величезні кількості яблук, головню в Новій Шотландії та Онтаріо, щорічні збори яких дорівнюють 13 мільйонам бушлів. Притому слід відмітити, що світова продукція яблук дорівнюється 560 мільйонам бушлів річно (один бушель, це міра об'єму, що дорівнюється 8 галлонам, або 36.6 літрам, які вміщають пересічно 48 фунтів яблук).

В канадській провінції Онтаріо, жив колись славний садівник Мекінташ, що виплекав винно-солодкий рід яблук, які названо в його честь Мекінташами. Вони, не тільки здобули велику популярність та славу в Північній Америці, але й широке застосування в кулінарній ділянці, головню в яблучних пирогах (паях). Несферментований, або мало сферментований яблучний сік, або т.зв. «еппл сайдер», становить важливий співпродукт яблучної індустрії в Північній Америці та Австрії. Дестилат сферментованого яблучного соку відомий від давніх часів, як оп'яняльний алкогольний напиток, має в США назву «Apple Jack», а в Україні «Яблучник».

PALADIN INSURANCE LTD
Tel. 239-7392
Павло Колодій Insurance Broker
Забезпечуємо: дома, апартаменти, котеджі, автомобілі, торгові підприємства, каліцтво, життя! Також групова асекурація!
97 Six Point Rd.
Etobicoke, Ontario
M8Z 2X3
Homeowners
Tenants
Commercial
Automobile
Life
Disability

**УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ
WEST ARKA**
BOOK & GIFT STORE
ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІ
і син АНДРІЙ — власники
■ Книжки, журнали, газети, пластинки машини до писання.
■ Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
■ Обруси і полотна з українськими vzорами в гуртовій і подрібній продажі.
■ Біжутерія, кераміка і кришталі.
■ Висилка пачок до всіх країн.
«BECT APKA»
2282 Bloor St. W. Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

GEO. H. CREBER (від 1897 року)
208 Kingston Rd. at Woodbine
**УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ
У ТОРОНТІ**
— першорядні майстри, скульптори і креслярі;
— імпортований і місцевий граніт, бронза;
— фотографії на порцеляні, нагробні написи;
— хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри — наші ціни найпоміркованіші!
Тел. вдень — 691-5712 і увечері — 762-3502
РОМАН ДЕМКІВ

Яблуко здобуло велику популярність, не тільки своїм смаком, але й лікувальними прикметами. Це потверджують медичні досліді, згідно з якими регулярне споживання яблук охороняє людину перед недугою склерозу та надміром холестеролу. Таємниця тієї дії основується на тому, що яблука вміщають пектину, якої 15

грамів вистачає, щоб затримати холестероль у крові на безпечнім рівні. І тому англійська приповідка: «apple a day keeps doctor away» — віддзеркалює, не тільки народну мудрість, але й медичну пов'язаність. В р. 255 до н.е. видатний римський драматург Massius Plantus створив фразу «не перевертай воза з яблуками», яку вживається досьогодні в значенні: «не руйнуй чийсь пляни».

Яблуко увійшло теж у легенду про Вільгельма Телля, національного швейцарського героя, якому австрійський намісник казав стрілою з лука збити яблуко з голови сина.

Про значення яблука свідчать назви комп'ютерів в США, з яких два найбільш популярні мають наймення «Apple» та «McIntosh». В добі «рок-енд-ролла» славні англійські «Бітлс» назвали видавництво своїх платівок «Apple Corp.» Яблуня, поряд груші, сливи та вишні — найбільш популярне овочеве дерево в Україні. Яблуня заблукала до нас з далекої Азії та з бігом часу стала не тільки невід'ємною частиною наших садів, але нашого побуту, звичаїв та традиції. Вистане хочби згадати про свято Різдва Христового, на якому червоні яблука не тільки прикрашають кожну українську ялинку, але становлять також основний складник одної з 12-ти традиційних страв нашого Свят Вечора, т.зв. сушениці.

ЧАСНИК У НАРОДНІЙ МЕДИЦИНІ

У багатьох країнах часником як цінною лікарською рослиною здавна послуговується народна медицина. Його цілющі властивості були знані ще давнім єгиптянам і грекам. «Кодекс Еберса» — лікарський poradnik, складений 3,500 років тому в Єгипті, — наводить 22 випадки, коли часник справляє лікувальну дію. Серед них: головні болі, загальна та серцева слабкість, суха екзема, гінекологічні захворювання, наявність паразитів у внутрішніх органах, рак горла...

У Київській Русі часник застосовували як профілактичний засіб від «морозного повітря». Чільне місце він посідав в українській народній медицині. Часником натирали чоло й скроні при головних болях; шию — коли боліло горло; змішуючи з розтертою на порошок крейдою, прикладали до мозолів; печений часник клали в дупло хворого зуба. Компрес з товчених свіжих часничин прикладали до гнійних ран, лишай. З цією ж метою готували мазь з узятих порівну часнику, цибули городньої, перцю, солі й меду.

Часник був і є популярним засобом при підвищеному тиску крові: для цього рекомендували вживати один-два зубки щодня або готувати з нього спиртовий настій і пити по чайній ложці перед їдою.

Проте основна лікувальна функція часнику — протизапальна. При застудних захворюваннях він був незамінний, про що свідчить величезна кількість народних рецептів, в яких він згадувався. На Київщині, наприклад, його вживали звареним у меді, у Закарпатті — в молоці. Мешканці Карпат при сильному кашлі рекомендували часник змішувати з горілкою та каліною. Проти цієї недуги населення північної Бойківщини мало свій оригінальний рецепт: у глиняній мисці розтирали кілька часничин, підсипали дрібку цукру,

підсмажували, додавали ложку смальцю і трохи спирту або горілки. Одержану суміш доводили до кипіння, пили гарячою.

При застудах, сильному кашлі рекомендували натирати часником ступні ніг або постояти на розтертому і розведеному гарячою водою, при нежиті — вдихати пару з суміші товчених головок цибулі та часнику. Маззю з перетоплених з маслом головок натирали усе тіло хворого. А якщо при застуді боліла голова, її щільно обмотували тканиною, змоченою в теплому оцті, до якого додавали розтертий часник.

Він набув широкої популярності як профілактичний та лікувальний засіб при інфекційних захворюваннях — тифі, холері, чумі. Ним натирали тіло. В народі здавна вірили в магічну силу часнику, вважали, що він охороняє від «злого ока». Зубок часнику зав'язували немовляті в поділ сорочки, вплітали у весільний вінок нареченої.

Зоряна Болтарович,
кандидат історичних наук.
(Журнал «Наука і суспільство», Київ).

МОРКВА

Морква — один з найпоширеніших у Європі коренеплодів. Цю рослину споживають уже більш як 4000 років. Її вирощували ще стародавні греки і римляни.

При дворі імператора Карла Великого (VIII ст.) моркву подавали до столу у свята. До XVI ст. вона вважалася делікатесом, і лише у XVII ст. почалось її масове розповсюдження по городах Європи.

У середні віки морква вважалася лікарською рослиною і не без підстав: у ній, як відомо, багато каротину, а він дуже корисний для очей, шкіри і слизових оболонок.

МУРАШКИ-ВЕЛЕТНІ

Найбільші мурашки, про які будь-коли було відомо науці, жили приблизно 50 мільйонів років тому. При довжині шість сантиметрів вони мали крила з розмахом до п'ятнадцяти сантиметрів. Цих викопних істот недавно знайдено в одній із шахт у Німеччині.

M - C DAIRY

• ЙОГУРТ	212 Mavety Street
• ГУСЛЯНКА	TORONTO, ONTARIO
• БІЛИЙ СИР	Tel: 766-6711
• СМЕТАНА	

У С Е С М А Ч Н Е ,
Д О Б Р О Я К І С Н Е !

**Complete
Home
Comfort!**

- ☐ Автоматична, контрольована комп'ютером доставка оливи
- ☐ 24 години, 7 днів тижнево радіодиспетчерська обслуга
- ☐ Продаж і обслуга домашнього ogrivального устаткування
- ☐ Обслуговуємо Торонто, Ошаву і околиці
- ☐ Все фінансуємо на догідні сплати.

SIPCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,

Tel.: 232-2262

ВИ МОЖЕТЕ ПЛАТИТИ БЕЗКОШТОВНО У COMMUNITY TRUST CO. 2299 BLOOR ST. W.

ГУМОР І САТИРА

НА ПРОЩАННЯ ЄВГЕНОВІ ДУДАРЕВІ

Наш славний гуморист Євген Дудар пояснив визначення слів «гумор» і «сатира», але кожен має право висловити свої міркування, бо ж ми живемо в країні повної демократії — Австралії. Тож я маю пояснення цих слів з іншою аргументацією: гумор залежить і від психічного стану людини, і від настрою.

Ось є приклад: син мого сусіда залицяється до моєї дружини і в розмовах підморгує їй — це ще жарт з гумором. А от, коли сам сусід домовляється з дружиною їхати на море купатися, то це вже є сатира. А як він привіз дружину з купання і вона, вилазячи з авта, цілує сусіда, то це вже справжня драма.

Бачите, в кожного є свої погляди на значення і розуміння слів.

Пан Євген є щирий патріот, чесний і добряга в товаристві. Він все розповідає правдиво і переконливо, але інколи дещо й забуває.

Його дружина колись писала мені, що одного разу, це ще в час початку його творчості, Євген віддав у редакцію свою гумореску, під назвою, — «Чи люди є люди?». І от редактор покинув Євгена і каже йому: — Написав у стилі гумору, але не смішно і не оригінально. Напишіть щось таке..., таке, щоб всі від сміху повмирили!...

Зтурбований Євген промовив: — А хто ж тоді буде мої гуморески читати?...

Ми вже чули Євгенові виступи, всі захоплювались його оригінальним гумором... Але чомусь він забув або не бажав нам розповісти про свій «Грандіозний план». А він його має і мріє здійснити... Ось цей план:

Як почув Євген, що австралійські фермери — сільські господарі, планують постріляти і закопати в землю декілька десятків мільйонів австралійських овець-баранів, то дуже здивувався. Бо ж ці барани є такі корисні..., вони ж Австралію зробили багатющою країною. А фермери цих баранів мільйонами хочуть знищити, бо виявилась перепродукція, бо занизились ціни. Такий жаль витворився у Євгена за цих корисних австралійських баранів! Він ночами не спав, все думав... І от вирішив, щоб московських та київських і як рівнож з інших «суверенних республік» шкідливих-

паразитних баранів поміняти на австралійських — корисних баранів. Бо ж советські барани будуть ліпшими для гною, а австралійські барани допоможуть «союзіві» вивязатись із економічної кризи. Дійсно добра ІДЕЯ. Тож — Дорогий Євгене Михайловичу Дудар! Маю до Вас велике прохання: якщо пощастить Вам зробити БАРАНООБМІН, то прошу, щоб обов'язково обміняли заводових, брежньовської породи і в Москві дрисерованих баранів з ЦК Комуністичної партії України та з групи 239! — Не забудьте!

Прощаючись з Вами, я бажаю Вам продовження творчого успіху та витривалості в праці.

Різдво — 1991 р. Австралія — **Федір Пав. Габелко**

— Чому ви розлучаєтесь? — питає суддя чоловіка.
— Тому, що жінка курить.
— Багато жінок курять і їхні чоловіки через це не розлучаються.
— Моя курить у ліжку й вживає моє вухо як попільничку.

— Скільки пива ви випиваєте денно?
— А п'ять-шість пляшок.
— О, я не міг би стільки води випити.
— Я також.

**Передплатуйте й читайте український
місячник**

„НАШ ГОЛОС“

**з якого найбільше довідаєтесь про закуліси
українського громадського й політичного
життя у США та в інших країнах поселення
українців.**

**Річна передплата у США тільки 10 доларів;
в інших країнах — 12 дол.**

Адреса:

OUR VOICE

**P.O. Box 717 Townley Br.
Union, N.J. 07083 USA**

БЛ.П. Д-Р РОМАН ОСІНЧУК

Видатний український лікар, суспільний діяч, добрий журналіст, кол. редактор "Народного Здоров'я" у Львові, засновник і перший редактор "Лікарського Вісника" у США, директор і доцент Державного Медичного Інституту у Львові в рр. 1942-44, член керівних органів багатьох українських громадських і наукових установ. Бл.п. д-р Роман Осінчук, родом із Збаражчини (нар. 1902 р.) був великим гуманістом, звеличником конструктивної праці, шляхетною людиною, не любив патріотичної демагогії, фарисейства й гучних порожніх фраз, таких модних у нашому суспільстві. Помер на 89 році життя 11-го лютого 1991, похоронений на українському цвинтарі Андрія Первозваного в Бавнд Бруку, Н.Дж. В.Й.П.

Д-Р ПАВЛО МАЦЕНКО УПОКОЇВСЯ

Ділимося з читачами сумною вісткою, що 8-го березня 1991 р. у Вінніпегу відійшов у вічність після довгої недуги відомий музиколог, диригент, педагог і суспільний діяч, близький наш співробітник сл.п. д-р Павло Маценко. Він народився в с. Кириківці на Харківщині, був учасником української визвольної війни 1918-20 рр., вищу освіту здобув у Чехо-Словаччині, до Канади прибув у 30-их роках, працював найбільше в середовищі Українського Національного Об'єднання. В.Й.П.

Д-Р КІРА ІВАНІВНА АРХІМОВИЧ

Ділимося сумною вісткою, що 2-го березня 1991 р. відійшла у вічність після довгої недуги доктор природничих наук, визначний український науковець-селекціонер д-р Кіра Іванівна Архімович (з дому Загурська). Народжена в Україні 1902 р. Похоронена на цвинтарі св. Андрія в Бавнд Бруку біля свого чоловіка Олександра. Обидвоє були щирими приятелями і довголітніми співробітниками "Нових Днів". Вічна їм пам'ять!

СЛ.П. ВАСИЛЬ ПОТІШКО

У вівторок, 5-го березня 1991 року у Баффало помер останній з провідних діячів української визвольної революції 1917-1921 років, член Української Центральної Ради і Генерального Військового Комітету, організатор українських збройних сил інж. Василь Потішко. Під час німецької окупації був учасником протинімецького підпілля і членом Української Головної Визвольної Ради. Помер на 96-му році. Похоронений на українському цвинтарі св. Андрія в Бавнд Бруку.

ЗАМІСТЬ КВІТІВ НА МОГИЛУ

Замість квітів на свіжу могилу бл.п. ВАСИЛЯ СОЙКА, що помер у Монтреалі, складаємо 25.00 дол. на пресовий фонд "Нових Днів".

Хай буде вічна йому пам'ять!

Віра і Олекса Канарейські

БЛ.П. МАРІЯ ПЕТРІВНА ПОСИПАЙЛО

17 січня прилетіла з Флориди сумна вістка, що вранці у шпиталі "Бровард" розпрощалася з земним життям Марія Петрівна Посипайло. Тяжко було погодитися, що її вже нема серед нас, що вже ніколи-ніколи не принесе листоніша рівненько помережаного лисночка від неї...

Мала я щастя знати покійних Посипайлів ще від 1972 року. Кожної неділі по дорозі з церкви з Маямі до Форт Лавдердейлу зупинялися Посипайли у Голлівуді і за чашкою чаю та легкою перекускою довгі години розмовляли.

Іван Панасович усе шукав шляхів як би його збудувати дім для старших людей, де б ми могли жити своїм українським життям. Марія Петрівна суперечила йому, бо де ж, мовляв візьмемо грошей на будову та й вік наш похилий...

Раптово урвалася нитка життя Івана Панасовича. Оплакувала Марія Петрівна смерть свого друга життя, тяжко їй доводилося утримання чотирьох помешканевої будови. Але скоро вчилася вона як полагоджувати справи і тримала свою біленьку будову в порядку. Сама доглядала кущі, дерева, квіти... Щороку я проводила 6-8 тижнів у її господі. Завжди спокійна, витривала, всміхнена. З нею було легко і приємно. Вечори, далеко за північ, проходили в розмовах, обговорювали прочитану книжку; "Українські вісті", "Молоду Україну", "Нові Дні", "Свободу" читали "від слова до слова" - і знову обговорення. Часто пробувала Петрівна свій голос щоб знати, як вона співатиме в церкві, а співала вона з душею ціле своє життя. Співанки церковного хору, до речі, відбувалися у Посипайлів.

Багато розповідала Марія про свої роки життя і працю молоденькою вчителькою. А була вона доброю вчителькою, бо ще й досі згадують її бувші учні на Україні як надзвичайного педагога...

Покійна була жертвенна, підтримувала українську пресу, дала свою лепту на будову української церкви в Голлівуді. Шанувала о. Степана Білака і паніматку за їхню віддану працю і за любов до України. Радості її не було меж, що УАПЦ має свого патріярха.

Плянувала залишити всі свої життєві заощадження для потреб своєї церкви, української преси та на допомогу українським студентам.

Пряма у своїх думках, відверта, безмежно добра з шляхетною душею - такою залишиться вона у нашій пам'яті. Нехай цих кілька слів будуть подякою за її добрі діла.

Спіть спокійно, Маріє Петрівно. Нехай американська земля буде Вам легкою, а пам'ять про Вас довго житиме серед Ваших друзів!

Ніна Кузьменко

СВ.П. ГРИГОРІЙ ВОВКОДАВ

В одинадцять річницю смерті нашого дорогого і незабутнього мужа, батька і дідуса, світлої пам'яті Григорія Вовкодава, складаю \$30.00 на видавничий фонд журналу "Нові Дні". Він помер 24 березня 1980 року, та пам'ять про Покійного буде завжди живою!

*Дружина Катерина Вовкодав
з родиною.*

БЛ.П. ПАВЛО ДРОЗД

У четвер 21 березня 1991 року, несподівано для багатьох відійшов у вічність відомий у нашій торонтській громаді, завжди життєрадісний, щедрий, активний і товариський співгромадянин Павло Дрозд. Залишив у смутку дружину Ліну, доньок Ларису, Таню, Тамару і Людмилу з чоловіком Петром Критюком та дітьми, сестру Олену Латишко з родиною, брата Ігоря з родиною, дальших родичів і багато, дуже багато приятелів і друзів.

Павло народився 15-го травня 1928 року в заможній свідомій родині в Південній Україні. Пройшов з батьками тяжкі тридцять років більшовицького беззаконня й непевні роки воєнного скитання. Кінець війни застав родину Дроздів у Західній Німеччині біля Вісбадену, а вкортці вони поселилися в українському таборі в Майнц-Кастелі, де гуртувались переважно провідні діячі ДЦ УНР. Тут молодий Павло завершив середню освіту, став активним членом українського Пласту й ще активнішим спортсменом. Через виїзд батьків на контрактну працю до Тунісу щезла нагода здобути вищу освіту.

До Канади родина Дроздів прибула з Тунісу в 1952 році. Тут у Торонті Павло Дрозд зразу включився в діяльність ОДУМ-у, невдовзі став головою філії, а після одруження в 1956 р. також активним членом катедральної православної Громади. Минули роки, ширилось коло друзів, виростили дочки й ставали активними одумівками та діяльними членами громади, прийшли гарні внуки, тільки б жити й випромінювати свою життєрадісність і любов до всіх, та несподівано прийшла тяжка недуга й забрала Павла на той світ на 63-му році життя.

Численні друзі, приятелі, знайомі і земляки масово прийшли віддати останню шану покійному Павлові Дроздові під час панахиди, під час заупокійної Служби Божої в катедрі св. Володимира і на український цвинтар св. Володимира в Оаквіл.

Під час тризни в ресторані "Український караван" співчуття родині покійного склали голова катедральної громади Василь Самець і давні приятелі з ОДУМ-у Вадим Вакуловський і Петро Родак та від суміських мистецьких ансамблів Софрон Беззубко.

„Нові Дні“, травень 1991

Замість квітів на свіжу могилу присутні склали понад 3,000.00 дол. на громадські справи, з того 1605 дол. на катедру св. Володимира, коло 500 дол. на журнал "Молода Україна", 450 дол. на Центр Культури св. Володимира, 420 дол. на радіопередачу "Молода Україна", 95 дол. на пресовий фонд "Нових Днів" і на "Вісник" 35 дол.

Дружині Ліні і всій родині висловлюємо наше глибоке співчуття з приводу болючої втрати. Хай пам'ять про Покійного буде завжди живою! Ред.

LOT
пропонує єдине
безпосереднє сполучення
Монреал — Варшава. Відліт
з Мірабел у понеділки і четверги.
Пропонуємо також сполучення
до Риму, Банкоку, Делі і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монреалі: в Торонто

(514) 844-2674

(416) 236-4242

Fax: (514) 844-7339

Fax: (416) 236-0433

POLISH AIRLINES

2000 Peel St.
Suite 680
Montreal, Que. H3A 2W5

«НОВІ ДНІ» В УКРАЇНУ!

Дорогі Читачі!

«Нові Дні» здебільш уже доходять в Україну та в інші республіки СРСР. Там наші земляки на журнал з нетерпінням чекають, перерахують його з великим зацікавленням і передають один одному.

На жаль, наше видавництво фінансово неспроможне висилати журнал безкоштовно всім бажаючим його отримувати. Тож передплатіть Вашим рідним, приятелям і так добрим людям на Батьківщині наш журнал, якщо вони бажають його отримувати. Вони будуть Вас з вдячністю згадувати кожного разу, коли отримають нове число!

Річна передплата з пересилкою в Україну — 30.00 дол. Повітряною поштою — 65.00.

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

«THERE'S NO ONE HERE THAT CAN READ THEM», АБО — НЕПИСЬМЕННА ДІЯСПОРА?

To whom it may Concern!

I was under the impression if the payments were not paid you do not send the journal. Anyway here's my payment for 1990 and Please Cancel for 1991. Do not send any more journals «There's no one here that can read them».

February 10, 1991

Thank you...

Останнє речення наша «читачка» подала в лапках, мабуть тому, що воно стає дуже поширеним серед англомовних українців, у родинях яких донедавна ще читали українську пресу. В даному випадку пише дружина добре відомого недавно померлого громадського діяча, виховника молоді й успішного підприємця-мільйонера, який любив «Нові Дні» й часто жертвував на розвиток журналу. Його діти успішно закінчили українські школи, продовжують вести батькові підприємства й навіть не цураються голубців, вареників та наших 100-доларових бенкетів, але читати по-українськи «не можуть». Справді — «ту гум іт мей концерн», до кого це стосується? — Ред.

НА ПАМ'ЯТЬ ДРУЗІВ — ПАВЛА ЧУПРИНИ Й ОЛЕКСАНДРА ЗАЙЦЯ

...Спішу якнайшвидше передплатити «Нові Дні», поки ще маю трохи змоги, бо щось таке тривожне насуває на змучену душу, що не можу й пояснити.

Отож складаю грошовий переказ на 100.00 доларів. Це на рік продовження передплати, а решта нехай буде у пресовий фонд на пам'ять Друзів... Хочу повідомити колишню ди-пі братію, що перебувала в таборах Форґайм-Оберфранкен та Ерлянген, і тих, що були у Бельгії в місті Льеж, що Господь Приймає у свої оселі «нашу сотню».

Про Павла Чуприну були спогади-некрологи у пресі. А ось про його щирого друга Олександра Зайця — мого кума — ніхто ніде не згадав ні словом. А відійшов він на той світ 20-го травня 1990 року в місті Сан Дієго, Каліфорнія, США. Про його упокоєння дізнався я аж за півроку.

Обидвом родинам (якщо вони мають або принаймні читають «Нові Дні») моє від усієї щирої душі співчуття.

Ваш приятель і кум

Іщенко Микола Гр.
Содбури, Онтеріо, Канада.

P.S. Шановний і дорогий (не знаю як тебе тепер титулювати) Костю М.! Обізвись до Миколи. Маю Тобі дещо звернути, ще з Бельгії, де написано: «Отак виглядає гвардії сержант Костя». I.M.G.

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та заповнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т. зв. „Вічний Фонд Укр. Цвинтаря Св. Володимира“!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефонів:

Години — 9:30 до 4:30 БЮРО — 827-1647

В наглій потребі до хати: 620-4953

ЛАТИШКО АНДРІЙ — адміністратор

УКРАЇНЦІ РОКУ

Львівська газета “За Вільну Україну” ч. 17 опублікувала результати опиту про визначну людину року України. Згідно з анкетною, такою людиною виявився народний депутат України Степан Хмара. Друге місце зайняла популярна депутатка Лариса Скорик, а третє - також депутат Верховної Ради і голова Львівської обласної ради Вячеслав Чорновіл.

А далі - йде повна соборність: Ігор Юхновський, Левко Лук'яненко, Володимир Яворівський, Сергій Головатий, Михайло Горинь, Олександр Ємець, Дмитро Павличко, Іван Драч, патріарх Мстислав, митрополит Володимир Стернюк і навіть голова Верховної Ради Леонід Кравчук і голова Ради міністрів Вітольд Фокін.

При таких результатах Україна, може, й уникне згубної громадянської війни.

В пам'ять своїх батьків
НАТАЛІЇ МИТРОФАНІВНИ

та

МИКОЛИ ІЛІРІОНОВИЧА-ТАТАРКО

снини з невістками складають пожертву в сумі \$10.00 на Пресовий фонд журналу «Нові Дні».

Вічна їм пам'ять!

Микола з Лесею, Каліфорнія
Юрій з Олею, Міннесота
Євген з Галиною, Полтава

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „НОВИХ ДНІВ“

КАНАДА:

Ищенко Микола, Садбури	\$73.00
Латишко Олена і Микола (з поминок по бл.п. Павлові Дроздові)	50.00
Горгота Ада і Мар'ян, Торонто (з поминок по бл.п. Павлові Дроздові)	40.00
Винників Дарія, Торонто	30.00
Вовкодав Катерина, Торонто (на пам'ять мужа Григорія)	30.00
Шанда Петро, Іслінгтон	28.00
Канарейські Віра та Олекса, Пентіктон (замість квітів на могилу бл.п. В.П. Соїко)	25.00
Конопуд В., Вестон	25.00
Шнуркова О., Пенетанг	15.00
Кузьменко Ніна, Лондон (замість квітів на могилу Марії Посипайло)	20.00
Гаркот Степан, Лондон	13.00
Гоменко Іван, Вінніпег	13.00
Гречка Зоя, Вестон	13.00
Йова Андрій, Стрітсвіл	13.00
Дзерович Адриян, Оттава	13.00
Хряков Олександр, Торонто	13.00
Хоменко Олена, Вінніпег	10.00
Мотох Г., Вінніпег	10.00
Ковшун Микола, Бурлінгтон	8.00
Томцьо Наталка, Оттава	8.00
Вадик Василь, Іслінгтон	8.00
Литвин Григорій, Торонто	5.00
Кебало В., Торонто	3.00
Добринь О., Вітбі	3.00

С.Ш.А.:

Д-р Шебунчак Богдан, Блумфілд	\$25.00
Олійник Василь, Баннінг, Каліфорнія	15.00
Завицький Роман, Філадельфія	10.00
Гнатюк Анна, Лівонія	10.00
Гришко Василь, Голівуд	10.00
Гурський Петро, Чельтенгам	10.00
Дубровська Марія, Сільвер Спрінг	5.00
Дзівак Тамара, Вудгавен	5.00
Ференцевич Роман, Арлінгтон	5.00
Роговський Мирослав, Ірвінгтон	5.00
Кодельська Марія, Гаваї	5.00

ІНШІ КРАЇНИ:

Діхтяр Петро, Англія	\$35.00
Клімницький Віктор, Англія	25.00
Таран Д., Бельгія	6.00
Чавс І., Норвегія	5.00

ПЕРЕДПЛАТИЛИ ЖУРНАЛ ДЛЯ ПРИЯТЕЛІВ:

Мигаль Григорій, Тандер Бей	1
Д-р Лисий Анатолій, Міннеаполіс	1
Горгота Ада	1

Усім добродіям «Нових Днів» — наша щира подяка. Ваші пожертви на пресовий фонд, приєд-

нані нові передплатники й оплачені оголошення втримують «Нові Дні» у цей критичний час!

Редакція і Адміністрація

У ВИДАВНИЦТВІ „НОВІ ДНІ“ МОЖНА КУПИТИ ТАКІ КНИЖКИ

Ф. Миколаєнко. ДОЛЯ СКИТАЛЬСЬКА	\$8.00
Анатоль Юриняк, КРИТИЧНИМ ПЕРОМ ч.ІІ (ціна з пересилкою)	10.00
Іван Бережний, УКРАЇНСЬКА МОВА (початкова граматики ч. 1)	\$3.50
Дмитро Кислиця, ГРАМАТИКА ч. 2 (синтакса)	5.00
Т. Шевченко, ВИБРАНІ ВІРШІ	2.00
Володимир Винниченко, МІЖ ДВОХ СИЛ (драма на 4 дії)	2.00
Dmytro Chub, WEST OF MOSCOW (анг. мовою)	6.50
Дм. Чуб, В ЛІСАХ ПІД ВЯЗЬМОЮ	6.50
Гелій Снегіров, НАБОЇ ДЛЯ РОЗСТРІЛУ (з пересилкою)	20.00
Петро Волиняк, ПОГОВОРИМО ВІДВЕРТО (з пересилкою)	12.75
Докія Гуменна, ВНУКИ СТОЛІТНЬОГО ЗАПОРОЖЦЯ (з пересилкою)	5.00
Петро Волиняк, ЛАНИ (чит.)	3.00
ДНІПРО (чит.)	3.00
Григорій Сірик, ФАКТИ І ПОДІЇ ПІД СОНЦЕМ ОБЕЗДОЛЕНИХ (т.2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12)	10.00
Ол. Хахуля, АНТОНЕНКО-ДАВИДОВИЧ У ПАЗУРЯХ ЧЕКІСТІВ	12.00
Іван Боднарчук, ДО РІДНИХ ПРИЧАЛІВ, репортажі	5.00
Іван Боднарчук, РОЗКВІТЛІ СУЗІР'Я, в твердій обкл.	8.00
Іван Боднарчук, ЗАОБРІЙНІ ПЕРЕГУКИ, в м'якій обкл.	6.50
Іван Боднарчук, У ДОРОЗІ ЖИТТЯ (для дітей і молоді)	4.25
Іван Боднарчук, ЗАМРЯЧЕНІ РАНКИ, оповідання, новелі	3.50
I. Bodnarczuk, THE GENERATIONS WILL GET TOGETHER	6.50
Леся Богуславець, ВІД НАХОДКИ ДО ЧЕРНІВЦІВ	12.00
Альманах „НОВИЙ ОБРІЙ“ ч.8	16.50

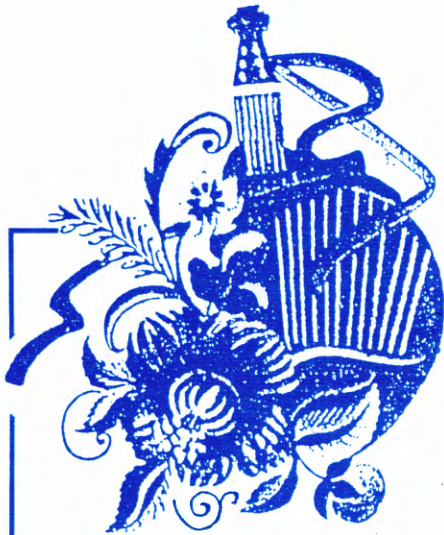
ВУЗЬКА СТЕЖКА

На вузькій стежці зустрілися двоє впертюхів і ніяк не хоче один одному уступити з дороги.

— Не вступлюся з дороги жодному дурневі — каже перший.

— Але я вступлюся. — відрізав другий.

POSTAGE PAID AT TORONTO
 Second Class Mail Registration
 Number 1668
 if not delivered please return to:
 NOWI DNI
 P.O. Box 400, STA „D“
 TORONTO, ONT.
 CANADA M6P 3J9

UKRAINE

CHARTERS DIRECT

TORONTO
 KIEV
 TORONTO

INTOURS CORPORATION OFFERS 12 CHARTER
 FLIGHTS FROM TORONTO TO KIEV, BEGINNING
 April 28; May 12, 26; June 9, 23; July 7, 21;
 August 4, 18; September 1, 15, 29.

ELEVEN (11) ITINERARIES TO CHOOSE FROM!

- **HOSPITABLE UKRAINE:**
 Kyiv (Kiev) 1 Lviv 2 Ternopil. 8 Kyiv 2
 Departures: April to September.
 All-Inclusive price from \$2399.00 to 2799.00
- **BUKOVYNA:**
 Kyiv 1, Chernivtsi 9, Kyiv 3
 Departures: April to September.
 Price from \$2399.00 to 2799.00
- **GOLDEN UKRAINE:**
 Kyiv 1, Lviv 10, Kyiv 2
 Departures: April to September.
 Price from \$2399.00 to 2799.00
- **BEST OF UKRAINE:**
 Kyiv 1, Chernivtsi 2, Ternopil 2, Lviv 3, Yalta 3, Kyiv 3
 Departures: April to September.
 Price from \$2590.00 to 3090.00
- **TREASURES OF UKRAINE:**
 Kyiv 1, Lviv 3, Uzhhorod 5, Chernivtsi 2, Kyiv 2
 Departures: April to September.
 Price from \$2599.00 to 2999.00
- **FESTIVE UKRAINE:**
 Kyiv 1, Lviv 3, Vinnitsa 3, Odessa 4, Kyiv 2
 Departures: April to September.
 Price from \$2499.00 to 2899.00
- **ANCIENT ROOTS OF UKRAINE:**
 Kyiv 1, Lviv 2, Rivne 6, Khmelnytsky 2, Kyiv 2
 Departures: April to September.
 Price from \$2699.00 to 2999.00
- **HELLO UKRAINE:**
 Kyiv 1, Lviv 5, Ternopil 5, Kyiv 2
 Departures: April to September.
 Price from \$2499.00 to 2899.00
- **SPECIAL PROGRAMS**
Intours has arranged 3 very special programs with Ukrintour in Ukraine which offer Ivano-Frankivsk, Kolomiya on an all-inclusive basis: All tours are for 2 weeks, total 15 days.
- **WESTERN UKRAINE:**
 Kyiv 2, Ternopil 3 Ivano-Frankivsk 3, Chernivtsi 3, Kyiv 2
 Hotel accommodations with private bath, 3 meals daily, transportation on tour by air and bus, daily excursions, including full day trip to Pochaev Lavra Monastery, visit to Bereshany and Halich, trip to Manyavska Skith, visit villages of Vashkovtsky and Vizhenka.
 Departures: April 28, May 26, June 23, July 21, August 18, September 29.
 Price per person, twin basis from \$2399.00 Can. to \$2599.00 Can.
- **HUTZUL ADVENTURE:**
 Kyiv 1, Ivano-Frankivsk 4, Kolomiya 4, Kyiv 4
 Hotel accommodations with private bath, 3 meals daily, transportation on tour by air and bus, daily excursions, visit to village Naguyevichy - Ivan Franko's birthplace, village Nebylov, site of first Ukrainian emigration to Canada in 1891, visit Verchovyna, village Dryvorivnya.
 Departures: April 28, May 12, June 9, July 7, August 4, September 15.
 Price per person, twin basis from \$2299.00 to \$2399.00
- **IVANO-FRANKIVSK**
—LONG STAY PROGRAM
 Kyiv 1, Ivano-Frankivsk 10, Kyiv 2
 Hotel accommodations with private bath, 3 meals daily, transportation by air, 3 excursions in Ivano-Frankivsk, daily program in Kyiv. This tour is for people with family in the area who wish to visit the family, but stay in the hotel.
 Departures: April 28, May 12, June 9, July 7, August 4, September 1, 15.
 Price per person, twin basis from \$2299.00 to \$2499.00
- **PRE-PAID TICKETS KYIV-TORONTO-RETURN FOR YOUR RELATIVES.**
 Intours will offer pre-paid tickets from Kyiv to Toronto and return on our charter flights beginning May 12th, ending October 13th.
 PRICE IS \$1700.00 Can per person.

FOR OUR BROCHURE
 "UKRAINE WELCOMES
 YOU IN 1991"

Please contact your local travel
 agent, or Intours Corporation.

1013 BLOOR STREET WEST
 TORONTO, ONTARIO
 CANADA M6H 1M1

CORPORATION

TELEPHONE (416) 537-2165
 FAX (416) 537-1627
 TELEX 06-218557
 TOLL FREE LINE CANADA 1-800-268-1785